

JANTAYETAKERI OTYAANTAJANORIITE

Ishinetakaantaitziri Tasorentsinkantsi

1 ¹Teófilo, pairani ovakera netantana-karori notyaantzimiro nosankinare, ari noñaaventakemiro maaroni jantayetakeri Jesús, noñaaventakemiro eejatzi okaratzi jetanakari jiyotaantziri, ²irojatzi omonkaratantapaakari jovajenokaa inkiteki. Tekera irovajenokaiyaata, jiyoshiitakeri Irotyaantajanorite, ikantakaakarira Tasorentsinkantsi, jiyotakaakeri ompaitya irantayeteri. ³Ikanta ikamavetakara, jiñeetavairi koñaaroini, ari jiyotaiyini iriyotaane añagai. Okaratzi 40 kitaite joñaakapanaa-tari iriyotaane, jiyotaapanaatziri tsika ikanta ipinkathariventantzi Pava. ⁴Enirora itsipayetari Irotyaantajanorite, ikantzitakari irojatzitara isaikayetavake Jerusalén-ki, ikantakeri: “Arira poyaaventavakyaaro omonkaratya okaratzi ishinetakemiri Ashitanari, tsika otzimi noñaaventzitakamiri. ⁵Tema omapero Juan joviinkaantantakaro jiñaa, iro kantacha eero osamanitzimaita piñaayetantyaariri Tasorentsinkantsi irinampishiretantyaami kempivaitakami iroviinkaayee tantyaamirimi.”

Jovajenokantaari Jesús

⁶Ikanta irikaite tsipatakariri Jesús, josampitakeri, ikantziri: “Pinkatharí, ¿Irootaintsima pintsiparyaakoventairi nosheninkapayeeni Israel-mirinkaite?” ⁷Ari jakanakeri Jesús, ikantziri: “Te

onkovajaantya piyotero eerokaite tsikapaita, apaniro jiyotzi Ashitanari tsikapaiterika, iriitajaantake otzimimotzi ishintsinka irantantyaarori. ⁸Iro kantacha aririka impokake Tasorentsinkantsi irinampishireyantyaami eerokaite, iriitake aavyaashiretakaimine, impoña piyaayetanake piñaaventaina naaka, Jerusalén-ki, maaroni janta Judea-ki ipoña Samaria-ki, irojatzi intaina tsika overaapaa kipatsi.” ⁹Ithonkara iñaavaitakero iroka, jamenaminthaitziri iriyotaane, jovajenokayeetairi Jesús, irojatzi ipeyantapaakari menkoriki, tera iriñeetanairi. ¹⁰Jamenaminthaitzi tsika ikanta Jesús jovajenoka inkitekinta, apite shirampari katziyimotapaakari okitamaraanikitake iithaare, ¹¹ikantapaakeri: “Galilea-satzi, ¿Opaitama pipampoyiiri inkiteki? Piñaakeri tsika ikanta Jesús jovajenokaa jiyaatai, arira inkantajaan-taiya eejatzi apaata aririka impiye.”

Jiyoyeetake pashine impoyaatyaa-rine Judas

¹²Ikanta ipiyeeyaani iyotaari janta Jerusalén-ki ipoñagaaro otzishiki ipaiyeetziri Olivos, te intainatajaante, oshinetaantsitzi iraniitayeete kitaiteriki jimakoryaantaitari. ¹³Ikanta jareetaiyaani nampitsiki, ataitaiyapaini jenokinta pankotsi tsika jimaapiintaiyini. Jirika ikarataiyini: Pedro, Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo itomi Alfeo, Simón ipaiyeetziri “Kisakota-

neri,” ipoñaapaaka Judas irirentzi Jacobo. ¹⁴Maaroni irikaite ari ikantaita-piintatya japatotaiyani jiñañaataiyini itsipayetakari irirentzi Jesús, itsipataro María irinirora, ipoña pashinepayeeni tsinaneete.

¹⁵Ikanta japatotaiyanira kempisantzin-kariite, ikarataiyini 120 atziiriite. Ari jiñaavaitanakeri Pedro, ikantanake: *

¹⁶“Iyekiiite, monkarataka okaratzi josanki-natakaakeriri Tasorentsinkantsi pairani David-ni, jiñaaventakeri Judas itzimi jevatapaintsiri jaakaantziri Jesús. ¹⁷Irika Judas iri atsipatapiintakari, ari akarave-tari antavaireki. ¹⁸Iro kantacha jaakeri kireeki ipinaveetakari iyaariperonka, jamanantantaka aparoni kipatsi. Ari iparyaakeri janta Judas, jovatziitotana-ka, ithonka itankavaitapaake, ookaporentha-keerekivaitapaaka isheeto. ¹⁹Ikanta ikemaiyakeni Jerusalén-satzi, ipaitakero kipatsika ‘Iraantsipatha,’ ikantziro iñaaneki irikaite ‘Acéldama.’ ²⁰Tema osankinarentsiki Salmo-ki, ikantaitake:

Kaankithaantevetya onkantya ipanko,
Tekatsi nampitantaiyaarone.

Ikantaitake eejatzi:

Intzime pashine impoyaataiyaarine
irantavaireki.

²¹Tzimatsira jaka shirampariite itzimi tsipatapiintakari eenirora itsipavetai Avinkatharite Jesús, ²²itzimi akaratzita-kari ovakera joviinkaataka Jesús irojatzi jovajenokantaari inkiteki. Okovatya amenai aparoni ankaratairi itzimi ñiitakariri eejatzi Jesús jañagaira.”

²³Ipoña jookoitake apite: José, ipaiyeet-ziri Barsabás, irijatzi ipaiyeetzitari Justo, ipoñaapaaka Matías. ²⁴Ari jiñañaatako-ventanakeri, ikantzi: “Pinkathari, eeroka iyoshiretziriri maaroiiteni, jirika apite nookotakeri, poñaakenari aparoni tsika

itzimi pikoyaakeri eeroka, ²⁵iriitake nonkaratairi notyaantajanoritzi nantavai-taimi, irimpoyaataiyaari Judas-ni opeyaashitakaakarira iyaariperonka irirori. Tema Judas, jatake irirori tsika iriyaatera.” ²⁶Ipoña ikempitakaantakaro irikaite jiñaaretaita, jiñaatzi iriitake Matías. Iriitakera karatanairiri irikaite 11 Otyaantajanoriite.

Ipokantakari Tasorentsinkantsi

2 ¹Okanta omonkarataa joimoshiren-kaitziro kitaiteri “Aavataantsi.” Japatotaiyaani maaroni iriyotaane Jesús.*

²Ari omaporkashitaitakari iniroite poimpatapaintsiri oshiyavetapaakaro antaro tampyaa, okenapaake jenoki inkiteki, ookantapaakaro pankotsi tsika japatotaiyakani. ³Iñaashitataika paampa-shithakeerekitapaintsiri, jookantapaakari aparopayeeni ikaratzi apatotainchari. ⁴Maaroiitenira inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi. Ari jetanakaro iñaavai-yetanakero pashinetatsiri ñaantsi, iriitakera Tasorentsinkantsi ñaavaitakaa-nakeriri.

⁵Okanta janta Jerusalén-ki, ari isaikaye-tziri Judío-payeeni poñaayetchari intaina pashineki nampitsi. Iriiyetakera ñaapinkathatasorentsitaneriite. ⁶Ikanta ikemaitakero poimpatapaintsiri, ipokaiya-paakeni osheki atziri, te iriyotavakero opaita kantachari, tema ikemathatakero aparopayeeni ñaantsi okaratzi jiñaavai-yeetziri, irootake iñaane. ⁷Ipampoyaava-kaanaka, ikantavakaiyani: “¿Tema Galilea-satzi inatzi ikaratzi ñaavaiyetake-rori pashineyetatsiri ñaantsi? ⁸¿Tsikama ikantakeroka akemantariri jiñaavaitziro añaanepayeeni aaka? ⁹Tema akarayeta-keri jaka Parto-satzi, Medo-satzi, Elam-satzi, Mesopotamia-satzi,

* 1.15: Ikantayeetziri jaka kempisantzinkariite, irijatzi ipaiyeetzirira “iyekiiite.”

* 2.1: Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatzi ikantayeetzitari “Pentecostés.”

Judea-satzi, Capadocia-satzi, Ponto-satzi, Asia-satzi, ¹⁰Frigia-satzi, Panfilia-satzi, Egipto-satzi, ipoña Africa-satzi okarikita-paira Cirene. Tema akaratakeri eejatzi poñaayetachari Roma, Judío-tatsiri ipoña kaari Judío-vetacha pairani. ¹¹Eejatzi Creta-satzi, ipoña Arabia-satzi. Ari akaratakeri maaroni irirori akemayetakeri iñaavaitantayetakaro añaanepayeeni, ikinkithatakotziri Pava itasonkaventantzi. ¹²Ipampoyaavakaiyanakani atziripayeeni, te iriyote opaita jiñiiri. Ikantavakaiyani: “¿Opaitama iroka?” ¹³Iro kantacha tzimatsi eejatzi atziri thainkantaneri, ikantayetzi irirori: “iAña ishinkitaiyatyaani irikaite!”

Etanakarori ikinkithatanakeri Pedro

¹⁴Ipoña ikatziyanaka Pedro irirori, itsipatakarira 11 Otyaantajanoriite, iñaavaitanake shintsiini, ikantzi: “iAsheninká! iJerusalén-satziite! Pinkempisantavakena onkantya piyotantyaari. ¹⁵Piñaajaantakema eerokaite ishinkitayia irikapayeeni. Tera, tema ovakera ijenokii-tyaapaake ooryaa. ¹⁶Aña omonkaratayia okaratzi josankinatakeri pairani kamantaneri, Joel-ni, ikantake:

¹⁷Ikantzi Pava:

Tzimatsi avisatsine ovekaraantapaa-kyaarone kitaite.

Ari notyaantakeneri atziriite Notasorenka okempivaitakaro irisakoperotaitatyeeenerimi.

Ari inkinkithatakoyetanaina itomipayeeni eejatzi irishintopayeeni.

Ari iriñaavyayetakya evankariite, Ari imishiyetake antarikonayetaintsiri.

¹⁸Ari nonkempitaakeri evankaripayeeni jotzikayeetari, eejatzi evankaropayeeni.

Notyaantaineri Notasorenka apaata, ari inkinkithayetai.

¹⁹Ari iriñeetake inkiteki kaari iriñaapiintaite.

Iriñeetero kipatsikika iraañtsi, paampari, antaro kachaareenka.

²⁰Ompoña iriñeeteri ooryaatsiri intisivakimate, Iriñeeteri eejatzi kashiri inkempityaaro iraañtsi, Irootaatsira omonkarataiya kitaite impokantaiyaari Pinkathari. Tema antaro irovaneenkaro onkantaiya.

²¹Inkarate pairyaanairine Pinkathari, javentaayetaari, iriiyetakera avisakoshiretaatsine.

²²iShirampariite! iIsrael-mirinkaite! Pinkemaiyeni nonkante. Piñeeyakerini eeroka, irikaranki Jesús Nazaret-satzi, iriitakera jotyaantakemiri Pava. Itasonkaventayetakemi, joñaakayetakemiro okaratzi kaari piñaayevetaiyani pairani.

²³Iro kantamaitacha, jamayeeetapaakemiriranki irika, povamaakaantakeri eerokaite ipaikakotantakariri kaariperoshireriite, ari omonkaratakari onkarate avishimoterine, tema irootake ikinkishiretzitakari Pava.

²⁴Ikanta joviriintairiranki Pava ikamavetakara, tera irishinetanairi inkemaantsivaitaiya. Tema te aavyaajateri kaamane-taatsi. ²⁵Tema iri josankinatakotakeri eejatzi pairani David-ni, ikantake:

Noñaapiintziri Novinkatharite itsipatana.

Tema isaikatzira irirori nakoperoriki, tekatsira impaitya kitsirinkenane.

²⁶Irootake nokimoshiretantari, Kamenivaante nokanta notharomentari.

Iriitakera noyaakoperotaiyaari, naventagaiyaarira.

* 2.15: Kantakotachari jaka “ijenokiityaapaake ooryaa,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 3.” Okaratzi jametari judío-payeeni irirori, te ishinkineta ovakera onkaitaayamanake.

²⁷ Tema eero pookaventanaro noshire sarinkaveniki aririka nonkamavetakya.

Eero pishinetziro eejatzi novatha ompathaye, pitasorentsita nonatziira.

²⁸ Piyotaakenaro tsika nonkantya nañaashiretai.

Osheki poimoshirenkaina aririka nontsipataiyaami.

²⁹Iyekiite, ayotaiyini aaka tera iri acharineete David-ni ñaaventachane jaka, aña kamataike pairani irirori, ikitaitakeri, irojatzi isaiki iroñaaka. ³⁰Tema Kamantantaneri jinake irirori, jiyotataitake pairani tzimatsi ishinetakeneriri Pava, ari impinkatharitakairi aparoni incharinentyaari. ³¹Tema okempivaitakaro iriñaakityeeromi David-ni, jiñaaventakero irañagai Cristo, ikinkithatakotakeri eero isaiki irika sarinkaveniki, eero opathayi eejatzi ivatha. ³²Iritakera jovañagairi Pava irika Jesús. Omaperotatya, maaroni noñeeyavairini naaka.

³³Aritake ovajenokaa, isaikimotapairi irakojanoriki Pava ipinkathariventantapai. Ari omonkaratari okaratzi ishinetzitakariri pairani Ashitariri, aritake irotyaantakeneri Tasorentsinkantsi okempivaitakaro irisakoperotaitatyeenerimi. Irootajaantakera piñaayetakeri iroñaaka. ³⁴Tema kaarira David-ni ovajenokaachane inkiteki, aña iriitataike ñaavaitakerori pairani iroka, ikantake:

Iñaavaitake Pinkathari, ikantavairi Novinkatharite: Pisaikapai nakojanoriki ampinkathariventante.

³⁵ Irojatzi apaata novasankitaantaiyaariri kisaneentakemiri, ari paatzikai-

riri pinkempitakaantairi pimakoryaakiitamento.

³⁶iAsheninká! iro kameethatatsi ayotaiyeroni iroka maaroni aakaite icharineyetaira Israel-ni. Irika Jesús itzimi pipaika-kotakaantakeri eerokaite, iri Ipinkatharitakaakeri Pava, irijatziita Cristo.”

³⁷Ikanta ikemaivyavakera ikaratzi apatotainchari, antaro oimeraashiretanakeri, josampitanakeri Pedro, eejatzi pashinepayeeni otyaantajanori, ikantaitanakeri: “Iyekiite, ¿tsikatya nonkantaiyaaka naaka?” ³⁸Ari jakanakeri Pedro: “Pimpiyashireyetai, poviinkaatzimentaiyaari Jesucristo, pimpairyaayetanairi. Iro iriyotantaityaari impeyakotaimiro Pava pikaariperovetaka, ari inampishiretantaiyaami Tasorentsinkantsi. ³⁹Irootake ishinetzitaitakariri pitomipayeeni, ipoña ikaratzi nampiyetarori intaina. Tema maaroni ikaimashireyetairi iriitakera ishinetziiyetakaniri eejatzi irirori.”

⁴⁰Osheki okaratzi iñaaventakeneriri Pedro, ishintsithatantakariri eejatzi, ikantayetakeri: “iPovavisaakoshiretya! iPintainaryeeyaari irika atzirite kenashivaiyetainchari!”

⁴¹Irojatzi ikempisantantanakari osheki atziri oviinkaayetanaka, aamaaka ikaratzi 3,000 atziri kempisantanaatsiri. ⁴²Oisokero jovanakero okaratzi jiyotaayetakeriri Otyaantajanori, kameetha jaapatziyava-kaana. Ari ipetoryaapiintaiyironi tanta, jaakoventanakaro eejatzi jiñaañaantaiyini.*

Irañaantare etayetanakarori ikempisantzinkaritz

⁴³Ipampoyaanakero jiñaakero itasonkaventantayetake Otyaantajanori, jantaye-

* **2.30:** Tzimatsi osankinarentsi paityiiriri Cristo isaikimotairi Pava tsika ipinkathariventantzi irirori. * **2.42:** Kantakotachari jaka “ipetoryiirori tanta,” iroora jantayetanairi kempisantzinkariite aririka inkinkishiretakoteri Jesucristo ikamimotantake. Ari ikantziro jayootavakaiyani, ipetoryiirori tanta, jovaiyani, jiraiyini eejatzi imire. Tema jimatakotaatziiri Jesús tsika ikantanairo joveraantanaaro jovakaanaari iriyotaanepayeeni. Irootakera jiñaaventapiintaitakeri, ikantaitzi “Pimpetyeero tanta.”

takero kaari iñaayeetapiintzi. ⁴⁴Osheki jaapatziyavakaanaka ikaratzi kempisan-tanaatsiri, jantetaavakaanaro okaratzi tzimimoyetziriri. ⁴⁵Ipimantayetziro tzimimoyetziriri. Jayira kireeki itsiparyaayetziniri pashinepayeeni kempisantanaatsiri ikaratzi ashinonkaa-yetachari. ⁴⁶Ari ikantaitanaatya kitaiteriki jaapatziyavakaana japatotaiya-nira tasorentsipankoki. Te irovashaanta-nakero ikaimavakaiyani ipankoki irovaiyaani, ari ipetoryiirori tanta. Kimoshire ikanta ikempiyavakaiyani, itsinampashireyetanaira. ⁴⁷Itharomenta-piintanakari Pava. Iroora onimoyetakeri atziiriite jiñaayetakero tsikara ikantayetanaa. Arira okantaitanaatya kitaiteriki joshekyaanairi Avinkatharite kempisan-tzinkariite inkarate avisakoshireyetaa-tsine.

Jovashinchagaitziri kisoporokiri

3 ¹Okanta pashine kitaite, aritake sheetyaake jiñaañaatapiintaitantari. Ari itonkaanakeri Pedro itsipatanakari Juan, iriyaatero tasorentsipankoki. ²Ari jomonthaakotantaka jamaitziri aparori shirampari kisoporokitatsiri. Ari ikantzitaya ovakera itzimapaake. Maaroni kitaite jamaitapiintziri omorokira tasorentsipanko ipaiyeetziro “Ovaneenkaanto.” Ari isaikapiintziri onkantya impashiyetantyaariri kireeki ikampiyetzirira ikaratzi kyaayetatsiri. ³Ikanta irika jiñaavakeri Pedro itsipatakari Juan, iro inkyaantapaakyaarimi tasorentsipankoki, ikampitavakeri impashitanakyaari kireeki. ⁴Ari ipampoyaanakari. Ikantziri: “iPamenena!” ⁵Ikempisantatziri shiramparika, iñaajaan-take impatyeeri tsika ompaitya. ⁶Iro kantacha Pedro, ikantanakeri: “Te intzime noireekite, te intzime eejatzi oro,

iro kantacha tzimatsi nantzimotemiri. iPintzinaye! iPaniitai! Nompaiyeemiri Jesucristo Nazaret-satzi, iriitakera antemirone.” ⁷Jakotashitanakeri, jakathatakeri, jovatziyakeri. Omapokashitanaka ishintsitanai iitziki eejatzi ishoonkitziki. ⁸Ari jimitaanaka ikatziyanakara, aniitanake. Ari itsipatanakari irikaite ikyaapaake tasorentsipankoki, aniiniivaitanai, mitaamitaavaitanaa, itharomenta-naari Pava. ⁹Ithonkara jiñeetakeri janiitanaira, ikemakeri eejatzi itharomentanaara. ¹⁰Ipampoyaatziiitaitanakeri jiñaakerora avisaintsiri, te inkompiyeetavakyaari irika shirampari, iriitake kampitantapiintatsiri impashiyeehyaari janta omorokira tasorentsipanko, ipaiyeetziri “Ovaneenkaanto.”

Ikinkithatakaantzi Pedro ikyaapiintaitzi tasorentsipankoki

¹¹Ikanta kisoporokivetachari, te irookane jovanakeri Pedro itsipatakari Juan. Ipampoyaatziiitaitanakeri atziiriite, thaankiperoini ipiyotzimentapaakari avisatapeshitakera tasorentsipankoki ipaiyeetziro “Irahi Salomón.” ¹²Ikanta jiñaavakeri Pedro, ikantavakeri: “iShirampariite! iIsrael-mirinkaite! ¿Opaitama pipampoyaaminthatantanari naaka? Eerora pikinkishiretashivaita naakara ashitaro noshintsinka, naakara tasorentsi nomatantari naniitakagairi irika. ¹³Aña Ivavane Abraham-ni, Isaac-ni, Jacob-ni, ivavanetanakari eejatzi acharineete, iriitakera matakero iroka, ari onkantya iriñaapinkathayeetantyaariri Itomi Jesús, tsika itzimi paakaanakeri eerokaite janta jevariiteki. Ikovavetaka Pilato irirori iromishitovakaantairimi, te pikovimaita eerokaite. ¹⁴Iriitakemira pomishitovakaantaimi Tasorentsitsitzi, matzirori itampatzikashiretzi, aña intaani

* 3.1: Kantakotachari jaka “sheetyaake,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 9.”

pomishitovantashitaari ovantzinkari.

¹⁵Ari okanta eerokaite povamaantakariri ovañaashiretaneri. Iro kantacha Pava jovañagairi. Noñeeyakerini naakaite jañagai. ¹⁶Okaratzi ovashinchagairiri irika shirampari piñaapiintziri eerokaite, iroora matakaakeriri javentaashiretanaaro nopairyaakenerira Jesús.

Irootakera piñaantaiyakariri iroñaaka jeshitakotai kyaaryooperoini. ¹⁷Iyekiiite, niyotzi naaka, tera piyoperotero okaratzi pantayetakeri, ari ikempitakariri eejatzi pijevarepayeeni. ¹⁸Iro kantacha Pava, ari ikenakairori jimonkarairo okaratzi ikinkithatakaayetakeriri maaroni kamantaneriite, ikantake: 'Aritake inkemaantsitakaitakyaari Cristo apaata.'

¹⁹Irootakera, pimpiyashitantaiaariri eerokaite Pava, povashaantayetairo piyaariperonka, onkempivaitakyaaromi iroshetakotaatyeeeromi irirori pikaaripero-vetaka. Ari piñagairo intsipashiretaiyaami Avinkatharite, irovatsinaryaakoyetaimira. ²⁰Aritake irotyaantairi Pava eejatzi Jesucristo, tema ishinetzitakamiro pairani aritake impiye. ²¹Onkantavetakya iroñaaka, ontzimatyé isaike Jesucristo inkiteki irojatzi irinintapaitetantakyaari Pava irovakeratakagairo maaroni okempiyevetara pairani. Tema iro ikinkithatakaayetakeriri Tasorentsishireri kamantantaneriite. ²²Irootakera jiñaaventakeri pairani Moisés-ni, ikantake:

Ari irotyaantake apaata Pava pashine Kamantaneri, ari iroshiyakotapaa-kyaanaro naaka jotyaaantakenara. Asheninka irinatye. Maaroni inkamantayetapaakairi, ontzimatyé ankempisantero.

²³Tema maaroni kaari kempisanterine irika kamantantaneri, ari iraperoyeetakeri, ero jiñeeri isheninkapayeeni.

²⁴Ari ikempitzitakariri eejatzi Samuel-ni, iñaaventakotakero okaratzi añaayetakeri

iroñaaka, irojatzi iñaaventayetakeri eejatzi maaroni pashinepayeeni Kamantaneriite. ²⁵Eerokayetakera ñeerone okaratzi ishinettantakeri Pava otzimi ikinkithatakoyetakeri kamantantaneriite. Eerokayetakera ñeerone eejatzi okaratzi jantzimotavakaakari pairani Pava itsipatakari acharineete. Tema Pava ikantakeri Abraham-ni:

Iriira picharine tasonkaventairine maaroni sheninkatavakaachari tsikarikapayeeni janta kipatsikinta.

²⁶Ikanta jovañagairi Pava itomi, ari jetakari jotyaaantakemiri eerokaiteki, onkantya intasonkaventantyaamiri, ari onkantya maaroni eerokaite povashaantantaiyaarori piyaariperonka."

Pedro ipoña Juan jaayetanakeri jevariiteki

4 ¹Eenirotatsi Pedro itsipatakari Juan ikinkithatakaayetziri atziriite, areetaiyapaakani omperatasorentsitaari, itsipatapaakari ijevare aamaventarori tasorentsipanko, ipoña Saduceo-payeeni. ²Ikisaiyatyaaani, tema Pedro ipoña Juan jiyotaatziri atziripayeeni, ikantayetziri: "Omapero irañaayetai kamavetachari, iriitakera Jesús oñaakantapaintzirori." ³Joirikaiyapaakeri, jashitakotakaantakeri irojatzi onkitaitamanai, tema aritake sheetyaake. ⁴Iro kantacha osheki ikaratzi kemayetavakerori kinkitharensi, ikempisantayetanake. Jiroka ikaratzi tzimanaintsiri kempisantzinkariite, ikarataiyini 5,000 shirampariite.

⁵Okanta okitaitamanai, japatotaiyakani Jerusalén-ki maaroni ijevarite judío-payeeni, antarikonaite, ipoña iyotzinkariite. ⁶Ari isaikakeri eejatzi Anás omperatasorentsijanori, Caifás, Juan, Alejandro, ipoñaapaaka isheninkamirinkaite omperatasorentsijanoriite. ⁷Ikaimatakaantakeri iramayeetakeri Pedro ipoña Juan. Josatekaitavakeri niyanki japatoiyakani, josampitakeri: "¿Niinkama

shintsitakaimiri okanta pimatantakarori iroka? ¿Niinkama pipairyakeri?” ⁸Ipoña jakanake Pedro, ikantakaatziitakarira Tasorentsinkantsi, ikantanake: “Pinkathariite, Antarikonaite. ⁹¿Iriima piñaatsikovenyaiyanari mantsiyari novashinchagairi? ¿Pikovatziima piyotaiyeni tsika ikanta jeshitakotantaari? ¹⁰Ari nonkamantaiyakemiro, onkantya iriyotantyaari maaroitani Israel-mirinkaite. Irika shirampari atsipataiyakari jaka, iriira Jesucristo ovashinchaakeriri, ipaiyeetziri Nazaret-satzi. Iriitakera nopairyakeri, irijatzira pipaikakotakaantakeri eerokaite. Iro kantamaitacha jovañagairi Pava. ¹¹Irika Jesús iri oshiyakarori mapi pimanintakerira eerokaite, pikempitakovaitakari oveysikirori pankotsi. Iro kantacha jovatziyeetairo pankotsinampiki ikempitaaro iroorikami tzinkamintsi.* ¹²Tera intzime pashine kempityarine Jesús jovavisaakotantzi. Tekatsi ampaiyagai jaka osaviki kipatsi, apaniro ikantakaaro Jesús.”

¹³Ipampoyaitanakeri Pedro, eejatzi Juan, ikantaiyanakeni piyotzimentakariri: “Piñeeri irika, te iriyotaapiintaperoveetyaari, iro kantamaitacha ñaapinkatha ñaane jovayeetziri. ¿Iriima iyotaakeriri Jesús itsipatakari pairani?” ¹⁴Irojatzitsipatakari Pedro ipoña Juan irika atziri jovashinchagairi. Tera ontzime ompaitya inkantakotanakeriri. ¹⁵Ipoña jomishitovakaantairi japatotaiyanira, ari isaikaiyanakeni irirori iñaanatavakaiyani. ¹⁶Ikantzi: “¿Tsikama ankanterika irikaite shirampari? Maaroitani Jerusalén-satzi jiyotaiyakeni itasonkaventantake. Eero amatairo omanakoteri. ¹⁷Thame asaryimatashityaari, ari onkantya eero jiyataakaantaro iriñaaventeri Jesucristo, impaiyaapiintairi.” ¹⁸Ipoña ikaimairi

eejatzi. Ikantaiyakeri: “Aritapaakera piñaaventakeri Jesús, eero papiitairo piyotaantakoyetairi, pimpairyaayetairi.” ¹⁹Iro kantacha jakanakeri Pedro ipoña Juan, ikantanakeri: “¿Aritatsima nompiyathatyaari Pava, onkantya nonkempisantantyaamiri eerokaite? Intsityaa pinkantena. ²⁰Eerora okantzi novashaantairo noñaaventayetero okaratzi noñaajaantakeri, nokemajaantakeri eejatzi.” ²¹Ikanta jasaryimavaivetakarira jevariite, japakagairi. Tema maaroni atziriite itharomentanakari Pava jiñaayetakero avisayetaintsiri, tera ontzimaty ompaitya irovasankitaamentiriri. ²²Irika shirampari itzimi jovashinchaayeetairi, anaaneentanakero 40 tzimatsiri irosarentsite.

**Jamanaiyini kempisantzinkariite
iraventaashireprotantyaari
eero itharovantaiyani**

²³Ikanta Pedro ipoña Juan, aritakera japakagaitairi, jatake japatotaiyani ikarataiyini, ikamantakeri okaratzi ikantakeriri ijevare omperatasorentsitaari ipoña antarikonaite. ²⁴Aritakera ikemaiyakeroni, maaroitani jiñaañaataiyanakeri Pava, ikantziri: “Pinkatharijanori, eerokatake oveysikakero inkite, kipatsi, inkaare, ipoña okaratzi tzimantayetarori. ²⁵Eerokatake kinkithataakaakeri pairani pinampire David-ni, ikantake:

¿Ipaitama ikiñaaneventaiyirini
atziriite?

¿Ipaitama ikinkishirevaitashitantakeri?

²⁶Apatotaiyakani pinkathariventantsiri jaka kipatsiki, Ipiyotayetaka jevariite, Irimaimanetantyaariri Pinkathari, eejatzi iriyoshiitaneka Cristo.

²⁷Arimaitaka jimatakero Herodes ipoña Poncio Pilato japatotaiyakani nampitsi-

* 4.11: Pamenero Mt. 21.42; Ef. 2.20; 1 P. 2.6-8.

kika, eejatzi Israel-mirinkaite ipiyotaiyakani itsipatakari pashinesatzi atziriite, imaimanetakari Jesús, pitasorentsité Pitomi, piyoshiitane. ²⁸Ari okantaka, jimatakero irikaite okaratzi pikinkishiretakari tsika onkantya. ²⁹Iroñaaka, Pinkathari, pamenero eeroka jasaryiima-takana, pishinetainaro pinampiyetaanara eero notharovavaitanta nonkamantantairo piñaane. ³⁰Iroora pishintsinka povashinchaantayetantyaariri mantsiyyetatsiri. Iroora pintasonkaventakaantakyaanariri nompairyeeeri Tasorentsi Pitomi Jesús.” ³¹Ikanta ikaratakera jiñaañaataiyakeni, ontziñaanaka janta tsika japatotaiyakani. Ikantakaantziitana-karira Tasorentsinkantsi iñaaventanakero iñaane Pava, tekatsi intharovakaanakya.

**Maaroni tzimimoyetziriri
ari ikaratzi jashitaiyaroni**

³²Oshেকitanakera kempisantantsiri. Aparoni okantanaa ipampithashiretanaari. Te imashitavakaiyaaro opaitarika, ipayetavakaaro okaratzi kovityiimoyetariri. ³³Irikaite Otyaantajanori eekero jiyaatatzi ikinkithatakotziro tsika okanta jañaantaari Pinkathari Jesús. Iniroitera ikaminthaayetakeri Pava maaroitene. ³⁴Te intzimavaite aparoni kovityaaneentavaitatsine, tema itzimirika tzimatsine iipatsite, ipanko, ipimantayetziro. Iraakeri kireeki, ³⁵impakeri Otyaantajanori, iriitake antetaariri maaroitte jaantayetari aparopayeeni opaita ikoviri. ³⁶Iroora jimatakari aparoni Leví-mirinkaite ipaiyeetziri José, Chipre-satzi jinatzi, iri ipaitakeri Otyaantajanoriite irirori, Bernabé. (Oshiyakaventachari iroka vairontsi Bernabé: “Itomi poshenkantanneri.”) ³⁷Irika shirampari tzimatsi iipatsite, ipoña ipimantakero. Jaanakeri ovinaro iipatsite, ipapaakeri Otyaantajanoriite.

Ananías opoña Safira

5 ¹Iro kantacha tzimatsi pashine atziri opaita Ananías, itsipatakaro iina ipipatsite. ²Irika shirampari jaapatziyakaro iina, jomanakaarantake ovinaro iipatsite. Jamakeriya tzimakaarantapaintsiri, ipapaakeri Otyaantajanoriite. ³Ikantavakeri Pedro: “Ananías, ¿ipaitama pishinentakariri Satanás inthaiyakaiyaami, iro pikovantari pamataviteri Tasorentsinkantsi, pomanakaarantantakari ovinaro piipatsite?” ⁴“¿Kaarima eeroka ashivetyaarone kipatsika? ¿Kaarima eeroka ashityaarine ovinaro? ¿Opaitama pikinkishiretzitantakarori pantero iroka? Tera iri atziriite pamatavite, aña iriira Pava pikovavetaka pamataviterimi.”

⁵Ikanta ikemavakera Ananías, tyaanake, kamanake. Iniroitera itharovaiyanakeni ikaratzi kemayetaintsiri. ⁶Ipoñaanaka evankariite, iponatapaakeri, jaanakeri, ikitatakeri.

⁷Tekera osamanite, ari okyaapaake iina Ananías, te iyote iroori opaita avisaintsiri. ⁸Josampitavakero Pedro, ikantziro: “Pinkantena, ¿Arima ikaratzi ovinaro?” Akanake iroori: “Jee, ari ikaratzi.” ⁹Ikantziro Pedro: “¿Opaitama paapatziyavakaantakari pikovi piñaantyaari Itasorenka Pinkathari? Jirika ipiyeeyakani aanakeri piime ikitatziri, iroñaaka irayitanakyaami eejatzi eeroka.” ¹⁰Apathakerora okantanaka Safira otyaanake ikatziyakara Pedro, kamanake. Ikanta ikyeeyapaakeni evankariite, jiñaapaatziro kamake. Jaanakero, itsipatagairo oime ikitatakara irirori. ¹¹Ikanta jiñeetakero avisaintsiri, iniroite itharovaiyanakeni kempisantzinkariite, eejatzi ikempitayetanakari ikaratzi kemakoyetakerori avisaintsiri.

* 5.7: Kantakotachari jaka “tekera osamanite,” iroora ikantayeetzitari eejatzi “3 horas.”

Osheki itasonkaventantayeetake

¹²Eekero jiyaataakanakitziro Otyaanta-janoriite japatotapiintaiyanakani janta avisatapeshitakera tasorentsipanko ipaiyeetziro “Irashi Salomón.” Eekero itasonkaventantayetanakitzi atzirima-shiki. ¹³Ipinkanera jovayetanakeri pashineete, te inkovayetanai intsipatanai-yaari. Iro kantamaitachari tzimataitsira osheki tharomentaperoventanakariri. ¹⁴Eekero ipokanakitzi shirampariite eejatzi tsinaneeete, oshekitanake ikaratzi kempisantanaairiri Pinkathari. ¹⁵Jamako-yetapaakeri atziri imantsiyarite jonoryaa-koyetapaakeri ishitashiki tsika inkenapaake Pedro. Ikantayetzi: “Inkenapaakerika Pedro jaka, aririka intsiman-kantanakyaari kapicheeni iraampare, aritake ireshitakotai.” ¹⁶Ari ikempiyetapaakeri atziriite poñaayetainchari nampitsiki saikanampitzirori Jerusalén, jamayetake osheki mansiyariite eejatzi osheki jaakayetziri peyari, jovashinchaa-yetavakeri maaroiteni.

Ikisaneentaitanakeri Pedro ipoña Juan

¹⁷Ikanta omperatasorentsijanori, itsipatakari ikaratzi aapatziyakariri, irikaite Saduceo-payeeni, ikisaneentaiyanakani. ¹⁸Jaakaantakeri Otyaantajanoriite, jashitakotakaantakeri. ¹⁹Iro kantacha otsirenivetanakara, pokake imaninkarite Pinkathari, jashitaryaakotairi, jomishito-vayetairi, ikantavairi: ²⁰“Piyaate tasorentsipankoki, piñaaventaineri atziriite tsika okantakota ovakerari añaantarensi.” ²¹Okanta kapichekitaite, areetaiyapaakani tasorentsipankoki, jetapaakaro ikinkithata-kaantapaake. Tetya iriyotaajataiyeni irirori omperatasorentsijanori, apatotaiyachani itsipayetakari irapatziyane, eejatzi maaroni irantarikonaite Israel-mirinkaite. Ipoña jotyaantake iramayeetakeri Otyaantajanoriite jashitakoveetakarira.

²²Ikanta jiyaatashivetanakari irashita-kotane, te iriñaapairi. Piyapaaka, ²³ikantapaakeri: “Tera añaagairi. Irojatzi okanta noñaavetapaakaro ashita kameethaini, irojatzi ikatziyaveveta aamaventariri. Iro kantacha nashitaryaa-kovetapaakari, te noñaapairi.” ²⁴Ikanta ikemavakera omperatasorentsijanori, ipoña ijevare aamaventarori tasorentsipanko, ipoña ijevare omperatasorentsitaari, josampitavakaiyanakani ompaityaarika avisatsineri. ²⁵Ariya jareetapaakari itzimi kamantapaakeriri: “Irikaite pashitakotakaantavetakari eerokaite, isaikaiyini janta tasorentsipankoki ikinkithatakaayetziri atzirite.” ²⁶Irojatzi jiyaatantanakari ijevare aamaventane-riite, jaanake osheki iratzirite, jamairi eejatzi. Iro kantacha te irakotashivaiteri. Tema intharovakaayetyaari atziriite intsitokantyaari mapi.

²⁷Ikanta jareetakaapaakari, jovavisapaakeri tsika japatotaiyakani jevariite. Ikanta omperatasorentsijanori josampitavakeri, ²⁸ikantziri: “¿Tema pikemi nokantzi chapinki: ‘Aritapaake piñaaventakeri Jesús?’ Eekero piyotaatziri maaroni Jerusalén-satzi. Pikantakotakena eejatzi naaka, pikantzi: ‘Iri ovamaakaan-takeriri Jesús.’” ²⁹Ari jakanake Pedro ipoña pashineete Otyaantajanoriite, ikantanake: “Iriira Pava nonkempisanta-perote, eerora nokempisantashivaitari atziri. ³⁰Tema omapero povamaakaan-keri eeroka Jesús, pipaikakotakaantakeri. Iro kantacha jovañaagairi Pava itzimajaan-tzi ikempisantakeri pairani acharineni. ³¹Jovajenokairi Pava, jomisaikairi irakojanoriki, itsipataari ipinkathariventantzi. Iriira ovavisaakotagaineri eejatzi. Ikovake ampiyashireyetashitairi maaroni aakaite Israel-mirinkaite, ari onkantya impeyakotantairori akaariperoshireyevetaka. ³²Naakara ñaakero okaratzi jantayetakeri Jesús, ontzimatye noñaaventero.

Irijatzira Tasorentsinkantsi matakainarone, tema iriitakera jotyaaantakenari Pava inampishireyetantaiyaana naakaite nokempisantairira.”

³³Ikanta ikemaiyakeni, antaro ikisanaka, ikovanake iroverimi. ³⁴Iro kantacha ari ikatziyanaka aparoni janta, paitachari Gamaliel. Fariseo inatzi irirori, irijatzira iyotaantzirori Ikantakaantaitane. Naapinkatha joviri maaroni atziri. Ikantanake: “Asheninká, intsityaa amshitovavakeri kapicheeni irikaite.”

³⁵Ipoña ikantzi: “iShirampariite! iIsrael-mirinkaite! ontzimatyepinkinkishiretavakya kameetha tsikarika pinkanteri irika shirampariite. ³⁶Pinkinkishiretakoteri paitachari Teudas, ikantakaaperovaitaka irirori. Japatotake pairani 400 atziri. Iro kantamaitachari jovamacheetakeri Teudas, ithonka itzimporokayetanake maaroni tsipayevetakariri, ari ipeyari. ³⁷Eejatzi okempitaka pairani jowsankinatakotantari maaroni atziri, itzimaveta pashine paitachari Judas, Galilea-satzi inatzi. Japatotake atziri. Iro kantacha jovamaitakeri eejatzi irirori. Ipoña itzimporokayetanake maaroni tsipayevetakariri, ari ipeyari. ³⁸Pinkeme nonkantemi naaka: Eero pimaimanetziri irika, piñaashiminthavakyaari. Iriirika antashivaitaro inintakaanekiini, ari impeyashitaiya apansir, inkempitayetyaari apiteroka noñaaventakotakeri. ³⁹Iro kantamaitacha, iriirika Pava matakaayetziriri okaratzi jantayetziri, eerora pimatzi eerokaite poitsinampayeri. Paamaventya pimaimanetzirikari Pava.”

⁴⁰Onimotanakerira maaroni kemaintsiri. Ikaimairi eejatzi Otyaantajanori, ipasatakaantakeri, ikantakeri: “Aritapaake piñaaventakotzi Jesús.” Irojatzijapakaantaariri. ⁴¹Ipoña ishitovaiyanaini Otyaantajanori japatoventaitakari. Tharomenta ikantaiyanakani,

ikantaiyini: “Piñaataitero ikempitakaan-tayeetairi apantaperoyetachari jovasanki-taaventaitakairira Jesús, apairyiri.” ⁴²Ari ikantapiintanaatya jiyotaantzi maaroni kitaite, ikinkithatakaantzi tasorentsipan-koki, ikantzi: “Cristo inatziira iikaranki Jesús.” Arira ikempitaayerakerori eejatzi janta pankotsipayeeniki.

Jiyoyeetake 7 ampitakotaneri

6 ¹Ikanta joshekiperotanakera iriyotaane, ñaavaiyetanake griego-thatatsiri, ikantzi: “Pameneri jantapiintayetakeri hebreo-thatatsiri, ipapiintayetzirora ovaritensi kamaime-tzinkaro, jamaakiyetziro kaari isheninkatajaantayeta iriroriite.” ²Ipoñaashitaka 12 Otyaantajanoriite, japatotakeri maaroni iriyotaane, ikantakeri: “Tera arite nookero noñaaventanairi Pava naaka, nompapiintayetantyaamiri poyaari. ³Iyeikiite ontzimatyepamene jaka akaratayini, inkarate 7 atziri, iriitakera amenakaantapiinterone iroka. Pinkoye kameethashiretzimotakemiri, iyotanetachari, inampishiretziitanti Tasorentsinkantsi. ⁴Ari onkantya naakoventantyaarori naakaite noñañaayete, nonkinkithatakaante, niyotaantayete eejatzi.” ⁵Ikanta maaroni apatotainchari, onimotanakeri okaratzi ikantakeriri. Ari ikoyeetakeriri Esteban, aventaariri kameetha Pava, inampishiretziitankari Tasorentsinkantsi. Ikoyeetakeri eejatzi Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, ipoñaapaaka Nicolás Antioquia-satzi, tsika itzimi kempitakotaariri judío-payeeni, tema irika kaari isheninka judío pairani. ⁶Ipoña jaayeetanakeri irika 7 janta isaikakera Otyaantajanori, ari jiñaañaatakotavakeri, itasonkaventayetakeri jotzimikapatziiotyetantakari irako.

⁷Eekerora oivaraanakitya iñaane Pava. Eekero joshekiperotanakitzi eejatzi

iriyotaane janta Jerusalén-ki. Ari jimatztitanakaro ikempisantayetanake osheki omperatasorentsitaariite. Jaakaan-tantaitakariri Esteban

⁸Ikanta Esteban osheki itasonkaventan-tayetake janta atzirimashiki, tema Pava neshinonkataririri, ipakeri ishintsinka. ⁹Iro kantamaitacha, tzimayetatsi judío ikaratzi apatotapiintachari itzimi paitachari “Jotzikaveetari.” Iriiyetake poñaayetainchari Cirene-ki, Alejandría-ki, Cilicia-ki ipoña Asia-ki. Ari iñaanamin-thatanakeri Esteban. ¹⁰Iro kantamaitacha te inkitsirinkeri, tema omapero Esteban jiyotanetakaakari Tasorentsinkantsi. ¹¹Irootakera ikantantakariri iromanane-kiini isheninka: “Nokovi pinthaiyako-tyaari Esteban. Pinkante: ‘Nokemakeri Esteban ithainkimavaitziri Moisés-ni, ari ikempitakeriri Pava eejatzi.’” ¹²Iroora ovatsimaaperotanakeriri atziiriite ikisaneentanakeri Esteban, ari ikempitanakari antarikonaite, eejatzi iyotzinkariite. Jaakaan-taitakeri, jaayeetanakeri japatotaiyani jevariite. ¹³Arira jamaita-paakeri thaiyakotakariri Esteban, ikantapaake: “Irika shirampari osheki ithainkakero tasorentsipanko, ithainkakeri Ikantakaan-taitane eejatzi. ¹⁴Noke-makeri ikantake: ‘Ari imporokakero tasorentsipanko Jesús ipaiyeetziri Nazaret-satzi, ipoña irovashiñaayetairo ameyetari aakaite jiyotaayetairi Moisés-ni.’” ¹⁵Ikanta jevariite apatotain-chari, ipampoyaanakeri Esteban, iñaatziiri iporoki ikempitanakari maninkari.

**Joipiyanakeneri ñaantsi
Esteban irojatzi jovayeetantakariri**

7 ¹Ikanta omperatasorentsijanori josampitakeri Esteban, ikantziri: “¿Omaperoma ikantakoitzimiri?” ²Ari jakanake irirori, ikantzi: “iIyeikiite! iAshitaanitachari! Pinkeme nonkantemi.

Pairani isaikavetantakariri acharine Abraham-ni janta Mesopotamia-ki, joñaakakari ovaneenkatachari Pava, tekeraminthara iriyaatanakeeta irinampi-tyaaro Harán-ki. ³Ikantakeri: ‘Pookanairo pinampitsite, pookanairi pisheninkami-rinkaite, piyaate pashineki kipatsi noñaakemiri naaka.’ ⁴Ikanta Abraham-ni, jookanairo inampitsite paitachari Caldea. Irojatzi ipokantaari inampitaaro Harán-ki. Ikanta ikamaira iriri, irojatzi jotyaantantakariri Pava jaka, tsika anampitaro iroñaaka aakapayeeni. ⁵Iro kantamaitacha, tera irashitakaapero-tyaari, tekachaajaini irashitakaiyaari kapicheeni. Ishinetzimaitakaniri imperi apaata, aririka inkamake. Iriira ashitaiyaarone inkarate charinetaiyaar-rine. Irootakera ikantakeriri okantave-taka Abraham-ni tekeramintha intzime irovaiyane. ⁶Iro kantacha ikantakeri eejatzi: ‘Iriñeero pincharineyetyaari irinampityaaro iipatsiteki pashine atziri. Onkarate 400 osarentsi inkemaantsivai-tya iromperavaitaityaari janta. ⁷Impoña novasankitaakeri naaka inkarate ompera-vaitakyaar-rine. Iriima pincharineyetyaari namairi maaroni jaka nampitsiki, ari irantavaitainari naaka.’ ⁸Ipoña ikantakeri Pava eejatzi pairani Abraham-ni: ‘Ontzimatyé pintomeshitaanitya, tema tzimatsi antzimotavakaiyaari.’ Jimatakero pairani Abraham-ni. Eejatzi ikempitaakeriri itomi irirori, iro jimaako-tapaakitziini 8 kitaite, itomeshitaanita-keri. Ari ikempitaakerori Isaac itzimake-ranki Jacob-ni. Ari ikempitaakeriri eejatzi Jacob-ni 12 itomipayeeni, itzimi acharineyetanakari aakaite. ⁹Ikanta irikaite, itzimi acharineyetaari aakaite, ikisaneentakeri irirentzi José, ipimanta-keri. Ari okanta jareetantakariri inampiki Egipto-satzi. Iro kantacha, arira itsipata-piintakariri Pava, ¹⁰jovavisaakotairi okaratzi ikemaantsivaivetaka. Ipakeri

iyotanetaantsi, irootake jaakameethatan-takariri ivinkatharite Egipto-satzi paitachari Faraón. Irojatzí ipinkathariventantakariri irirori maaroni Egipto-satzi, eejatzí maaroni isheninkamirinkaite irirori Faraón. ¹¹Ipoña areetaka antaro tashetsi janta. Osheki ikovityaaneentaiyakeni Egipto-satzi. Ari okempitakari eejatzí janta inampiki Canaán-satzi. Te iriñeero pairani acharineni ompaitya irovayetaiyaari. ¹²Ari ikemakeri Jacob eenirotatsi ovaritentsi janta Egipto-ki. Jotyaantakeri itomiite imananantakite. * ¹³Ikanta japiitakero jiyaataiyini, ari jiyotakagaari José irirentzipayeeni. Ari okanta jiyotantakari Faraón tsika itzimi isheninkamirinkaitetari José. ¹⁴Ipoña José, ikaimakaantairi iriri Jacob, eejatzí maaroni isheninka, aamaaka ikaratzi 75 atziri jataintsiri Egipto-ki. ¹⁵Ari okanta jareetantakari Jacob Egipto-ki. Ari ikamairi irirori janta. Ari ikempitakari eejatzí ikaratzi acharineyetanakari. ¹⁶Ipoñaashitaka jaatonkiyeetanairi Siquem-ki, jotyeetairi janta, otzimi pairani Abraham-ni jamanantakeneriri itomipayeeni Hamor.

¹⁷Okanta omonkaratzimataka okaratzi ikantakeriri pairani Pava acharine Abraham-ni. Tzimanakera osheki ireentsite asheninkapayeeni janta Egipto-ki, ¹⁸irojatzí itzimantakari pashine pinkathari janta Egipto-ki, kaari iyotakoterine José. ¹⁹Ikanta irika pinkathari, osheki jamatavitakeri asheninka, jovashinonkaavaitakeri. Ishintsiventakeri irookaventerí ireenchaanikite, onkantya inkamantyaari, eero joshekitanta. ²⁰Aripaitera itzimakeri Moisés irirori. Iriitakera irika eentsi ookimotakariri Pava. Ikaratzí mava kashiri jomanavetakari ipankoki ashitariri. ²¹Okanta

omonkarapaitetapaaka irookaventantyaariri inkamemi, oñaakeri irishinto Faraón, aakeri, opiraanitaari okempitakaantakeri iriirikami ovaiyane iroori. ²²Ari ikantakari Moisés-ni jiyotantakarori okaratzi jiyotanetari Egipto-satzi. Iriiperori shirampari jinake, irooperori okantayetaka jantayetakeri.

²³Ikanta otzimakera 40 irosarentsite Moisés-ni, ikovake irareetyaari isheninkapayeeni, Israel-mirinkaite. ²⁴Iro kantacha iñaapaake aparoni Egipto-satzi jovasankitairi aparoni isheninka. Ikisakoventapaa-kari Moisés isheninka, jovakeri Egipto-satzi. ²⁵Iñaajaantake Moisés-ni ari ikinkishiretaiyakeni isheninkapayeeni, iriitakera jotyaantakeri Pava intsiiparyaa-koventayetairi. Iro kantamaitacha irikaite te iriyotakotaiyeri. ²⁶Okanta okitaitamanai, iñaake jantavakaiyani isheninka. Ari ikovavetaka Moisés irookakairimi, ikantavetapaakari: ‘Eero povashinonkaavakaiyani pantavaka, pisheninka povavakaiyani.’ ²⁷Ipoñaanaka irika antziriri isheninka, jotatsinkavakeri Moisés. Ikantziri: ‘¿Niinkama kantakemiri iroñaaka eerokara novinkatharite? ¿Pikovatziima eeroka piyakoventena?’ ²⁸¿Pikovatziima poveni naaka pikempi-takeri chapinki povantakariri Egipto-satzi?’ ²⁹Ikanta ikemavakera Moisés ikantakeriri isheninka, ari ishiyanaka. Jatake iipatsiteki Madián-satzi. Ari isaikakeri janta nampitsinentsiki, irojatzí itzimantakari apite itomi.

³⁰Okanta avisake okaratzi 40 osarentsi. Janta tsika te inampiitaro, okaakitapaira otzishi paitachari Sinaí, ari joñaakakariri aparoni imaninkarite Pava, ipaampata-kairo kitocheemaishi. ³¹Ipampoyaaamin-thatanakero Moisés iñaakeri. Ikovajaantzi iramenero okarikiini, ari ikemakeriri

* 7.12: Kantakotachari jaka “ovaritentsi,” irootakera ikantayeetziri eejatzí “trigo.”

Pinkathari iñaanatziiri, ikantziri: ³²‘Pava nonatzi naaka, naakatake iñaapinkathatake picharine, Abraham, Isaac, eejatzi Jacob.’ Ari itharovanakeri Moisés, okavaitanaka, tera inkove iramenanaio. ³³Ipoña ikantanakeri eejatzi: ‘Pi-zapato-ryeeya, tema pikatziyanta-tyaaro iroñaaka kipatsi notasorentsipa-thatakaakeri. ³⁴Noñaakeri janta Egipto-ki nokoyaakeri pisheninkapayeeni, osheki jashinonkaavaitaka. Nokemakeri jatekashirevaitaiyakani. Irootake nopokantakeri nontsiparyaakoventaimi. Eerokatake notyaante janta Egipto-ki pantero.’

³⁵Tema pairani imanintaveetakari Moisés-ni, ikantaitakeri: ‘¿Niinkama kantakemiri iroñaaka eerokara novinkatharite?’ Iriitajaantakera jotyaantakeri Pava iroñaaka impinkathariventairi isheninkapayeeni, iri intsiparyaakoven-tairi eejatzi. Iriitakera matakairine imaninkarite Pava iñaakeri ipaampata-kairo kitocheemaishi. ³⁶Irijatzira Moisés-ni omishitovairiri pairani ashenin-kapayeeni Egipto-ki, osheki itasonkaven-tantzi janta. Arira ikempitaakerori eejatzi janta inkaareki ipaiyeetziri ‘Kityonkaari,’ eejatzi okempitaka isaikavaivetantakeri okaratzi 40 osarentsi tsika te inampiitaro. ³⁷Irijatzira Moisés-ni kantakeriri pairani asheninkapayeeni: ‘Ari irotyaantake apaata Pava pashine Kamantaneri, ari iroshiyakotapaakyaaanaro naaka jotyaan-takenara. Asheninka irinatye.’ ³⁸Irijatzira Moisés-ni apatotakeriri pairani ashenin-kapayeeni janta tsika te inampiitaro, ikinkithavaaitakaakeri maninkari janta otzishiki Sinaí, itsipayetakari asheninka-payeeni. Iriitake aajaantakero ovañaanta-neri ñaantsi, irojatzi jovisaantakairori aakaite. ³⁹Iro kantacha te inkove acharineete inkempisanteri Moisés-ni, osheki ipiyathatakari. Iro ikovaiyakani impiyeemi inampiki Egipto-satzi.

⁴⁰Irootake ikantantakariri Aarón-ni: ‘Iriivetaka Moisés tsiparyaakoventaanari Egipto-ki. Iro kantacha te ayote opaita avishimotakeriri kaari ipokanta jiyaatzira chapinki otzishiki Sinaí. Povetsikena novavanetaiyaari.’ ⁴¹Ari jovetsikaitake-neri kempitavetyaarine evonkiri vaca. Ikovaiyakani inkempitakaanteri Pava. Jovamaakeneri ipirapayeeni iroimoshi-renkantayeariri ivavane. Aña iriivetaiyaka-nira ovetsikakeri. ⁴²Irootakera, jintaina-ryaantanakariri Pava irikaite, ishinetana-keri iriñaapinkathatashityaari oorentaye-tachari inkiteki, tema iriitake josankina-takotzitakari kamantantaneriite, ikantake:

iIsrael-mirinkaite! ¿Naakama piñaapinkathatantaka pipirapa-yeeni pipometapiintzirira?

Tema iro pantapiintakeri okaratzi 40 osarentsi janta tsika te jinampiitaro.

⁴³Aña iri Moloc piñaapinkathatashita-piintakari, pikekenatakaapiinta-kero ipankoshetaitzirira.

Arira pikempitapiintakeriri jivavane-tashiitari kempitariri impokiro ipaiyeetziri Renfán,

Piñaapinkathatashivaitakari povetsi-kayetane eerokaite.

Irootakera noshinetantyaamiri iraayeelemi intaina panaanakero Babilonia.

⁴⁴Isaikavaitantakari pairani acharineete tsika te inampiitaro, otzimimotziri tasoren-tsithaante. Ari jovakoyetzirori irosankinare Moisés-ni. Iroka tasorentsithaante, irootajaantakera jovetsikakaantakeri Moisés-ni tsikara okantajaanta joñaakakeri Pava. ⁴⁵Irootakera iroka jaajaapiintakeri pairani acharineete, irojatzi jareetantakari kipatsiki tsika ontzime irashitaiyaari. Iroora jamayetairi ijevatantakariri Josué, joitsinampaantakariri ashivetarori iipatsite, ikantakaarira Pava. Arira

ikantaitatziro joisokerotakaro tasorentsi-
thaante, irojatzi itzimantakari pairani
David-ni. ⁴⁶Ikanta pinkathari David, osheki
jaakameethatakeri Pava, ikantake irirori:
'Tema eeroka Pava iñaapinkathatake
pairani Jacob-ni, pishinetena naaka
novetsikemi aparoni pankotsi pisaikan-
tyaari.' ⁴⁷Iriimaitaka Salomón ovetsikake-
neriri tasorentsi-panko. ⁴⁸Iro kantamaita-
cha Pava, Jenokisatzi te inampitantaro
pankotsi irovetsikane atziri. Iroora
iñaaventakeri kamantantaneri, ikantake:

⁴⁹Jiroka ikantakeri Pava:

Irootakera inkite nothointantari
nopinkathariventantzi.

Irooma kipatsi iroora nomakoryaakii-
tantapiintari.

¿Tsikama onkarateri pankotsi
irovetsikayeetenari?

Eerora nantetaro nomakoryaantyaaro.

⁵⁰¿Kaarima naaka ovetsikayetakeri
maaroni tzimayetsatzi?

⁵¹Eekero ikantatzi Esteban: 'Iro kantacha
eeroakaite, ari pinkantapiintaatya pikisoshi-
retzi, tera pinkempisantanete, pikempita-
kari pashinesatzi atziri kaari asheninka-
yeta. Pashi povapiintakero pipiyathatakeri
Tasorentsinkantsi pikempitakoyetaari
picharineete.' ⁵²¿Tzimaajatsatima aparoni
kamantantaneri kaari inkemaantsitakaa-
vaitya pairani picharineete? Jovamaayeta-
keri ikaratzi kinkithataintsiri, ikantake:
'Aatsikitakera itzimi matzirori itampatzika-
tzi.' Aritakera pokake iroñaaka matzirori,
iriitake pipithokashitaiyakari eerokaite,
povakeri. ⁵³Tema eerokaite iyotayevetaaro
Ikantakaantaitane okaratzi jiyotayeveta-
kairi maninkari, iro kantacha osheki
pipiyathataka."

⁵⁴Ikanta ikemaiyavakera apatotain-
chari, antaro ikisanakeri Esteban,
jatsikaikitashitanakari. ⁵⁵Iriima Esteban
inampishiretziitantakarira Tasorentsin-
kantsi, jamenanake inkiteki, iñaakero
irovaneenkaro Pava, iñaakeri eejatzi

Jesús ikatziyaka irakojanoki Pava.

⁵⁶Ipoña ikantanake: "¡Pamene!

Noñaakero inkite ashitaryaanaka,
noñaakeri Itomi Atziri ikatziyaka
irakojanoki Pava." ⁵⁷Ari joshepiyempita-
nakari irikaite. Ikaimaiyanakeni
shintsiini, ishiyashitapaakari Esteban.

Joirikapaakeri. ⁵⁸Ipoña jaayeeatanakeri
othapitapaa nampitsi. Ari jetapaakari
itsitokantari mapi, isapokaiyanakero
iithaare, jookanakeneri aparoni evankari
paitachari Saulo, ikantakeri: "Pamenava-
kenaro noithaare, nontsitokavakeriita."

⁵⁹Ikanta itsitokaitzirira Esteban, iñaañaa-
tanakeri irirori Pava, ikantziri: "Novinka-
tharite Jesús, jatashinenkatakanara
noñaapaimi." ⁶⁰Ari jotziverokanakari,
iñaavaitanakeshintsiini, ikantanake:
"Novinkatharite, eerora poipiyiniri iroka
kaariperonkantsi." Ikaratakerora iñaavai-
takero iroka, makoryaanake.

Ipatzimaminthatziri Saulo kempisantzinkariite

8 ¹Ikanta Saulo jamenakotakeri
Esteban itsitokaitziri, ikantanake
irirori: "Arivé, kamake Esteban."
Aripaitera etanakaro ipatzimaminthatai-
tziri kempisantzinkariite janta

Jerusalén-ki. Irootakera ishiyayetantana-
kari maaroitene Judea-ki, ikenayetanake
eejatzi nampitsiki Samaria. Eeniromaíta
isaikanake Otyaantajanori iriroriite.

²Ikanta ñaapinkathatasorentsitaneeriite
ikitatakeri Esteban, iniroitera jiraakovai-
takari. ³Iriima Saulo ikovavetaka irirori
iraperoterimi kempisantanantsiri. Jiyaata-
piintashiyetakeri ipankoki, jinoshikaye-
tziri shirampari, tsinane, maaroni.
Jominkyaakaantayetakeri.

Ikinkithayeetziro Kameethari Ñaantsi nampitsiki Samaria

⁴Iro kantacha maaroni shiyayetanain-
chari, jatayetanake pashineki nampitsi.

Ikinkithatakoyetakero Kameethari Ñaantsi janta. ⁵Ikanta Felipe, iriitakera aparoni shiyanaichari eejatzi, areetaka nampitsi Samaria-ki. Ikinkithatakotapaa-keri Cristo. ⁶Ari japatotaiyanakani maaroni atziripayeeni, jovayempitatakaro ikinkithatziri Felipe, tema iñaayetakero itasonkaventantapaake eejatzi. ⁷Jovashinchaayetai osheki atziri jaakavetari peyari. Antaro ikaimayetzi peyari ishiyayetara. Eejatzi okempitakari, osheki atziri kisoporokivetachari, kaari kameethavetachane iitzi, jovashinchaayetairi maaroni. ⁸Irootake ikimoshiretantakari maaroni nampitarori janta nampitsiki.

⁹Iro kantacha tzimatsi janta paitachari Simón. Sheripiyari inavetaka pairani. Jamatavitake osheki atziri nampitachari Samaria-ki. Osheki ikantakaaperovaitaka. ¹⁰Iñaapinkathatzivetakari atzirite, jevariite, maaroni, ikantayetzi: “Thame ankempisanteri, tema irika Simón imatakero iñaavyatari Pava.” ¹¹Ikempisantaiziri Simón maaroni ikantayetziri. Oshekira osarentsi ipampoyaaminthataitakeri isheripiyarinkakiini. ¹²Iro kantacha jareetapaakara Felipe, ikinkithatapaakero Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesucristo, ñaaventakotziri eejatzi Pava tsika inkantaiya impinkathariventantai. Joviinkaayetanaka shirampariite, eejatzi tsinanepayeeni. ¹³Ari jimatizitanakaro eejatzi Simón irirori, ikempisantavetanaa, oviinkaavetaka eejatzi. Te irookane itsipatanakari Felipe, iñaakerira itasonkaventantayetzi. Ipampoyaaminthatanakeri.

¹⁴Ikanta Otyaantajanoriite saikatsiri Jerusalén-ki, ikemakotakeri Samaria-satzi ikempisantayetairo iñaane Pava. Irootakera jotyaantantakariri Pedro ipoña Juan. ¹⁵Ikanta jareetaiyakara Samaria-ki, jiñaañaatakotapaakeri kempisantzinkariite, onkantya irinampishiretantaiyaariri iriroriite Tasorentsinkantsi. ¹⁶Tema intaani joviinkaayeetakeri ipairyeeetakeri

Avinkatharite Jesús. Tekeraminta inampishiretantyaari iriroriite Tasorentsinkantsi. ¹⁷Ikanta Pedro ipoña Juan, jotzimikapatziiotetantakari irako aparopayeeni. Arira inampishireyetantanakari Tasorentsinkantsi. ¹⁸Jiñaakerira Simón jantakeri Otyaantajanori, ikaratzi jotzimikapatziiotetantakari irako atziri, inampishiretantaari Tasorentsinkantsi, ipinavetanakari irirori Otyaantajanori, ¹⁹ikantanakeri: “Jirika kireeki, pimpena eejatzi naaka pishintsinka, nonkempitanyamiri eeroka, onkantya nonampishiretakaantyaariri Tasorentsinkantsi nosheninka, notzimikapatziiotetantyaarira nako.” ²⁰Ari jakanakeri Pedro, ikantziri: “iArira pinkarataveetairi piireekite pimpeyashitaiya! ¿Piñaajaantakema ari pamanantantakyaaro piireekite ipashitan-tari Pava? ²¹Eerora pimataajatziro pinkempitakotyaanaro naaka, tema jiñaakemi Pava te pintampatzikashirete. ²²Povashaantairo piyaariperonka, pinkovakotairi Pava, añaamatsite ari impyekotaimiro pikinkishirevetakari. ²³Niyotakemi naaka, osheki pikisashirevaitaka. Arira pikantapiintatya pikaariperoshirevaitzi.” ²⁴Ipoña jakanake Simón, ikantanake: “Pamanakotaina eeroka Pinkathariki, onkantya eero avishimotantana okaratzi pikantakenari.”

²⁵Ikanta Pedro ipoña Juan, ikaratakero ikinkithatakotakeri Pava. Ipoña ikenayetanake pashine nampitsiki okaratzi saikatsiri janta Samaria-ki, ikinkithatakero janta Kameethari Ñaantsi. Arira ipiyeeyaani Jerusalén-ki.

Felipe ipoña Etiopía-satzi

²⁶Ikanta imaninkarite Pava, iñaanatakeri Felipe, ikantziri: “Piyaate nampitsiki paitachari Gaza, iro pimpampithatanake avotsi poñaachari Jerusalén-ki irojatzi janta.” Tema iroka avotsi irootake kenachari tsika te inampiitaro. ²⁷Jatake

Felipe. Okanta niyanki avotsi, jomonthaakarari Etiopía-satzi. Iriiperori inatzi. Iriitake kempoyiiri kireeki janta Etiopía-ki tsika opinkathariventantzi tsinane paitachari Candace. Ipoñagaa-tyaaro irirori Jerusalén-ki iñaapinkathatziri Pava.* ²⁸Iroora iriyaatairo irirori inampiki, isaikantakaro ishiyakomento, jiñanavaaitzi irosankinare Kamantantneri Isaiás-ni. ²⁹Iñaanashiretanakeri Tasorentsinkantsi irika Felipe, ikantziri: “Piyaate, pokarikityaari shiyakotainchari.” ³⁰Ikanta ipokashitapaakeri Felipe, ikematziiri Etiopía-satzi iñaanatzi irosankinare Isaiás-ni. Ari ikantziri: “¿Pikemathatziro piñaanatzi?” ³¹Ari ikantzi Etiopía-satzi: “¿Tsika inkene nonkemathatero, tera intzime impaitya iyotainarone? Pimpoke eeroka, pintsipatyaana.” ³²Jiokara Osankinarentsi iñaanatziro:

Ikempitakaayeetakari jaayeetziro oisha irovayeeteri.

Ikempitakari oisha te inkaimavaite irameeyeeteri,

Ari ikempitakari eejatzi irirori, maire ikantaka.

³³Tsinampashirera ikantakaayeetakari, te ontampatzikate okaratzi ikantakoveetakariri.

Ari jovamaayeetakari, temaita intzime irovaiyanepayeeni irirori.

³⁴Ikanta irika iriiperori Etiopía-satzi, josampitanakeri Felipe: “Pinkantena. ¿Niinkama iñaaventziro Kamantantaneri? ¿Iriijatziro iñaaventacha? ¿Pashinema iñaaventzi?” ³⁵Ari jetanakaro Felipe ikinkithatakaanakeneri irosankinareki Isaiás-ni, iñaaventanakeneri Kameethari Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesús. ³⁶Okanta osamaniityaake, ikenimotapaakero jiñaa,

ikantzi Etiopía-satzi: “Jiroka jiñaa.

¿Eeroma okantzi noviinkatya naaka?”

³⁷Jakanakeri Felipe, ikantziri: “Pikempisantaperotanairika, ari onkantake.”

Ikantzi Etiopía-satzi: “Nokempisanti, iriitake Jesucristo Itomi Pava.” ³⁸Ari jovatziyakaantapaakero ishiyakomento Etiopía-satzi. Ayiitanake apiteroite, jatanake jiñaa. Ari joviinkaatakari.

³⁹Ikanta itonkaanai jiñaa, jaanairi Felipe Tasorentsinkantsi. Irika iriiperori Etiopía-satzi, tera iriñaanairi tsika ikenanake. Iro kantacha irika atziri kimoshire ikanta jiyaatai irirori. ⁴⁰Iriima Felipe jiñaashitaaro irirori isaikapai Azoto-ki. Ipoña javisayetanake pashineki nampitsi ikamantantayetziro Kameethari Ñaantsi, irojatzí jareetantaari Cesarea-ki.

Pashineshiretai Saulo

(Hch. 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹Ikanta irirori Saulo, te irovashaan-tero jasyaiimayetari irovamayeri iriyotaane Pinkathari. Irootake jiyaatashitankari omperatasorentsijanori Judío, ²ikantakeri: “Posankinateneri omperatasorentsitaari saikatsiri nampitsiki Damasco, pinkanteri: ‘Pishineteri Saulo iraa yeteri karatanairiri ipaiyeetziri “Avotsi.” Inkyaayete japatoyeetapiinta, iroosoyeteri shirampari eejatzi tsinane, iramakeri jaka Jerusalén-ki.’” ³Iro jareetzimataka nampitsiki Damasco, ari jomapokakeri morekanaintsiri inkiteki, joorentapaaka ikatziyakara Saulo. ⁴Tyaanake Saulo. Ikematzi ñaantsi inkiteki, ikantaitzi: “¡Saulo! ¡Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatantanari?” ⁵Jakanake Saulo, ikantzi: “¿Niinkama eeroka Pinkathari?” Ari ikantaitanakeri: “Naakatakera Jesús itzimi pipatzimamin-

* 8.27: Kantakotachari jaka “Iriiperori inatzi,” Totaanikiri inatzi. Tema iro jametaiyarini pairani ikaratzi saikavankoyetziriri pinkathari, itotaanikiyeetziri, onkantya eero jovaiyantakaantantayeta ipankoki pinkathari.

thatakeri. Eerokatakera ovasankitaavaita-cha apaniro, okempivaitakaro pimpatzi-minthatayeeaaaromi thoyempithovari.”⁶Ikanta Saulo, okavaitanaka itharovana-kera, ikantanake: “Pinkathari, ipaita pikoviri nantairi naaka.” Ari ikantanakeri Avinkatharite: “Pintzinaye, piyaate nampitsiki. Arira inkamantayeetemiro ompaitya panteri.”⁷Osheki itharovana-ke ikaratzi oyaatakeriri Saulo, tema ikemavakero eejatzi irirori ñaantsi, te iriñaamaityaari ñaavaitatsiri.⁸Ipoña ikatziyavetanaa Saulo. Ikovaveta irokiryaanai, te onkante iramenanai. Irootakera jakathatantanaariri itsipayeta-kari, jaanakeri nampitsiki Damasco.⁹Ari isaikeri janta okaratzi mava kitaite, te onkante iramenavaikai, te irovaia, te irirai eejatzi imire.

¹⁰Okanta janta Damasco, ari isaiki aparoni iyotaari ipaita Ananías. Iriitake iñaanatakeri Avinkatharite imishireki, ikantziri: “¡Ananías!” Ari jakanakeri irirori: “¿Ipaita, Pinkathari? Jaka nosaiki.”¹¹Ikantziri: “Piyaate janta avotsiki ipaiyeetziri ‘Tampatzikari.’ Ari osaiki ipanko paitachari Judas, ari posampitakoveri aparoni shirampari ipaita Saulo, iri poñaachari nampitsiki Tarso. Ari isaikiri irirori iñañaatzi.”¹²Nomishitakaakeri irirori. Jiñaakemi pikyaashitapaakeri, potzimikapatziiotantakari pako, irojatzi jamenavaitantanaari.”¹³Ikanta ikemavakera Ananías, ikantanake: “Pinkathari, osheki nokemi iñaaventayeetziri irika shirampari, koveenka okanta jantayetakeri Jerusalén-ki jovasankitaayetziri pitasorentsitakaane.”¹⁴“Iro ipokantari iroñaaka jaka, tema jotyaaantatziiri omperatasorentsijanori iraaeyeeteri pairyiimiri javentaa-naami.”¹⁵Ikantziri Pinkathari: “Piyaate. Tema irika shirampari iriitake nokoyaa-keri naaka iñaaventaina maaroni nampitsiki. Inkinkithatakairi Israel-mirinkaite isheninkatari irirori,

eejatzi pashinesatzi atziri kaari ishenin-kata, eejatzi ivinkatharite.”¹⁶Ari noñaaka-keri eejatzi tsika onkarate inkemaantsi-ventyaana naaka.”¹⁷Ipoña jiyaatake Ananías pankotsiki isaikake Saulo. Kyaapaake, jotzimikapatziiotantapaakari irako. Ikantziri: “Iyeki, jotyaaantakena Avinkatharite Jesús, tsika itzimi oñaakakamiri avotsiki pikenapaakeranki. Iro jotyaaantantanari onkantya pokiryaan-taiyaari, onkantya inampishiretantyaamiri eejatzi Tasorentsinkantsi.”¹⁸Arira oparyaanake irookiki kempitavetariri shimapentakiki, amenanai kameetha. Ipoña ikatziyanaka, jatanake iroviinkaataiteri.¹⁹Arira jovavaitanaa, irojatzi ishintsitan-taari kameetha. Kapichera isaikimovaita-paintziri kempisantzinkariite nampitarori Damasco.

Ikinkithatzi Saulo Damasco-ki

²⁰Arira jetanakaro Saulo ikinkithata-kaantanake japatotapiintayeta judío-payeeni, ikantziri: “Iriitakera Itomi Pava paitachari Jesús.”²¹Ipampoyaamin-thatanakeri ikaratzi kemiriri, ikantavaka: “¿Tema iriitake irika kisaneentziri Jerusalén-ki ikaratzi pairyiiriri Jesús? ¿Tema irijatzi pokaintsiri jaka irayeri kempisantzinkari janta omperatasorentsi-janoriki?”²²Iro kantacha Saulo eekero ishintsitatziki ikinkithatakaantzi tekatsi intharovakaia. Te iriyote opaita inkanta-yeteri judío-payeeni nampitarori Damasco-ki, ikemirira Saulo ikantziri: “Irikaranki Jesús Cristo inatzi.”

Saulo ishiyapithatari Judío-payeeni

²³Okanta avisanake osheki kitaite, ikantavakaaka Judío-payeeni: “Thame overi Saulo.”²⁴Tema kitaiteriki eejatzi tsireniriki joyaaventakari ishitovapiintatziira nampitsiki, inkene iroveri. Iro kantacha Saulo jiyotake ikovatzi irovamairi.²⁵Ikanta kempisantzinkariite, jotetakeri antaroki

kantziri, jovaniiryaakotakeri tsirenipaite jakakiroki janta jotantoyeetziro nampitsi. Ari okanta ishiyantakari Saulo.

Areetaa Saulo Jerusalén-ki

²⁶Ikanta jareetaa Saulo Jerusalén-ki, ikovavetaka intsipatapaiyaarimi iriyotaane Pinkathari. Iro kantacha osheki itharovakaakari, iñaajaantzi te ikempisan-taperotai irirori. ²⁷Iro kantacha tzimatsi kempisantzinkari paitachari Bernabé, jaapatziyanakari Saulo, jatake iroñaakan-tairi ipiyotara Otyaantajanori. Ikantapaa-keri: “Irika Saulo iñagairi Avinkatharite janta avotsiki jatachari Damasco-ki, ari ikinkithavaitakaakeri. Ari jetanakaro Saulo janta nampitsiki Damasco iñaaven-tanairi ivairo Jesús. Tekatsi intharovakaa-nakya.” ²⁸Ari ikantakari Saulo isaikanta-paari Jerusalén-ki, itsipayetapaari irikaite Otyaantajanori. ²⁹Iñaaventakeri ivairo Jesús Pinkathari, tekatsi intharovakaiya. Arira ikinkithatakaayetziri judío-payeeni Griego-thatsiri. Iro kantacha ikovake iroveri irikapayeeni. ³⁰Ikanta jiyotaiya-keni kempisantzinkariite, jaanakeri Saulo janta Cesarea-ki. Ipoña jotyaaantairi Tarso-ki.

³¹Ikanta kempisantzinkariite, nampiye-tarori Judea-ki, Galilea-ki ipoña Samaria-ki, kameetha ikanta isaikavaitai-yini, eekero jantakishireperotanakitzi, ñaapinkatha jovapiintanakeri Pinkathari, jookakoventakerira Tasorentsinkantsi. Eekerora jiyaatatzi joshekiperotanake.

Jovashinchagaitairi Eneas

³²Ikanta jareetantayetaka Pedro nampitsiite, irojatzí jareetantaka Lida-ki inampiyetarora itasorentsishiretakaitairi. ³³Ari jiñaapaakeriri paitachari Eneas, kisoporokiri inatzi, tzimakotake 8 osarentsi jonoryaavaitaka. ³⁴Jiñaanata-paakeri, ikantziri: “iEneas, irovashincha-gaimi Jesucristo. Pinkatziye, paanairo

ponoryaamento!” Arira ikatziyanakari Eneas. ³⁵Ikaratzi nampitarori Lida-ki eejatzí Sarón-ki, jiñaayetairira ikatziya-vaita Eneas, iroora ikempisantantanaka-ri Avinkatharite.

Añaantaari Dorcas

³⁶Okanta nampitsiki Jope, tzimatsi aparoni iyotaaro opaita Tabita, iñaaneki griego ikantaitziro “Dorcas.” Iroka tsinane okaminthaantapiintake, oneshinonkantan-tapiintake. ³⁷Ipoña aparoni kitaite, omantsiyatake Dorcas, kamake. Jaayeeta-kero, ikaataitakero, jonoryeetapaintziro jenoki opankoki. ³⁸Okanta janta Jope-ki te intainaperote osaiki nampitsi Lida, tsikara jareetaka Pedro. Ikanta ikemaiya-keni iyotaariite ari isaikiri Pedro janta, jotyaaantake apite shirampari inkamanta-kiteri: “Pimpokanake thaankiperoini Jope-ki.” ³⁹Jatanake Pedro. Ikanta jareetapaaka janta, jaayeetanakeri jenoki tsika jonoryeetakero. Otapotapaakeri maaroiteni kamaimetzinkaro, iragaiya-paakani, oñaakayetapaakeri kithaarentsi oshirikapiintane Dorcas. ⁴⁰Ipoña Pedro jomishitovakero maaroiteni, ari jotyee-rovanaka, ñaañaatanake. Ipoña ipithokashi-tanaaro kaminkaro, ikantzi: “iTabita, pintzinaye!” Ari okiryaanai iroori, oñaatzíiri Pedro, thointanaa. ⁴¹Jakathava-kotakero irirori, jovatziyakero. Ipoña ikaimayetakero kamaimetzinkaroite eejatzí ikaratzi itasorentsitakaitane, jiñaayetairo añagai. ⁴²Ikanta ikemakoyee-takero nampitsiki Jope, osheki kempisan-tanakeriri Pinkathari. ⁴³Oshekira kitaite isaikavaitanake Pedro nampitsikika, iri isaikimotake shirampari paitachari Simón “Meshinantsipakori.”

Pedro ipoña Cornelio

10 ¹Tzimatsi Cesarea-ki aparoni shirampari paitachari Cornelio, iriitake ijevarite ovayiriite Roma-satzi

ipaiyeetziri “Italia-satziite.” ²Irika shirampari ñaapinkathatasorentsivaitaneri jinatzí, ari ikaramirinkatziri isheninkaite ñaapinkathatziri Pava. Ipapiintziri ashinonkainkari osheki iireekite okantavetaka te isheninkatari. Jiñaañaatapiintakeri Pava irirori. ³Okanta aparoni kitaite, aritake sheetyaake, tainkaperotake ooryaa, ari jomapokakeriri imaninkarite Pava ikyaaashitapaakeri isaikakera irirori, ñaavakeri koñaaroini, ikantapaakeri: “¡Cornelio!” ⁴Ipampoyaa-minthatavakari Cornelio, itharonkakiini josampitanakeri, ikantziri: “¿Pinkathari, ipaitama pikovakotanari?” Ikantanakeri maninkari: “Ikemakemiro Pava piñaañaatane, jiñaakemi pineshinonkayetantapiintaka. ⁵Potyaante potzikatane nampitsiki Jope onkantya iramantyaariri Simón, ipaiyeetziri eejatzí Pedro. ⁶Ari jimayimotziriri pashine Simón, ‘Meshinantsipakori’ saikathapyaatzirori inkaare. Iriira kamantemineri opaita pantairi.” ⁷Ikanta ishivotanai maninkari, ikaimake Cornelio apite inampire. Ikaimake eejatzí aparoni ovayiri, iraventaane joviri, ñaapinkathatasorentsivaitaneri jinayetatzí irirori. ⁸Ikamantakeri okaratzi ikantaitakeriri. Jotyaantakeri Jope-ki.

⁹Okanta okitaitamanai, joveraaka tampatzika ooryaa, irootaintsi irareetzimataiyaani Jope-ki jotyaantakeri. Ari jataitanake irirori Pedro iriñaañaate jenoki pankotsipankaki. ¹⁰Ikemaminthatakeri itashe, ikovake iroya, iro kantacha ovakera jonkotsiyeetzí iroyaari, ari jiñaavyatakari. ¹¹Jiñaakero ashitaryaana inkite, jovayiiyeetakero kempivetatoro antaro manthakintsimaanka, ithatoyeetakero opatziki. ¹²Okanta janta manthakintsimaankaki tzimatsi osheki kantashivaiyetachari piratsi, ipoña ikaratzí kamathayetsiri kipatsiki,

ipoñaapaaka tsimeripayeeni. ¹³Ipoñaashita ikemake ñaanatakeriri, ikantziri: “Pedro, pintzinaye, povamayeri irikapayeeni, poyaari.” ¹⁴Ari jakanake Pedro: “Eero Pinkathari. Te novapiintari naaka irikapayeeni ipinkayeetziri.” ¹⁵Japiiyeetanakeri Pedro ñaanaaitziri, ikantziri: “Tema irikapayeeni ikaratzí ishinetaantairi Pava, eerora pipaitashivaitari eeroka ‘Ipinkayeetziri.’” ¹⁶Mavasatzí apiitaka iroka. Ipoñaashitaka jaayeetanairo manthakintsimaanka inkiteki.

¹⁷Antaro okantzimoshirevaitanakeri Pedro, ipampithashirevaita opaita oshiyakaaventachari okaratzi jiñaakeri. Arira jareetaiyapaakani irotyaantane Cornelio, josasampiventakotapaakero ipanko Simón. ¹⁸Jareetapaakara pankotsiki, ikaimaiyapaakitziini josampitantapaake, ikantzí: “¿Ari jimayiri jaka Simón, ipaiyeetzí eejatzí Pedro?” ¹⁹Ipampithashiretakominthaitaro Pedro jiñaakeri, jiñaanashiretakeri Tasorentsinkantsi, ikantziri: “Pamene, areetapaakara mava shirampari amemenatzimiri. ²⁰Pinkatziye, payiite. Eerora pikisoshirevaitzi, pintsipatyaari, tema naakatake otyaantakeriri.” ²¹Arira jayiiitapaake Pedro, ikantapaakeri shirampariite: “Naakatake pikokovatzí. ¿Ipaitama pipokantari?” ²²Ikantaiyanakeni irirori: “Nopoki jotyaantana Cornelio, ijevare ovayiriite. Tampatzikashireri jinatzí, ñaapinkathatasorentsivaitaneri jini, iri iraakameethatapiintane pisheninkapayeeni judío. Tema chapinki ipokashitakeri imaninkarite Pava, ikantakeri: ‘Pinkaimakaanteri Pedro, onkantya impokantyaari pipankoki, ari pinkemero onkarate inkamantemiri.’” ²³Ikanta Pedro ikyaaakanakeri pankotsiki, ari jimagaiyapaakeni. Okanta okitaitamanake, jatake Pedro joyaataiyanakeri pokashitakeriri,

* 10.3: Kantakotachari jaka “itainkaperotanake ooryaa,” irootake ikantaitziri pairani “ooryaa 9.”

arira itsipatanakari eejatzi Joep-satzi, “iyekiite” inatzi.

²⁴Okanta pashine kitaite areetaiyakani Cesarea-ki. Arira joyaaventakari Cornelio itsipayetakari isheninkamirinkaite, eejatzi iraapatziyaminthatane ikaratzi ikaimayetakeri irirori. ²⁵Jareetapaakara Pedro pankotsiki, ishitovashitanakeri Cornelio, jotyeerovashitavakari, iriñaapinkathata-vakerimi. ²⁶Iro kantacha Pedro jovatziyakeri, ikantziri: “Pinkatziye, atziri nonatzi eejatzi naaka, arira nokempitami eeroka.”

²⁷Ikanta jiñaanatzirira Cornelio, ikyaakaapaakeri, jiñaapaakitzi osheki atziri apatotainchari. ²⁸Ikantanake Pedro: “Piyotaiyini eeroka, naakaite judío-payeeni te ishinetaitanan nonkempiyaami eerokaite kaari nosheninkata, te aritaajate nonkyaavankotemi. Iro kantacha ovakeraini jiyotaakena naaka Pava, te arite nonkantayetemi: ‘Novinkane pinatzi.’” ²⁹Irootakera kaari noshenkaantanaka nopokanake pikaima-kaantakena. Iroñaaka nokovi niyote opaita pikaimakaantantanari.”

³⁰Ikantanake Cornelio: “Chapinki, aritake tzimake 4 kitaite, ari ikaratajaan-take iroñaaka ooryaatsiri, itainkakera. Nosaiki naaka jaka nopankoki notziventa-vaita, noñaañaatzi osheetyaakera, ari ikoñaatzimotakena aparani shirampari, shipakiryaa okantapaaka iithaare.*

³¹Ikantapaakena: ‘Cornelio, ikemakemi Pava piñaañaatziri, ikinkishiretakero pineshinonkatantapiintake. ³²Potyaante nampitsiki Joep amerine Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. Ari jimayimotziriri pashine Simón, meshinantsipakori nampitarori inkaarethapyaaiki.’” ³³Ari notyaantakeri thaankipaiteeni iriñeetemi, pimatakeri eeroka pipokanake thaankipaiteeni. Jirikayetakena iroñaaka ipiyotakaakana Pava. Intsityaa pinkante-

naro okaratzi ikantakemiri Avinkatharite.”

³⁴Ipoña ikantanake Pedro: “Arira niyotataitziri iroñaaka omaperotatya Pava te iramaakitaneiteri atziri, ³⁵aña jaakameethayetziri ñaapinkathatanairiri, tampatzikashiretatsiri, okantavetaka tsikarika inampiyetaro, kaari nosheninkaveta. ³⁶Tema iroka Ñaantsi ñaaventakotziriri Jesucristo, okaratzi jatakotaintsiri nosheninkaki Israel-mirinkaite, iriitakera Pava kantakaarori nokinkithatakotantairiri irika. Tema iriitake pinkathariventaineri maaroitene, iriitakera saikakaayetaineri eejatzi kameetha. ³⁷Piyoperotaiyironi eerokaite okaratzi avisaintsiri noipatsiteki. Tema pikemakoventakero jiñaaventakeroranki Juan-ni okantakota oviinkaantaansi. Irojatziri opoñaantanakari Galilea-ki, ³⁸jiñeetakeri Jesús Nazaret-satzi. Iriira Pava ipakeri ishintsinka eejatzi Itasorenka. Ipoña ikekenayetanake irirori jineshinonkatantayeta, jovavisakoyetake osheki jaakayetziri peyari. Iroora jimatantakarori iroka tema Pava tsipatakari. ³⁹Naakayetake ñaayetajaantakeri maaroni jantayetakeri Jesús janta Judea-ki ipoña Jerusalén-ki. Ipoñaashitaka jovamaitakeri, ipaikakoyeetakerira. ⁴⁰Iro kantacha omonkarata-kara mava kitaite jovañagari Pava, ikantakaakarora irirori noñaayetairi naakaite. ⁴¹Tera iroñaakapanaatyaari maaroitene atziri, intaani naakaite, ikaratzi jiyoshiiyetakeri pairani Pava iriñaayetairi. Aritakera jañagai, notsipatavaari novaiyani eejatzi niravaitaiyini. ⁴²Iriitakera otyaantaiyakenari nonkamtayetairi atzirite, nonkantairi: ‘Iriira Jesús jovakeri Pava iriyakoventairine maaroni añaayetatsiri, ipoña ikaratzi kamayetaintsiri eejatzi.’” ⁴³Irijatzira Jesús jiñaaventakotzitakeri pairani Kamantan-

* 10.30: Kantakotachari jaka “itainkakera,” irootakera ikantayeetziri pairani “ooryaa 9.”

taneriite, ikantake: ‘Inkarate kempisantai-rine irika impaiyaayetairira, aritake impeyakotaineri iyaariperonka.’”

⁴⁴Jiñaavaiminthaitzi Pedro, arira inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi maaroiteni kempisantakeriri ikinkithatzi. ⁴⁵Ipampoyaaminthataiyakerini ikaratzi oyaatakeriri Pedro, jiñaakerora inampishireyetantapaakari Tasorentsinkantsi kaari isheninkata, okempivaitakaro irisakoperotaitatyeenerimi,* ⁴⁶ikemaiyakeri jiñaavaiyetantanakaro pashineyetatsiri ñaantsi, itharomentanakari Pava. ⁴⁷Ipoña ikantanake Pedro: “¿Kantatsima ompetapithatyaari iroviinkayetya irikaite atziri, kempiyetanakairi aakaite inampishiretantayetaari Tasorentsinkantsi?” ⁴⁸Ari jotyaantake iroviinkaayeeteri irikaite impaiyeeteri Jesucristo. Ipoñaashitaka irikaite ikantanakeri Pedro: “Pisaikimovaitanakena.”

Ikamantapairiri Pedro kempisantzinkariite Jerusalén-ki

11 ¹Ipoña ikemaiyakeni pashine Otyaantajanoriite ipoña iyeikiite nampitarori Judea-ki, ikantaitzi: “Ikemayetairora Iñaane Pava kaari asheninkata, ikempisantayetai irirori.” ²Iro kantacha jareevetaara irirori Pedro Jerusalén-ki, jiñaanaminthatavairi judío kempisanta-yetaatsiri.* ³Ikantavairi: “¿Opaitama pareetantariri kaari asheninkata, payooyetakeri eejatzi?”* ⁴Ari ikamantanakeri Pedro tsika okantajaanta opoñaantakari. Ikantanakeri: ⁵“Nosaiki naaka nampitsiki Jope, noñaañaaminthatzira, ari noñaavyatakari. Noñaake kempitave-tarori iniroite manthakintsimaanka,

ithatoyeetakero opatziki, jovaniiryeta-kero okenapaakero inkiteki irojatzi tsika nosaikakera naaka. ⁶Ari namenaperotanakero, noñaake osheki katsimari piratsi, noñaake ikaratzi kamathayetatsiri kipatsiki, ipoña tsimeripayeeni. ⁷Ipoña nokemake ñaanatakenari, ikantana: ‘Pedro, pintzinaye, povamairi irikapayeeni, poyaari.’ ⁸Ari nakanake: ‘Eero Pinkathari, tema te namonkotaajatapiinteri naaka irikapayeeni ipinkayeetziri.’ ⁹Japiyeetanakena iñaanaitana, ikantaitana: ‘Tema irikapayeeni ikaratzi ishinetaantairi Pava, eerora pipaitashivaitari eeroka “Ipinkayeetziri.”’ ¹⁰Mavasatzi apiitaka iroka. Ipoñaashitaka jaayeetanairo inkiteki okaratzi noñaakeri. ¹¹Arira jareetaiyapaakani mava shirampari kokovatanari, jotyaantaitakeri ipoñaakaro Cesarea-ki. ¹²Jiñaanashiretanakena Tasorentsinkantsi, ikantakena: ‘Poyaatanakeri irikaite, eerora pikisoshirevaitanake.’ Irootakera nomatakeri. Jirikara 6 iyeikiite notsipatanakari. Iriira nokaratakeri nokyaavankotakeri aparoni shirampari kaari asheninkata. ¹³Ikamantavakena, ikantana: ‘Chapinki, noñaake maninkari ikatziyapaaka jaka nopankoki, ikantakena: “Potyaante jatatsineri nampitsiki Jope onkantya iramantyaariri Simón, ipaiyeetziri eejatzi Pedro. ¹⁴Iriitakera kamantemirone tsika pinkantya pavisakoshiretantaiyaari, pinkaratairi maaroiteni pisheninkamirinkaite.”’ ¹⁵Ikanta nokinkithavaitakaapakeri, arira omapokashitainakari inampishiretantapaakari Tasorentsinkantsi iriroriite, iroovaitakeranki inampishiretantakairi aakaite ovakeraini. ¹⁶Arira nokinkishiretanakero ikantakeriranki

* 10.45: Irikaite “oyaatakeriri Pedro,” irijatzira ipaiyeetzitari “Totameshitaaniri.”

* 11.2: Kantakotachari jaka “judío,” irijatzira ipaiyeetzitari “Totameshitaaniri.”

* 11.3: Kantakotachari jaka “kaari asheninkata,” irijatzitara ipaiyeetziri “kaari totameshitaaniri.”

Avinkatharite: ‘Omapero Juan joviinkaatanaro jiña, iro kantacha ari piñaayeta-kero eerokaite irinampishiretantaami Tasorentsinkantsi kempivaitakami iroviinkaayeetantaamirimi.’ ¹⁷Tema iriitajaantakera Pava neshinonkatakari eejatzi iriroriite ikempitaayetaira aakaite akempisantayetairira Pinkathari Jesucristo. ¿Niinkama naaka nonkovan-tyaari nomaimaneteri Pava?’ ¹⁸Ikanta ikemaiyavakera iyeikiite nampitarori Jerusalén-ki, tekatsi inkantaiyanakeni. Itharomentaiyanakarini Pava, ikantaiya-nakeni: “iArira okantari! iNeshinonka-tairi Pava kaari asheninkata! iKantatsira iriroriite irovashaantairo eejatzi iyaaripe-ronka, onkantya irañaashireyetantai-yaari!”

Kempisantaatsiri Antioquía-ki

¹⁹Aritakera jovamayitzitaitakari Esteban, jetaitantanakarori ipatzimamin-thayeetziri kempisantzinkariite. Iroora opoñaantanakari ishiyayetziyanaka tsikarika ikaratzi kempisantzinkariite janta Fenicia-ki, Chipre-ki ipoña Antioquía-ki. Ari ikinkithatakaayetakeriri judío-payeeni tsika okantakota Kameethari Ñaantsi, temaita inkinkitha-takairi kaari isheninkata. ²⁰Iro kantamaitachari, ari jareetaiyakani Antioquía-ki, kempisantaatsiri poñaachari Chipre-ki ipoña Cirene-ki. Ikinkithatakaayetapaakeri eejatzi kaari isheninkata, jiñaaventa-keneri Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, Avinkatharitera.

²¹Okantakaatziitakarira ishintsinka Avinkatharite irikaite, jovashaantakaa-keri pashinesatzi atziri jametashivaiyevetari. Oshekira kempisantanairiri Avinkatharite. ²²Ikanta kempisantayetaatsiri Jerusalén-ki, ikemakotaiyakerini, jotyaantakeri Bernabé janta Antioquía-ki.

²³Jareetakara Bernabé, iñaapaakeri tsika ikanta Pava ineshinonkayetakari irikaite,

iniroite ikimoshiretapaa-ke. Ikaminaayeta-paakeri maaroitani ari onkantya iroisoke-roshireyetantyaari Avinkatharite. ²⁴Tema irika Bernabé neshinonkataneri jinatzi, javentaashiretziitanti Tasorentsinkantsi. Irootakera joshekiperotantanakari kempisantanairiri Avinkatharite. ²⁵Ipoñaaka Bernabé, jatake Tarso-ki iriñeeri Saulo. ²⁶Ikanta iñaapairi, jamairi Antioquía-ki. Ari isaikimovaitakeri iriyotaaneete aparani osarentsi, jiyotaayetake osheki atziri. Arira etanakaro janta Antioquía-ki ipaiyeetziri “Cristo-veriite.”

²⁷Okanta aparani kitaite, jareetaiyakani Antioquía-ki kamantantaneriite ipoñaanakaro Jerusalén-ki. ²⁸Ipoñaashitaka, aparani kamantantaneri paitachari Agabo, ikatziyanaka japatotaiyani, ikantanake: “Arira iriñeetake iniroite tashetsi maaroni nampitsiki.” Iriira Tasorentsinkantsi ñaanashiretakeriri jiyotantakarori. Irootakera monkaratain-chari pairani ipinkathariventantakari Claudio. ²⁹Irootakera ikinkishiretantaiya-kari Antioquía-satzi irineshinonkatyaari Judea-satzi irotyaanteneri iyeikiite okaratzi iravyaayeteri. ³⁰Iroora jimataiyakerini, ipaiyeetakeri Bernabé itsipatakari Saulo iri amenakaanterone. Jotyaantakeneri antarikonaite janta Judea-ki.

Jovamaitantakariri Jacobo, ipoña jashitakoitakeri Pedro

12 ¹Ikanta pinkathari Herodes ipatzimaminthatake tsikarika ikaratzi kempisantzinkari. ²Ikantakaan-take inthatzinkaiteri Jacobo, irirentzira Juan. ³Ikanta jiñaakerora Herodes kameetha onimoyetakeri judío-payeeni, joirikakaantakeri eejatzi Pedro. Arira avisayetakeri iroka joimoshirenkayeeta jovantayeetapiintairori tantaponka.

⁴Aritakera joirikakaantakeri Pedro, jashitakotakaantakeri. Jovayetake ikaratzi 16 ovayiriite aamaventapiintaye-tyaarine. Ikinkishirevetaka Herodes iroñaakanterimi atziriteki onkaratakeri-rika joimoshirenkaitaro kitaite Anankoryaantsi. ⁵Jashitakominthaitziri Pedro, ñañaataiyatsini kempisantzinkariite japatoventakarira Pava.

Jomishitovaitairi Pedro

⁶Okanta omonkaratzimatapaaka iraantyaariri Herodes irika Pedro iroñaakanterimi atziriteki. Jimayira Pedro tsireni josatekakeri apite ovayiri, joosoyeetantakeri apite ashirotha. Saikaiyatsini pashine ovayiriite ikyaapiintayeetzi jaamaakoventari. ⁷Ari jomapokashitakeri ipokake imaninkarite Avinkatharite, kitaisaante ikantakaapaakaro. Jotzinkamerekitapaakeri Pedro, jovakiryaakeri, ikantziri: “iPintzinaa-nake!” Oparyaashivaitanaka ashirotha joosoyeetantakariri irakoki. ⁸Japiitakeri maninkari, ikantziri: “Pinkithaatya, pi-zapato-tya.” Ari ikantakero Pedro. Eekero ikantatzi maninkari: “Pinkyaantyaaro piveviryakoro, poyaatena.” ⁹Shitovanake Pedro joyaatanakeri maninkari. Tera iriyote omaperorika okaratzi jantziri maninkari. Aña okempitzimovaitakeri iriñaavyatatyeeyaami. ¹⁰Iro kantacha javisanake aparoni aamaventariri, ipoña javisanakeri pashine. Iro irishitovimate, jareetapaakaro ashivotatsiri ashitakorontsi, ashitaryaashivaitanaka apaniro. Shitovaiyanake. Ikanta janiitakera, iro itaponeentanaka, ari jookanairi maninkari apaniro. ¹¹Arira ikinkishiretanakari Pedro, ikantanake: “Arira niyotziri iroñaaka omaperotatya jotyaantakeri Pinkathari imaninkarite, intsiparyaakoventakena Herodes-ki, itsiparyaakoventakena eejatzi tsika inkantavaitenami judío-payeeni.”

¹²Ikanta jiyotanakerora Pedro iroka, jatanake opankoki María, irinirora Juan, ipaiyeetziri eejatzi Marcos, tsika janta japatotaita iñañaataitzi. ¹³Kaimapaake ikyaapiintaitzi. Okanta aparoni evankaro paitachari Rode, jatanake ameneri niinkarika. ¹⁴Ari iyovaantetavairi Pedro jinatzi, iniroitera okimoshiretanake, te ashitaryaajatanakeneri inkyaantapaa-kyaari, opiyatainaka inthomointa okamantantzi, okantapaake: “Pedro inatziira kaimatsiri.” ¹⁵Ari ikantayeetavakero: “iTe pishinkiventatya!” Iro kantacha eekero oshintsitatzi iroori, okantzi: “Omaperotatya.” Ikantaiyini irirori: “Aama imaninkarite jinatzi, kaarira Pedro.” ¹⁶Eekero ishintsitatzi Pedro ikaimi. Ikanta jashitaryaakeneri, iñaatziiri Pedro inatzi, ikitakitziitaiyana-keni. ¹⁷Ari jovaankanakero irako Pedro, onkantya imairetantaiyaarini. Ipoñaashitaka ikinkithatakotanakero tsika ikantakero Avinkatharite jomishitovan-taariri. Eekero ikantanakitzi Pedro: “Pinkamanterira iroka Jacobo eejatzi pashine iyekiite.” Ari ishitovanai, jatanake pashineki nampitsi.

¹⁸Okanta okitaitamanake, osheki okantzimoshiretaiyarini aamaventavetakariri, tema te iriyotaiyeni tsika ikenake Pedro. ¹⁹Ikantakaantake Herodes inkokovayeetairi, iro kantacha tera iriñeetairi. Irootakera jookoyeetantanakariri aamaventavetakariri, jovamaakaan-taitakeri. Ikanta avisake iroka, shitovai Herodes Judea-ki, jatake irinampitapain-tyaaro Cesarea-ki.

Ikamantakeri Herodes

²⁰Arira ikantzitatya Herodes imaimane-minthavaitakeri nampitarori Tiro-ki eejatzi Sidón-ki. Ikanta ikinkishiretaiyakanani imaimaneminthatane irakameetha-yetairi, tema aritake jiyomparitapiintaiyani. Jotyaantaiyake jatashiyeterine

Herodes irapatziyeeyaari. Ikanta saikavankotziriri Herodes, iraventaapero-tane, paitachari Blasto, jaakameethayeta-vakeri pokashitakeriri. Ikantakoyentakeri Herodes-ki tsikapaite inkinkithavaita-kaantyaariri. ²¹Monkaratapaaka kitaite ikaimakaantakeri Herodes inkinkithavai-takairi. Ari ikyaantanakaro ovaneenkaro iithaare ikinkithavaitakaantapiintantari, thointapaaka isaikamentoki japatoiya-kani, ikinkithavaitanake. ²²Ari ikaimako-taiyirini atzirite, ikantzi: “iIrinta ñaavaitaintsiri, Pava jinatzi, kaarira atziri!” ²³Tetya onkantzimovaitaajayaa-ri Herodes ikempitakaantaitakari Pava itharomentaitakari. Irootakera omapoka-shitantanakari jomantsiyaakeri imaninka-rite Avinkatharite, kenivaitanake, kamake.

²⁴Iro kantacha, eekero iyaatakotanaki-tzi iñaanera Avinkatharite, eekero joshikiperotanakitzi kempisantzinkariite.

²⁵Ikanta Bernabé ipoña Saulo jimonka-ratakero jantakero jotyaaantaitakari Jerusalén-ki, piyeeyaani Antioquía-ki, ari itsipataari Juan ipaiyeetziri eejatzi Marcos.

Jetanakaro ikinkithatakantzi Bernabé ipoña Saulo

13 ¹Tzimayetatsi kamantantaneriite janta Antioquía-ki japatotapiin-taiyanira kempisantzinkariite, tzimayeta-tsi eejatzi iyotaantaneriite. Jirika ikarataiyini: Bernabé, Simón ipaiyeetziri eejatzi Kisaakiri, Lucio poñaachari Cirene-ki, Manaén ikaratakari pairani Herodes joimonkaiyakani, ipoñaapaaka Saulo. ²Okanta japatoventaiyarinira Avinkatharite, itziventaiyarini, jiñaana-shiretakeri Tasorentsinkantsi, ikantakeri: “Pimpairyenari Bernabé pintsipataake-nari Saulo onkantya nantavaitakaantya-

riri.” ³Ikanta ithonkatakero jiñaañaatai-yakani, itziventaiyani, jotzimikapatziito-yetantakari irako irikaite, jotyaaantaiyake-rini.

Ikinkithataiyini Otyaantajanori Chipre-ki

⁴Ikanta irotyaantanera Tasorentsinkantsi, jataiyanakeni Seleucia-ki, ari jotetaiyana-kani iriyaatero Chipre-ki. ⁵Aatakoiyapaa-keni Salamina-ki. Jetapaakaro ikamantan-tapaakero iñaane Pava japatotapiintaiyani judío-payeeni. Arira jiyaatzitanakari eejatzi irirori Juan irampitakovaiteri. ⁶Jaathaki-ryaanakero othampishi, irojatzi jareetanta-kari Pafos-ki. Ari jiñaakeri aparoni sheripiyari judío, thairi kamantantaneri jinatzi, ipaita Barjesús. ⁷Irika sheripiyari irapatziyane inatzi janta pinkathari Sergio Paulo. Iyotanerini inatzi irika pinkathari, ikaimakaantakeri Bernabé ipoña Saulo, tema ikovatzi inkemero iñaane Pava. ⁸Iro kantacha sheripiyarika paitachari iñaaneki griego Elimas, ikovavetaka irotzikatzikateri pinkathari eero ikempisantanta. ⁹Ikanta Saulo, ipaiyeetziri eejatzi Pablo, ipampo-yaanakeri irika, ikantakaatziitakarira Tasorentsinkantsi, ¹⁰ikantanakeri: “iThairi! Kaariperori pinatzi. Itomi kamaari pinatzi. Pimanintakero kameethari. ¿Eeroma povashaantaajatairo potzitzikayetziro okaratzi tampatzikatzimotziriri Novinka-tharite? ¹¹Iroñaaka irovasankitaaveetemi, osamani pinkantya pimavityaakite.” Apathakerora ikantanaka, te irokichaata-nai. Ikokovavaitzi akathavakotairine.

¹²Ikanta jiñaakerora pinkathari avisaintsiri, ikempisantanake. Ipampoyaaminthatana-kero iñaaventayeetzirira Avinkatharite.

Areetaka Pablo ipoña Bernabé Antioquía-ki saikatsiri Pisidia-ki

¹³Ikanta ishitovanaira Pablo janta Pafos-ki itsipayetakari ikarataiyini

* 13.1: Irika “Herodes,” iriitakera pinkathariventantatsiri pairani Galilea-ki.

otetanaka iriyaatero Perge-ki saikatsiri janta Panfilia-ki. Iro kantacha Juan, te iroyaatanairi, piyanaka irirori Jerusalén-ki. ¹⁴Ikanta jareetaka Perge-ki avisanake pashineki nampitsi Antioquía saikatsiri janta Pisidia-ki. Ikanta janta, ikyeeyakeni japatotapiinta judío-payeeni kitaiteki jimakoryaantaitari, thointaiya-paakani. ¹⁵Aritakera ithonkaitakero iñaanayeetziro irosankinare Kamantant-neriite, Ikantakaantaitane eejatzi, ikantake jevatakaantatsiri japatotapiin-taita: “Iyeekiite, kempitaka tzimatsi pinkanteri iroñaaka onkantya intharo-mentantayetyaari atziiriite.” ¹⁶Ipoña ikatziyanaka Pablo, jakovakotanake onkantya irimairerantayeetyaari, ikantanake: “iShirampariite! iIsrael-mirinkaite! iMaaroni eerokaite ikaratzi ñaapinkathatairiri Pava!

¹⁷Iriitakera Pava iyoshiitakeriri pairani avaisatziite, Israel-mirinkaite. Iriitakera oshekyaaakeriri. Ipoña joñaakantakero ishintsinka itsiparyaakoyentairira Egipto-ki. ¹⁸Ipoña ipiyathavaitakari Pava janta tsika te inampiitaro okaratzi 40 osarentsi. Iro kantacha Pava jamaveta-kero ipiyathayetakari. ¹⁹Ipoña japerotake Pava ikaratzi 7 isheninkamirinkatavakaa janta Canaán-ki, irootakera iipatsiteta-kaayetaariri avaisatziite. ²⁰Maaroni iroka noñaaventakemiri avisakera 450 osarentsi okaratzi osamanitake. Ipoña ipairyaakeneri jevariite amenakoyeterine, irojatzí jovekaraantantapaakarori Samuel-ni, kamantantaneri. ²¹Iro kantamaitacha ikovavetaka aparoni ivinkathariteperotyari. Irootakera Pava ipairyaantakaniriri Saúl-ni, itomi Cis, isheninkamirinka Benjamín. Iriira pinkathariventakeriri okaratzi 40 osarentsi. ²²Iro kantacha Pava jovinka-tharyaakeri Saúl-ni, jimpoyaatantaari David-ni. Tema iri David-ni jiñaaventake-ranki Pava, ikantzi:

Noñaakeri David itomi Isaí, onimota-kena,

Iriitake materone irantero nokoviri naaka.

²³Ikanta itzimakera Jesús, icharinemirin-katakari David-ni. Iriitakera ishinetakeri Pava irotyaanteri irovavisaakoyetai aakaite Israel-mirinkaite. ²⁴Tekeratsitara impokeeta Jesús, ikinkithakotzitakari Juan-ni, ikantake: ‘Ontzimatyé pimpiya-shireyetai, poviinkaatzimentaiyaari Pava.’ ²⁵Ikanta Juan-ni jimonkaratzimatakero irantavaitane, ikantanake: ‘¿Piñaajaanta-kema naakatake irika? Tera naaka. Aña aatsikitakera noñaapinkathaperotzitari naaka, te aritajate inkempitakaantyaana iromperatane onkantya no-zapato-ryaantyaari.’

²⁶Iyeekiite! iAbraham-mirinkaite! iMaaroni eerokaite ikaratzi ñaapinkathatairiri Pava! Aakatajaantakera jotyaanta-yeetakari iroka Ñaantsi avisaakoyentantaiyaari. ²⁷Tema ikaratzi nampiyetarori Jerusalén-ki ipoña ijevarepayeeni, tera iriyotaiyavakerini Jesús, aña jiyakoven-taiyakeri. Arira okanta kaari jiyotantaajavakaro imonkaratakaatyaaorora okaratzi josankinatakoyetakeri kamantantaneriite, okantaveta japiipiitziivetakero iñaanata-piintziro japatotapiintaiyanira kitaiteriki jimakoryaantaitari. ²⁸Ipoña ikovakotakeri Pilato irovakaanteri Jesús, okantavetaka tekatsi inkenakaashitapaintya irirori. ²⁹Ikanta ithonkakero jantayetakero okaratzi jimonkaratakaayetakari josanki-natakoyetakeriri pairani, jovatzikaryaa-kotakeri ipaikakotakeri, ikitatakari. ³⁰Iro kantacha Pava joviriintairi. ³¹Arira jetanakero Jesús joñaakapanaatari ikaratzi tsipatakariri pairani ipoñaanta-kari Galilea-ki irojatzí Jerusalén-ki. Oshekira okaratzi kitaite joñaakapanaa-tari. Iriitajaantakera ñaaventayetairiri iroñaaka tsikarikapayeeni isaikayetzi atziri. ³²Irijatzitara noñaaventzitamiri

iroñaaka eerokaite, noñaaventzimirora Kameethari Ñaantsi tsika okantakota ishinetakeneriri Pava avaisatziite. ³³Ari jimonkaratakero Pava okaratzi ishineta-keneriri, tema joviriintairira Jesús joñaakayetairi aakaite, tema icharineete anaiyatziini. Irootakera osankinatakotachari Salmo-ki, okantzi:

Notomi novimi eeroka.

Naakatake pirintana iroñaaka. *

³⁴Aritakera iñaaventzitakari Pava iroviriintairi Jesús, eero oshitzivaitanta ivatha. Ikantake iñaavaitake:

Ari nomonkaratakeneri David-ni okaratzi noshinetaajaantakeneriri.

³⁵Pashineki Salmo okoñaatakoperotzi iroka, okantzi:

Eerora pishinetziri oshitzivaite ivatha pitasorentsie.

³⁶Omaperora, kaarira David-ni oñaaventakote jaka, tema jañaavaitakaapaintziri Pava irika David-ni, ipoña imakoryaake, itsipataari ivaisatziite ikitayetaa, arira oshitzitairi ivatha. ³⁷Irooma ivatha irika joviriintairi Pava, tera iriñeero oshitzivaite ivatha irirori. ³⁸Iyekite, ontzimatyera piyotayetai eerokaite, iriira noñaaventzi Jesús, tema iri matairori ipeyakotaimiro piyaariperonka.

³⁹Eekerorika paakoyentatyeeyaaro Ikantakaantane Moisés-ni, eerora ipeyakotaitzimiro piyaariperonka. Irooma aririka pinkempisantanairi Jesús, ari imepyakotaimiro irirori. ⁴⁰Paamaventaiyaani eerokaite, papeshtarokari josankinatakotakeri kamantantaniite, ikantake:

⁴¹Pinkemaiyeni manintziirori

kyaaryoori,

Ari pinkitakitziitapainte, irojatzi pimpeyantakyaari.

Tema ontzimavetakya apaata ompaitya nantzimotaimiri, Eeromaita pikempisanziro, intzimavetakya oñaarontemirone.”

⁴²Ikanta ishitovimatanaира Pablo japatotapiintaita, ikovakotaiyakerini kaari isheninkata, ikantziri: “Pimpiyeera pashineki kitaite jimakoryaantaitari, papiitero pinkinkithatakainaro iroka ñaantsi.” ⁴³Ikanta jiyaataiyeenira judío-payeeni eejatzi kaari isheninkata japotaiyani, tzimatsira osheki oyaatanakeriri Pablo ipoña Bernabé. Ari ikaminaathayetakeri onkantya iroisokero tantaarori ikaminthaayetairira Pava.

⁴⁴Okanta areetapaa pashine kitaite jimakoryaantapiintaitari, ipiyotaiyakani osheki atziri inkempisantero iñaane Pava.

⁴⁵Iro kantacha jiñaakerira judío-payeeni ipiyotaiyapaakani atziriite, ikisashiretaiyanakani, jetanakaro imaimanevaitanakeri Pablo, ithainkimavaitanakeri. ⁴⁶Tera intharovanake Pablo itsipatakari Bernabé, ikantakeri irirori: “Iro arivetachari netavakyaami nonkamantayetemiromi eerokaite iñaane Pava, tema judío pinayetzi. Irooma pimanintaiyakerora, eero piñeero irañaashiretakaayeetaimi. Irootakera nonkinkithatakaantyaariri iroñaaka kaari asheninkata. ⁴⁷Tema ari okanta jotyaantakena Novinkatharite, ikantakena:

Eeroka nopairyaake pinkitainkatakoyetairi kaari pisheninkata, Ari onkantya piñaaventantaiyaaniriri avisakotaantsi.

Pothotyero maaroni kipatsi.”

⁴⁸Ikanta ikemaiyavakera kaari isheninkaveta, ikimoshiretaiyanakeni, ikantaiyanakeni: “Osheki okameethatataitzi iñaane Pinkathari.” Tema ithonka ikempisantai-

* **13.33:** Kantakotachari jaka “Salmos,” irojatziira ikantayeetzitari “apitetanaintsiri.” Tema panthaantsi onayetatzi ikantayeetziri Salmos. Oshekira onatzi, iroora apitetanaintsiri josankinayeetakeri pairani iroka.

yeeni ikaratzi jiyoshiiyeetakeri irañaashi-reyetai. ⁴⁹Ithonka ikinkithatakoyeetana-kero iñaane Avinkatharite nampitsipayeeni. ⁵⁰Iro kantacha judío-payeeni, ikinkithavaitakaake iriiperoriite jevatakaantatsiri nampitsiki, tsinaneete ñaapinkathataaro, tsipatapiintavetakari judío-payeeni japatotaiyani, jiminthata-kaakari impatzimaminthateri Pablo ipoña Bernabé, jomishitovairi inampitsitekira. ⁵¹Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé jotekanairo iipatsikiite onkantya iriyotan-tayeetyaari te inkempisantaiteri Pava janta. Ari jiyaataiyanake pashineki nampitsi Iconio-ki. ⁵²Iro kantacha kimoshire ikantaiyakani iriyotaaneete, inampishiretziitantanakari Tasorentsinkantsi.

**Jiyaatake Pablo itsipatakari
Bernabé Iconio-ki**

14 ¹Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé, ikyeeyakeni japotota-piintaiyani judío janta Iconio-ki. Ikinkithatakaapaakeri, ari ikempisantai-yanake osheki judío-payeeni ipoña kaari isheninkata. ²Iro kantamaitacha, tziyaye-tatsi kisoshireri judío, ikaminaakeri kaari isheninkata irimaimaneteri kempisanta-kaantapaintsiri. ³Irootakera, isaikanta-paakari osamani janta. Eekero jiñaaven-tanakitziri Avinkatharite te intharovai-yeni. Itasonkaventakaayetakari, ari okanta jiyoyeetantari omaperotatya iñaaventziro iyaminthaanka Avinkatharite. ⁴Iro kantacha jimaimanetavakaa-naka ikaratzi nampitarori janta. Tzimatsi aapatziyanakariri judío-payeeni, tzimatsi pashinepayeeni aapatziyanakariri Otyaantajanoriite. ⁵Ipoñaashitaka judío-payeeni itsipayetakari kaari isheninkata, ikinkithavaitakaakeri jevariite irovasankitaavaiteri impoña

intsitokakaantantyaari mapi. ⁶Iro kantacha iriroriite, jiyotake okaratzi irantaiteri, shiyaka ikenaiyake Listra-ki ipoña Derbe-ki, iro nampitsiite saikayeta-tsiri janta Licaonia-ki. Ipoña jiyaayeta-nake eejatzi pashineki nampitsi okaratzi tziyayetatsiri janta. ⁷Ari ikinkithayeta-kero eejatzi Kameethari Ñaantsi janta.

Itsitokaveetakari Pablo Listra-ki

⁸Okanta janta Listra-ki tzimatsi aparoni shirampari kisoporokiri, te iraniivaitanete, tema ari ikantatya ovakera itzimapaake. Ari ithointaka irika shirampari, ⁹ikempisantziri Pablo. Ipoñaashitaka Pablo ipampoyaanakeri shiramparika, jiyotakeri osheki javentaashiretziivaitaka, kantatsi irovashinchagairi. ¹⁰Ñaanatanakeri shintsiini, ikantanakeri: “iPinkatziye, pintampatzikatero piitzi!” Apathakerora jimitaanaka shiramparika katziyanaka, aniitanai. ¹¹Ikanta iñeetakero jantakeri Pablo, ikaimaiyanakeni atziriite iñaaneki Licaonia-satzi, ikantaiyini: “iJaniiryiimo-yetakai pava joshiyakari atzirivé!” ¹²Ikempitakaanakeri Bernabé iriimi ivavane paitachari “Júpiter,” iriima Pablo ikempitakaanakeri iriimi ivavane paitachari “Mercurio,” tema iriitakera ñaavaitatsi. ¹³Ikanta iromperatasorentsiti Júpiter, saikatsiri itasorentsipankote tsika ikyaapiintaitziro nampitsiki, jamake ipirapayeeni, inchatyapayeeni. Itsipayetakari atziriite ikovavetaiyani iriñaapinkathateri Otyaantajanoriite, irovamayeneri ipiraite, impometeneri. * ¹⁴Iro kantacha Bernabé itsipatakari Pablo jiyotake irirori ikoviri irantaiyeri, isaperyaanakero iithaare, josatekantanakeri atziriite, ikaimanake, ¹⁵ikantzi: “¿Opaitama pantantyaarori iroka? Atziri nonayetatzi naaka, ari nokempitami eerokaite. Irootakera nopokantakari nonkamantaye-

* 14.13: Kantakotachari jaka “ipirapayeeni,” iriira toro-payeeni.

taimi povashaantayetairo pametashita-piintakari. Aña ontzimatyepinkempisantairi Pava Kañaanetsisiri, ovensikakerori inkite, kipatsi, inkaare, eejatzi maaroite tzi mayetantarori. ¹⁶Irijatzira shineyetakariri pairani pivaisatziite jantapiintayetan-takarori inebetashiyetari iriroriite. ¹⁷Iro kantamaitacha tera iromanapithapero-tyaari onkantya eero jiyotantaajata añaatsira irirori. Tema iri Pava neshinonkatapiintakairi aakaite, jovyariiro inkane, okithoyetantari avankirepayeeni, iri payetairori maaroni ovayetari, ari okanta akimoshireyetantari.” ¹⁸Okantavetaka ikantayevetakari atziriite iroka, osheki opomerentsitaka irovashaantakaantyaariri irovamayeneri ipirapayeeni impomete-neri.

¹⁹Ariya jareetaiyapaakani judío poñeenchari Antioquía-ki eejatzi Iconio-ki. Ikaminaayetapaakari atziriite. Irootake itsitokantavetakariri Pablo. Jinoshikanakeri jookakeri nampitsitha-piki, iñaajaantake aritake jovamaakeri. ²⁰Ipoña iriyotaaneete Pablo japatoventa-paakari, ari ipiriintanaari eejatzi ipiyanaa nampitsiki. Ikanta okitaitamanake jatake Derbe-ki itsipatanaari Bernabé. ²¹Ikanta ikamantantapaakero Kameethari Ñaantsi janta Derbe-ki, ikempisantakaake osheki atziri. Ipoñaashitaka ipiyaaro Lистра-ki, Iconio-ki irojatzi Antioquía-ki. ²²Ari ikinkithatakaayetanairi iriyotaaneete, ikaminaayetanairi onkantya iroisokeroye-tantyaariri javentaashireyetanakari, ikantayetzi: “Ontzimatyeeera añeero osheki ankemaantsivaityaari onkantya ankyaantaiyaari tsika ipinkathariventan-tai Pava.” ²³Jiyoyaanaake tsikarika ikaratzi antarikonaite jevaterine kempisantzinkariite tsikarika japatota-piintaiyani. Ipoña jiñaañaatakoventakeri, itzi ventayetakari, ikantapiintake: “Novin-katharite, paamakoventaiyaari irikaite aventaaayetanaamiri.”

Piyaa janta Antioquía-ki saikatsiri Siria-ki

²⁴Ipoña ikenapairo Pablo janta Pisidia-ki, irojatzi Panfilia-ki. ²⁵Ikinkitha-takaantanake janta Perge-ki, ipoña javisanake irojatzi janta Atalia-ki. ²⁶Arira jotetanaa irojatzi Antioquía-ki, tsika janta jiyoyeetakeriranki iriyaatantyaari inkamantantero okantakota ikaminthaan-tai Pava. Irootakera jimonkaratakeri iroñaaka jantayetakero. ²⁷Ikanta jareetaa Antioquía-ki, japatoyetapairi kempisan-tzinkariite, ikamantapairi okaratzi jantakaayetakeriri Pava, tsika ikanta Avinkatharite javentaashiretakaayetaari kaari isheninkata. ²⁸Ari isaikapairi Pablo itsipatakari Bernabé itsipayetapaari iriyotaaneete.

Japatoyeeta Jerusalén-ki

15 ¹Ipoña jareeyetaka Antioquía-ki, tsikarika ikaratzi shirampariite ipoñaayetakero Judea-ki, jiyotaantayeta-paake, ikantantapaake: “Iyekiite, eerorika pimonkarayetziro Ikantakaantane Moisés-ni, pintomeshitanaitaiya, eerora pavisakoshireyetai.” ²Ikanta Pablo itsipatakari Bernabé osheki iñaanamin-thatakeri irikaite areetapainchari. Irootakera ikovayeetantakeri irotyaantai-teri Pablo, Bernabé ipoña pashinepa-yeeni, iriyaate Jerusalén-ki iriñeeri Otyaantajanoriite ipoña antarikonaite, inkinkithavaitakotero kantainchari. ³Ipoña jotyaaantakeri ikenanake Fenicia-ki irojatzi Samaria-ki, ikamantantayetanake tsika ikantayetaa ikempisantayetai kaari isheninkata. Ikimoshiretaiyanakeni iyekiite ikemavakera. ⁴Ipoña jareetaiya-kani Jerusalén-ki. Kameethara jaavakeri kempisantzinkariite, Otyaantajanoriite ipoña antarikonaite. Ikamantapaakeri iriroriite jantakaayetakeriri Pava. ⁵Iro kantacha tsikarika ikaratzi Fariseo-payeeni kempisantaatsiri,

ikatziyanaka iriroriite, ikantanake:
 “Ikaratzi kempisantayetaatsiri kaari
 asheninkata, okovaperotaty imonkaraye-
 tairo Ikantakaantane Moisés-ni, intome-
 shitaanitaiya.”

⁶Arira japatoiakani Otyaantajanoriite
 itsipayetakari antarikonaite iriñaanatako-
 tero tsika okantakota iroka. ⁷Ikanta
 osamanitake jiñaanatavakaaventakaro,
 ikatziyanaka Pedro, ikantanake: “Iyeikiite,
 pinkinkishiretaiyeroni eerokaite tzimatsi
 jantzimotayetakairi Pava pairani.
 Jotyaantakena naaka nokinkithatakaaye-
 tairi Kameethari Ñaantsi kaari ashenin-
 kata, ari okanta ikempisantantayetaari
 iriroriite. ⁸Tema Pava jiyotake tsika
 ikanta ishireki, ari joñaakayetarori ikovi
 irirori inampishiretantayetaiiaari
 Tasorentsinkantsi kaari asheninkata
 ikempitaayetakairanki aakaite. ⁹Tema
 jaakameethatairi Pava irikaite ikempita-
 kaira eejatzi aakaite, joitentashireyetairi
 jventaashiretaarira. ¹⁰¿Aritatsima
 piñaantavaityaari iroñaaka Pava?
 ¿Opaitama piñaatenatakaantavaityaariri
 ayotaane? Tema pishintsiventavaitakeri
 irimonkarayero kaari aavyaajatz i aakaite,
 kaari iravyaajate eejatzi avaisatziite.
¹¹Irootakera iyaminthaanka Avinkatha-
 rite Jesús ovavisaakoshireyetairi aakaite.
 Arira inkempitziyetaiyaari eejatzi
 iriroriite.”

¹²Ari jimairetaiyanakeni maaroiiteni,
 ikempisantanakeri Bernabé ipoña Pablo
 ikinkithatakotziro okaratzi jantakaayeta-
 keriri Pava janta pashinesatziki atziriite,
 itasonkaventakaayetakari. ¹³Ikanta
 ithonkakero ikamantantake, ikantanake
 Jacobo: “Iyeikiite, pinkempisantavakena:
¹⁴Ikamantakairo Simón tsika ikanta Pava
 jetantanakarori jiyoyaayetake pashinesa-
 tzi atziriite, onkantya inkempisantantai-
 yaariri, impaiyaayetairi. ¹⁵Arira
 omonkaratari iroñaaka josankinatakota-
 ker i pairani kamantantaneriite, ikantake:

¹⁶Aririka onkaratapaake iroka, ari
 nompiye.

Novatziyeero ipanko David tyagain-
 tsiri.

Nompinkatharitakairi incharinetyaari
 ari inkempitaiyaari tsika ikanta
 irirori nopinkatharitakaakeri.

¹⁷Ari onkantya inkokovatantyaanari
 pashinesatz i atziri, inkantayetaina:
 ‘Novinkatharite,’

Ari onkantya nashiyetantaiyaariri
 kaari pisheninkata, impaiyaaye-
 tainara.

¹⁸Arira ikantake jiñaavaitake Avinka-
 tharite, oñaakantzirori ikinkishire-
 tzitakari ovakeraini etantanaka-
 rori.

¹⁹Irootakera nonkantantyaari naaka, eero
 aritzi añaakaayetyaari kaari asheninkata
 ikaratzi kempisantayetairiri Pava.

²⁰Intaani otyaanteneri osankinarentsi
 ashintsiventer i eero jovayetantari
 vathatsi jashitakaitariri ivanetashiyee-
 tari, eero jimayempivaityetanta, eero
 jovakoyetantaro iriraane piratsipayeeni.

²¹Tema irooyetake iroka irosankinareni
 Moisés iñaaventakoyetapiintaitziri
 tsikarikapayeeni japatotapiintayetara
 judío kitaiteriki jimakoryaantaitari.
 Irootake jetanakari pairani. Irootakera
 irovashaantantyaarori irokapayeeni eero
 ikantzimoshiretakaantari asheninkapa-
 yeeni.”

²²Ikanta Otyaantajanoriite ipoña
 antarikonaite, itsipayetakari kempisanzin-
 kariite, jiyoyaake irotyaanteri Antioquia-ki
 intsipatyaari Pablo ipoña Bernabé. Jirika
 ikaratzi jiyoyaakeri: Judas itzimi
 ipaiyeetziri eejatzi Barsabás, ipoña Silas.
 Iriiyetakera jevatakaayetakariri iyeikiite
 janta. ²³Iriiyetakera aanakerone osankina-
 rents i. Jiroka okantzi osankinata: “Iyeikiite,
 naakaite Otyaantajanoriite, antarikonaite.
 Novethataiyami eerokaite kaari noshenin-
 kamirinkata nampiyetarori Antioquia-ki,

Siria, ipoña Cilicia-ki. ²⁴Niyotaiyake tzmatsi poñaayetanainchari jaka, iri oñaashirenkakemiri janta, ikovi pimonkarayetairo Ikantakaantaitane, pintomeshitaanitaiya. Kaarira notyaantane naakaite. ²⁵Irootakera nokinkithavaitantakari jaka, ari niyoyaake tsika ikaratzi akarataiyirini, onkantya iriyaatantyaari iriñeemi intsipatanakyaari etakokitane Pablo ipoña Bernabé. ²⁶Iriiyetakera apeshiventakariri Avinkatharite Jesucristo. ²⁷Jirika notyaantakemiri iroñaaka: Judas ipoña Silas. Iriitake kinkithavaitakaapaakemineri janta inkamantapaakemiro maaroni iroka. ²⁸Tera arite noñaakaavaityaami eerokaite, tema iro kameethatzimotakeriri Tasorentsinkantsi, eejatzi naakaite. Aña intaani pimayetanairo okaratzi kovajaantachari. Jirokara: ²⁹Eerora povayetari vathatsi jashitakaitariri ivavanetashiyeetari. Eero povakoyetaro iriraane piratsi. Eero pimayempivaitzi. Aririka pimonkarayetanakero iroka, kameethatake. Ari okaratzi.”

³⁰Ikanta jotyaantaitakeri, jatake Antioquía-ki. Ari japatotapaakeri kempisantzinkariite, ipapaakeri osankinarentsi. ³¹Ikanta jiñaanatavakero, ikimoshiretziitaiyanakeni. ³²Tema kamantanerira jinayetzi Judas ipoña Silas, itharomentakaapaakari iyekiite iroisokerotyaari Pava, ikinkithavaitakaapaakerira. ³³Okanta osamanitakera isaikimovaitakeri kameetha, jotyaantairi tsika ipoñaakaro pairani. ³⁴Iro kantacha Silas okameethatzimotakeri irirori irisaikanake. ³⁵Eejatzi Pablo itsipatakari Bernabé irojatzi isaikanake iriroriite Antioquía-ki, ikarayetakeri osheki pashinepayeeni, eekerora jiyotaantanakizti, ikamantantziro iñaane Avinkatharite.

**Pablo itsiparyaari Bernabé,
japiitakero jiyatzi ikinkithatzi**

³⁶Ikanta osamanitake, ikantairi Pablo irika Bernabé: “Thame apiitero areetyaari

inampiiteki iyekiite tsika akamantantakero iñaane Avinkatharite. Amenairi tsika ikantayeta.” ³⁷Ari ikovavetaka Bernabé iraanakerimi Juan, ipaiyeetzitari eejatzi Marcos. ³⁸Iro kantacha te onimoteri Pablo iraanairi, tema Marcos jookaventakeri janta Panfilia-ki, te irothotyero intsipatyaari tsika ikenayetake ikinkithatakaantzi. ³⁹Arira iñaanaminthatavakaiyakani. Aripaitera itsiparyaavakaanakari. Jaanakari Bernabé irika Marcos, otetanaka ikenanake Chipre-ki. ⁴⁰Iriima Pablo, jiyoyaakeri Silas. Ipoña jiñaañaatakotavakeri iyekiite, ikantaiyini: “Novinkatharite, naventaami eeroka, aritake pinkaminthaakeri irika.” Ari jiyataiyanakeni. ⁴¹Ikanta ikenanake Siria-ki, ipoña Cilicia-ki, iminhashiretakaayetakari ikaratzi kempisantayetaatsiri.

Timoteo itsipatari Pablo ipoña Silas

16 ¹Ikanta jareetaka Pablo janta Derbe-ki itsipatakari Silas irojatzi jareetantakari Listra-ki. Arira jiñaake aparoni iriyotaane Avinkatharite ipaita Timoteo, otomi judío kempisantatsiri, griego-thari jirintari. ²Ikanta irika Timoteo kameetha iñaaventaiyirini kempisantzinkariite nampitarori Listra-ki eejatzi Iconio-ki. ³Ari ikovakeri Pablo inkarateri Timoteo. Iro kantacha jetavakari itomeshitaanitakeri onkantya eero ikisavainta judío-payeeni nampitarori janta, tema jiyotaiyini maaroitene griego-thari jinatzi jirintari Timoteo. ⁴Ikanta ikenayetanakera nampitsiiteki, ikamantayetanakeri kempisantzinkariite imonkarayetairo josankinatakieriranki Otyaantajanoriite itsipatakari antarikonaite janta Jerusalén-ki. ⁵Ari okanta ikyaryooyetananakari kempisantzinkariite javentaayetanaka, eekero jiyaatanakitzi kitaiteriki joshekiperotanake. Jomishimpyaakeri Pablo aparoni Macedonia-satzi.

⁶Ikanta Pablo joshinampitanakero Frigia ipoña Galacia, tema te ishinetairi Tasorentsinkantsi inkinkithatakaante janta Asia-ki. ⁷Irojatzi jareetantakari Misia-ki. Ari ikinkishirevetakari iriyaatero Bitinia-ki, iro kantacha te ishinetairi Itasorenka Jesús. ⁸Avisanake janta Misia-ki, oirinkaiyapaakani nampitsiki Troas. ⁹Arira janta jimishivaitakeri Pablo tsireniki, jimishitake aparoni Macedonia-satzi, ikantziri: “Pareetyaana nonampiki, pinkaminthaayetaina naakaite.” ¹⁰Ikanta jimishivaitakera Pablo, arira novetsikaiyanakani niyaataiyeni Macedonia-ki, tema niyotanake iriira Pava kaimashireyetakenari janta noñaaventero Kameethari Ñaantsi.

Jashitakoyetakeri Filipos-ki

¹¹Ari notetaiyanakani Troas-ki, apatziro novanakero niyaatziro Samotracia-ki. Okanta okitaitamanake irojatzi naatakotantapaakari nampitsiki Neápolis. ¹²Ipoña navisanake irojatzi Filipos-ki, inampiyetatorora poñaayetainchari Roma-ki, otzinkami nampitsi onatzi janta Macedonia-ki. Ari nosaikavaitapaakeri janta. ¹³Okanta aparoni kitaite jimakoryaantapiintari judío-payeeni, niyaatake jiñaathapyaaki, tema nokinkishiretaiyakani ari iñaañaatapiintaiyani. Ari noñaapaakeri tsinane apatotaiyakani, nothointaiyapaakani noñaaventziniro Kameethari Ñaantsi. ¹⁴Okanta aparoni tsinane apatotainchari opaita Lidia, opoñaaro iroori nampitsiki Tiatura. Opoki iyomparivaita manthakintsi jonkeromaiyetatsiri. Tema oñaapinkathatapiintakeri Pava iroka tsinane, okemaminthatakeri ikinkithatzi Pablo, jiminthashiretakaanakaro Avinkatharite. ¹⁵Oviinkataka, otsipatakari ikaratzi saikavankotziro. Ipoñaashitaka okantaiyanakena: “Piyotzi-rika eerokaite nokyaaryooventairi Avinkatharite, pimpokaiyemi pimaye

nopankoki.” Ari nomataiyakeroni, tema irootake shintsiventakenari.

¹⁶Ipoñaashitaka aparoni kitaite, niyaataiyini noñaañaate, nomonthaaka aparoni evankaro otzikataaro. Jaakashiretziro peyari, jiyotakaayetziro opaitarika avishimoterine atziri. Irootakera ipinayeetantari osheki onampitarori.

¹⁷Iroka evankaro etanakaro oyaatanakeri Pablo, oyaataiyanakena eejatzi naakaite, okantzi okaimi: “Irika shirampariite inampire jinatzi Pava Jenokisatzi, iriitakera kamantemirone eerokaite pavisakoshiretantaiyaari!” ¹⁸Ari okantapiintatya iroka kitaiteriki, irojatzi ovatsimashiretantakariri Pablo, ipithokashitanakaro, jiñaanatanakeri peyari aakashiretakerori, ikantziri: “Piyaapithatairo evankaroka, iri Jesucristo matakaimirone nopairyakerira.” Apathakero ikantanaka peyari jiyaapithatairo.

¹⁹Ikanta jiñaakero omperatarori, jiyotanake eerora jaantaaro osheki kireeki. Joirikakeri Pablo itsipataakeri Silas, jaanakeri jevariiteki, irojatzi janta ipiyotzimentapiintantayeeta. ²⁰Ikantapaa-keri amenakotaneriite: “Irikaite judío jinatzi. Ichapishiryaayetakeri atziriite jaka anampiki, ²¹jiyotaaayetakeri kaari ashineyetzi irantayeetero, tema asheninkamirinkaite inayetatziri Roma-satzi.”

²²Arira ipithokashitaitanakariri Pablo ipoña Silas, ikantake amenakotaneriite: “Pisapokayeteri, pimpasavaiteiri.”

²³Aritakera ipasavaitakeri osheki, jashitakotakaantakeri. Ikantanake: “Paamaakoventaperotatyeeayarira.”

²⁴Ikemakera aamaakoventaneri ikantaitakeri, jominkyaaperotakeri inthomointa, javikiitantakari inchakota.

²⁵Okanta niyankiite tsireni, jiñaañaatziri ipoña ipanthagaiyini Pablo itsipatakari Silas, kemaityatsini pashine ashitakotaari.

²⁶Omapokashitanaka onikanaka, eevoka-paakero jashitakoitakeri. Apathakero

ashitaryaayetana ashitakorontsi, javitaryaakovaishitanaka ashitakotaari ithatakovetantakari ashirotha. ²⁷Ipoña ikakitanake aamaakoventaneri, jiñaatziro ashitaryaaka jashitakoveetakar, ari jinoshikanakero irovathaamento ikovi irosataiya, jiñaajaantake shiyayetaka ashitakotaariite. ²⁸Iro kantacha Pablo ikaimitakotanakeri, ikantziri: “Iero povashinonkaavaitashita, eenirotsi nosaikaiyini maaroitene jaka!”

²⁹Ipoñaashitaka irika aamaakotaneri ikaimatakaantake ootamentotsi, ishiyaperotanakitya ikyaapaake, okavaitanaka itharovanakera, jotyeerovashitapaakari Pablo ipoña Silas. ³⁰Ipoña jomishitovanakeri, josampitakeri, ikantziri: “Pinkathari, ¿Ipaitama nanteri naaka navisakoshiretantaiyaari?” ³¹Ikantanakeri irirori: “Pinkempisantaii Pinkathari Jesús, aritake pavisakoshiretai eeroka eejatzi ikaratzi saikavankotzimiri.” ³²Jiñaaventanakeri tsika ikantakota Avinkathariite eejatzi ikaratzi saikavankotakeriri. ³³Ipoñaanaka eeniro niyankiite tsireni irika aamaakotantaneri ikivanakeneri jaavyaavaitakerira ipasayeetakeri. Ipoña joviinkaayetaka irika itsipayetakari isheninkamirinkatari. ³⁴Ari jaanakeri ipankoki, ipapaakeri irovareite. Kimoshirera ikantanaka irika ikempisantaiirira Pava itsipayetaari ikaratzi saikavankotakeriri.

³⁵Okanta okitaitamanake, irikaite amenakotaneriite ikantakaantakeri aamaakotantaneri, ikantake: “Pomishitovakaantairi irikaite.” ³⁶Ipoña aamaakotantaneri, ikantakeri Pablo: “Ikantakaanakena amenakotaneriite nomishitovayetaimi. Kantatsi iroñaaka piyaatayetai kameetha.” ³⁷Iro kantacha Pablo ikantanake irirori: “Irosankinatakotajaanana Roma-satzi nonatzi naaka, iro kantacha ipasavaitakena janta ipiyotzi-mentapiintaitanta, te iramenavakero

tzimatsirika nokenakaashitane. Jashitakotakaanakena. ¿Iroñaakama ikovi iromanakaiyaana iromishitovayetaina? iTe nonkovero! Pinkanteri impokajaantanaake irirori iromishitovayetaina.”

³⁸Ikanta irika aamaakotantaneri, ikamtakeri amenakotaneriite. Ikemavakera irosankinatakotane inatzi Roma-satzi, iniroitera itharovaianakeni. ³⁹Jatanake amenakotaneriite, ikantapaakeri Pablo ipoña Silas: “Pimpeyakotaina novasankitaakaanavaitakemi.” Ari jomishitovakaantairi, ikantavairi: “Piyaataityaami.” ⁴⁰Ari jiyaataiyeeni opankoki Lidia.

Ikinkithatakaayetanaari kempisantzinkariite, itharomentashiretakaayetanaari, jataiyeeni.

Imaimanetaitantake Tesalónica-ki

17 ¹Ikanta jareetantayetara Pablo ipoña Silas ikenayetanake Anfípolis-ki, Apolonia-ki irojatzi jareetan-takari Tesalónica-ki, ari otzimiri janta japatotapiintaiyani judío-payeeni. ²Tema iro jametapiintakari Pablo aririka irareetya pashineki nampitsi, ikyaapiintzi tsikarika japatotapiinta judío-payeeni, ikinkithatzi. Irootakera jimatapaakeri iroñaaka. Ipoña japiitairo pashineki kitaite jimakoryaantaitari, japiitairo eejatzi. Ari iñaanaminthatapiintakeriri judío. ³Jookoyetatziniirira Osankinajano-rentsiki tsika iñaaventakota Cristo inkamimotante, impoñaashitakya irañagai eejatzi. Ikantayetziri: “Irika Jesús noñaaventakemiri, iriitakera Cristo.” ⁴Arira ikempisantanakeri tsika ikaratzi judío, ikempiyanakari Pablo ipoña Silas. Ikempisantaiyanake eejatzi osheki griego-thatatsiri ñaapinkathatasorentsitaneri, ari okempitzitakari eejatzi ñaapinkathataaro tsinanee. ⁵Iro kantacha judío-payeeni kaari kempisanta-tsine, te onimoshiretanakeri. Japatotake kaariperoshireriite. Jotyaantakeri

irimaimanetante nampitsiki. Jimaimane-vankotakeri eejatzi Jasón, ikokovatziri Pablo ipoña Silas. ⁶Tera iriñaashityaari janta, jinoshikanakeri Jasón itsipataaye-tanakeri pashine kempisantzinkariite, jaanakeri isaikira jevatakaantzirori nampitsi, ikantaiyapaakeni: “i’Tzimatsira shirampariite ochapishiryaantaintsiri nampitsiite, pokake iroñaaka jaka. ⁷Jirika Jasón omisaikavakeriri ipankoki! Ithainkayetakerora irikaite ikantakaan-tane pinkatharitatsiri Roma-ki, ikantaiya-keni: ‘Tzimatsi pashine pinkathari, ipaita Jesús.’” ⁸Ikanta ikemayeetavakero iroka, te onimotaiyanakeri atzirite eejatzi jevariite. ⁹Ikovakoyetakerira Jasón impinaventya itsipayetakari pashinepayeeni, ari onkantya irapakaantayeeta-paintyaariri.

Jatake Pablo ipoña Silas Berea-ki

¹⁰Ikanta kempisantzinkariite, jotyaan-tairi tsirenipaite Pablo ipoña Silas, iriyaatai Berea-ki. Ikanta jareetaiyakani janta, jataiyakeni japatotapiintaiyani judío. ¹¹Irikaite judío, nethaantaneri jinayetayini te inkempityaari Tesalónica-satzi, kameethara ikempisan-tavakero ñaantsi. Jaakoventanakaro kitaiteriki jiñaanatanakero Osankinajano-rentsi iriñaantyaarori omaperotatyaarika ikamantayeetziriri. ¹²Osheki judío-payeeni kempisantanaintsiri, ari ikempitzitakeri eejatzi griego-thatatsiri ñaapinkathataari, eejatzi tsinaneete. ¹³Iro kantacha judío-payeeni nampitarori Tesalónica-ki, ikemakotakeri ikinkithata-kaantatzi Pablo janta Berea-ki, pokaiya-

nakeni, imaimaneminthavaitapaakeri atzirite. ¹⁴Iro kantacha kempisantzinka-riite apathakerora jaanakeri Pablo inkaarethapyaaki. Iriima Silas ipoña Timoteo ari isaikanake irirori. ¹⁵Ipoña javisakaitanakeri Pablo irojatzi jareetan-takari Atenas-ki. Ikanta ipiyeeyaani Berea-ki, ikantapairi Silas ipoña Timoteo: “Ikaimakaantaimi Pablo, piyaatai thaankiperoini.”

Isaiki Pablo Atenas-ki

¹⁶Ikanta Pablo joyaaventari Atenas-ki Silas ipoña Timoteo, osheki oñaashiren-kakeri irirori iñaayetziri Atenas-satzi iñaapinkathatziri oshiyakaantsipayeeni. ¹⁷Irootakera ikinkithavaitakaantakariri judío-payeeni, eejatzi pashinepayeeni ñaapinkathatasorentsitaneri janta japatotapiintaiyani. Oshekira ikinkitha-vaitakaapiintake eejatzi kitaiteriki tsikarika ipiyotapiintaiyani atzirite janta nampitsiki. ¹⁸Iñaanaminthayetziri eejatzi iyotaneriite janta nampitsiki. Tzimatsi kantayetatsiri: “¿Ipaitamatsita jiñaaven-tziri irika kiñaaneri?” Ikantayini pashine: “Kempitaka jiñaaventatzi pashinetatsiri pava.” Iro ikantayetantakarima tema Pablo ikamantantatziro Kameethari Ñaantsi tsika ikantakota Jesús, ipoña jañaantaari eejatzi. ¹⁹Ipoña jomiyaanakeri otzishiki paitachari “Areópago,” tsika japatotapiin-taiyani. Josampitakeri: “Intsityaa piñaaventenaro ovakeratatsiri piyotaan-tziri jaka nonampiki. ²⁰Tema piñaaventa-kenaro eeroka kaari nokemapiintaiyani. Nokovaiyini niyote opaita kantakota-chari.” ²¹(Tema okaratzi itzimaventziri

* **17.16:** Iroka nampitsi Atenas otzinkami onatzi nampitsi, ari inampitarori osheki iyotaneriite Griego-thayetatsiri. * **17.18:** Ipaiyeetziri jaka “iyotaneriite,” iriiyetakera kempisantayetzirori okaratzi jiyotaantayetziri paitachari “Epicuro,” ikantzi: “Iro kovaperotachari ankimoshirevaite.” Tzimatsi eejatzi pashine ipaiyeetziri jaka “iyotaneriite,” ipaita “Stoa-satziite.” Ikempisantaiyironi iriroriite okaratzi jiyotaantakeri pairani paitachari “Zenón,” ikantake: “Ontzimatyee añaakoperotanetya.” Iroora ipaiyetantari “Stoa-satziite,” tema japatotapiintaiyani janta ipaiyetziro iñaaneki iriroriite “Stoa,” ovaankiityaantsi onatzi, pothoporoki ikantayetziro.

Atenas-satziite ipoña areetzinkariite janta, ikempisantayetziro ovakerayeta-tsiri ñaantsi, irovaakimaityaaro.)

²²Ikatziyanaka Pablo ipiyotzimentaita-kari, ikantanake: “Atenas-satziite, noñaakemi naaka, tzimatsi osheki pivavaneyetari, piñaapinkathatapiintayetakeri. ²³Nokenayetziro pinampiki, noñaayetakero pipomampirinimento. Tzimatsi aparoni josankinataka, okantzi: ‘PAVA KAARI JIYOYEETZL.’ Irijatzitara noñaaventakotzimiri naaka. ²⁴Iriira ovetsikakerori kipatsi ipoña maaroiteni ikaratzi tzimantayetarori, irijatzzi Pinkathariventzirori inkite eejatzzi kipatsi. Te isaikantaro tasorentsipanko irovetsikane atzirite. ²⁵Te inkovityeero irirori irovetsikayeeteneri tsikarika ompaitya. Tema iriitake añaakaayetairi maaroni aakaite, irijatzzi ovineenkatakaayetairi, ipayetairo maaroni tsikarika opaiyetarika. ²⁶Iriitake ovetsikakerori etarori shirampari, joshеkyaaikeri, joivaraakeri irinampitanyaaoro maaroni kipatsiki. Ipampithashiretzitaka tsikarika onkarate osamanite irinampiyetyaaro tsikarikapayeeni. ²⁷Iroora jantantayetakarori iroka, onkantya inkokovayeetantaiyaariri. Kempivaitakami impapampivaitatyeeemi ikokovayeetzirira. Ari iriñaayetairi. Tema te intaina isaiki Pava ari itsipayetai maaroni aakaite. ²⁸Tema iri añaakaayetairi iroñaaka, ishevatakaayetai, iri tzmakaayetairi. Irojatzira ikantayetzitari pisheninkaite eeroka, kinkitharyaantzi, ikantake: ‘Jashiyetai Pava.’ ²⁹Tema jashiyetai Pava, te arite ankinkishiretakovaityaari ari ikempitari oshiyakaantsi irovetsikane atzirite, jovetsikayetzirira oro, kireeki, mapi. ³⁰Tema pairani oshеki jamavetakero Pava okaratzi jantashivaitakari imasontzinkakiini. Iro kantacha iroñaaka ikantayetairi maaroni tsikarika-payeeni inampiyetaro, ikantairi: ‘Povashaantairo kaariperori pametashiye-

tari.’ ³¹Tema Pava aritakera jiyoshiitake aparoni shirampari, iriitakera irotyaantairi iramenakoyetairo okaratzi antayetakeri. Aritakera jiyotajaantakero irirori Pava tsikapaiterika irimatairo. Tema joñaakantakeri shiramparika joviriintairira ikamavetaka.”

³²Ikanta ikemavakera iñaaventakeri kaminkari ipiriintaa, ishirontaventaiyana-kari. Tzimamaitacha pashine kantanakerori: “Ari apiitero apaata nonkememi piñaaventero iroka.” ³³Jiyaapithatanairi Pablo. ³⁴Iro kantacha joyaatanakeri tsikarika ikaratzi, kempisantayetai irirori. Jirika ikaratzi kempisantaatsiri Dionisio, irijatzira aparoni karavetariri ipiyotapiinta Areópago-ki. Ipoñaapaaka aparoni tsinane paitachari Dámaris, tzmimayetatsi pashine.

Areetaka Pablo Corinto-ki

18 ¹Ikanta okaratapaake iroka, ishitovanake Pablo janta Atenas-ki, jatake Corinto-ki. ²Arira iñaakeri aparoni judío paitachari Aquila, Ponto-satzi jinatzi irika. Irovakera jareetaka Aquila itsipatakaro iina Priscila ipoñaakaro Italia-ki, tema pinkathari Claudio ikantakaantake janta Roma-ki irishitovayete maaroni judío-payeeni. Jatake Pablo jareetari Aquila. ³Ari isaikapaake Pablo itsipatyaari. Tema okaratzi jantavaitapiintakeri irika, ishirikayetziro tontamaitatsiri manthakin-tsi, impankoyeetyaaro. Irojatzira jantavaitzitari pairani Pablo irirori. ⁴Arira ikantapiintatya Pablo jiyaatzi japatotapiintaita kitaiteriki jimakoryaantaitari, ikinkithatakaantayetake onkantya inkitsirinkantyaariri judío-payeeni inkempisantakaayetairi, eejatzzi griego-thatsiri.

⁵Ikanta Silas ipoña Timoteo areetaiypaakani ipoñagaaro Macedonia-ki. Arira jaakoventanakaro Pablo ikinkithatakaan-

tanake. Ikantayetakeri judío-payeeni: “Irika Jesús, Cristo jinatzí.” ⁶Iro kantacha te onimoteri judío-payeeni, ikisaneentana, ikaviyavaitanakeri. Ari jotekanairo iithaare Pablo onkantaya iriyotayeetan-tyaari te inkempisantaiyerine, ikantana-keri: “Eerokayetakera kantashityaarone pimpeyashitantaiyaari, tera naaka kantashityaarone. Iroñaaka nompithoka-shityaari kaari asheninkata.” ⁷Shitovana-ke japatotapiintaita. Jatake ipankoki aparoni shirampari paitachari Justo, ñaapinkathatasorentsitaneri jinatzí. Isaikanampitziro irirori japatotapiintai-yani judío-payeeni. ⁸Ikanta Crispo, jevatatsiri japatotapiinta judío, ikempisantanakeri Avinkatharite, ari ikempitaakerori eejatzi ikaratzi saikavan-kotziriri. Eejatzi ikempitaanakari osheki Corinto-satzi, ikemayetakerora ñaantsi, kempisantayetanake, joviinkaayeetakeri. ⁹Ikanta Pablo, jomishimpyaakeri Avinka-tharite tsirenipaite, ikantakeri: “Eero pitharovi. Piyaatakairo pinkamantantero ñaantsi jaka, eero pimairetzi.” ¹⁰“Tema ari notsipatami naaka, eerora jovatsinaa-vaitaitzimi jaka, tema tzimatsi osheki nashiyetaari naaka jaka nampitsiki.” ¹¹Iroora isaikantanakari Pablo Corinto-ki, anaaneentanakero aparoni osarentsi. Jiyotaayetantziro iñaane Pava.*

¹²Okanta ijevatantari Galión janta Acaya-ki, jetanakaro judío-payeeni imaimanetanakeri Pablo. Ipoña jaanakeri janta jevariki. ¹³Ikantapaakeri: “Irika shirampari ikenakaashitakarora jiyotaayetzi atziriri iñaapinkathatairi Pava, ipiyathatakaro ikantakaantayee-tairi.” ¹⁴Iro iriñaavaitanakemi Pablo, ikantanake Galión jiñaanatanakeri judío-payeeni: “Iroorika piñaaventzi ikenakaashitakari irika shirampari,

jovantake, aritake nonkemakemi pinkantayetenari. ¹⁵Aña kempitaka pikantavakaamentashitaro okaratzi piñaavaiminthatashitari, okaratzi pipairyaaminthavaitashitari, okaratzi pipaitashivaitari: ‘Ikantakaantaitanari.’ Piyotaiyeroni eerokaite tsika pinkantero, te nomeraaventavaitaro naaka.”

¹⁶Jomishitovavetaiyakarini. ¹⁷Ikanta griego-thatatsiri, joirikanakeri paitachari Sóstenes, iri jevatzitachari japatotapiinta judío. Ipasavaitanakeri. Iro kantamaita-chari Galión, te irimatzivaitaaro irirori.

¹⁸Oshékira kitaite isaikavaitanai Pablo janta Corinto-ki. Ipoña jiyaatai itsipata-naaro Priscila ipoña Aquila, iriyaatairo Siria-ki. Ikanta janta Cencrea-ki, tekera irotetanaiyaata, jameetanakero iishi, ari irimonkarayerori okaratzi ishinetanta-keri. ¹⁹Ikanta jareetaka Efeso-ki, jatake Pablo japatotapiintaita, ari ikinkithata-kaayetapaakeriri judío-payeeni. Ari jookanairiri Aquila ipoña Priscila.

²⁰Ikovakovetavaari judío-payeeni osamani irisaikanake, iro kantacha Pablo te inkove. ²¹Ikantanairi jiyaatzimata-naira: “Ontzimatyé nareetaiya Jerusalén-ki joimoshirenkaitara. Iriirika Pava kovatsine, ari nompiye noñaayetaa-temi.” Ipoñaashitaka jotetana Pablo, jatai.

Piyaa Pablo Antioquía-ki ipoña ipiyanaaro ikinkithatzi

²²Ikanta jareeta Cesarea-ki, avisapai Jerusalén-ki irovethayetapiyaari kempisantzinkariite. Ipoña javisanai Antioquía-ki. ²³Ikanta osamanitake, japiitairo eejatzi jareetanayeta aparopa-yeeni nampitsi tzimatsiri janta Galacia-ki ipoña Frigia-ki, iminthashiretakaayetari iriyotaane.

* **18.11:** Kantakotachari jaka “anaaneentanakero aparoni osarentsi,” irojatzira ikantayeetziri aparoni osarentsi ipoña 6 kashiri.

Ikinkithatzi Apolos janta Efeso-ki

²⁴Okanta janta Efeso-ki, areetaka aparoni judío paitachari Apolos, Alejandria-satzi jinatzi. Kameetha ikinkithatzi, jiyotakotajaantziro Osankinajanorentsi. ²⁵Tzimatsira ñaaventzitaniriri Juan-ni oviinkaatananeri, ñaaventziyeetakaniri eejatzi okaratzi ikamantantakeri Juan-ni ikantakotara Jesús. Arira overaa jiyotakotziro irirori. Iro kantacha, kameetha ikanta jooñaaron-tavetaro ñaaventzirira Jesús. ²⁶Ari ikinkithatakaantapaake Apolos japatotapiintaita. Ikanta okemakeri Priscila ipoña Aquila, jaanakeri Apolos, jiyotaakeri tsika ikantakotajaantaka Jesús. ²⁷Ikovake Apolos iravishe Acaya-ki. Ari ipavakeriri kempisantzinkariite Efeso-satzi aparoni osankinarentsi irakameethantavakyaariri Acaya-satzi. Ikanta jareetaka Acaya-ki, osheki itharomentakaapaakari kempisantzinkariite ikaratzi ikaminthaa-yetairi Pava. ²⁸Imatatziri Apolos ikitsirinkayetakeri judío-payeeni, joñaakayetziro Osankinajanorentsiki ñaaventakoitziri Cristo, ari okanta jiyotakotantanakariri Jesús, iriitakera Cristo.

Areetaa Pablo Efeso-ki

19 ¹Ikanta Apolos isaikira Corinto-ki, anonkanake Pablo otzishimashi, areetaka Efeso-ki. Ñaapaake kempisantavetaachari. ²Josampitapaakeri: “¿Inampishiretanta-kamima Tasorentsinkantsi ovakera ikempisantaakaayetakemi?” Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “Tetya. ¿Opaitama kantakotachari iroka? ¿Ipaitama ikantaitziri Tasorentsinkantsi?” ³Ari ikantzi Pablo: “¿Niinkama poviinkaatzimentakari pikempisantave-taara?” Ikantaiyini iriroriite: “Iro noviinkaatzimenta okaratzi jiyotaantakeri

Juan-ni.” ⁴Ipoña Pablo jiyotaanakeri, ikantayetziro: “Joviinkaatananza Juan-ni, oshiyakaaventamatsityaara jovashaanta-yeetairo kaariperori. Iro kantamaitacha ikantzitakara Juan-ni: ‘Pinkempisantaari aatsikitaitsiri, iriira impoyaatapaa-yaneri.’ Iriitakera Jesucristo ñaaventakotakeri jaka.” ⁵Ikanta ikemaiyavakera irikaite, joviinkaatzimentanakari Avinkatharite Jesús, ipaiyaayeetaineri irirori. ⁶Ipoña Pablo jotzimikapatzii toyetantakari irako, ari inampishireyetantanakari eejatzi iriroriite Tasorentsinkantsi. Jiñaavaiyetantanakarori pashineyetatsiri ñaantsi. Ikamantantayetanakero ñaantsi jiyotakaayetanairiri Pava. ⁷Ikarataiyini 12.

⁸Ipoña javisake Pablo japatotapiintai-yani judío, arira ikinkithatakaantapaakeri ikaratzi mava kashiri. Tekatsi intharova-kaiya, ikovi iriyotakaayetaari atziriite tsika ikanta Pava ipinkathariventantai. ⁹Iro kantacha tzimatsi tsika ikaratzi kisoshirevaitatsiri, te inkove inkempisantaiyeni, ikishimavaitakeri karatanairiri ipaiyeetziri “Avotsi.” Ikanta Pablo, jintainaryaanakari irikaite. Jomiyaanakeri iriyotaaneete iparaavateki ipaiyeetziri “Tiranno.” Ari jiyotapiintakeri maaroni kitaite. ¹⁰Ari ikantapiintanakitziro, tzimakotake apite osarentsi. Ikemakoyetairora ñaane Pava nampiye-tarori Asia-ki, judío-payeeni, griego-thatatsiri, maaroni.

¹¹Oshekira itasonkaventantayetake Pablo janta ikantakaakarira Pava.

¹²Matataitachara eejatzi ovashinchaanta-nake imanthakiyetari Pablo. Aririka iraaayeetero tsikarikapayeeni, irotziriyeetantantakyaari mantsiyari, aritake ireshitakotai. Aritake onkantake eejatzi ireshitakoyetari jaakashireyetziri peyari. ¹³Ikanta tsikarika ikaratzi judío kenake-navaitatsiri janta jovashinchaayetziri jaakashireyetziri peyari, ikovavetaiyaka

iriroriite irovashinchaante impairyeeri Jesús. Ikantavetari peyariite jiñaanatzi: “iPiyaapithateri, tema nompairyeemiri Jesús, jiñaaventakotziri Pablo!” ¹⁴Iroota-kerá jimavetaiyakarini 7 itomiite aparoni judío paitachari Esceva, jevavetariri omperatasorentsitaneriite janta. ¹⁵Iro kantacha jakakeri peyariite, ikantakeri: “Noñiiri Jesús, niyotakotziri Pablo. Irooma eerokaite, te niyotakotemi.”

¹⁶Ikanta jaakashiretziri peyari joirikana-keri irikaite, iniroitera iñaashintsitana-kari joitsinampaakeri maaroitene, jomishiyeeri ipanko isapokamerekitakeri, antaro jovatsinaavaitakeri ivathaki.

¹⁷Ikemaiyakeni nampitarori Efeso-ki, judío-payeeni ipoña griego-thatatsiri, maaroni. Osheki itharovaianakeni. Arira okanta iñaapinkathatantayeetanakariri Avinkatharite Jesús. ¹⁸Ari ipokayetana-keri eejatzi osheki kempisantayetaatsi-neri, ithavetakoyetapaakero iyaaripe-ronka. ¹⁹Jamayetapaakero sheripiyarive-tachari tsika jiñaanatakotapiintziro, itaayetapaakero. Ikanta jamenayeetakero tsikarika okaratzi opinatari itaayeetakeri, areetaka ikaratzi: 50,000 ikitho kireeki. ²⁰Eekerora ikemakoperoyeetanakitziiri Avinkatharite.

²¹Okanta okaratapaake irokapayeeni, jiminthataka Pablo irareetantya Macedonia-ki ipoña Acaya-ki. Impoña iravisanake irojatzi Jerusalén-ki. Ikantzitaka eejatzi: “Aririka niyaatake Jerusalén-ki impoña niyaatake Roma-ki.” ²²Ipoña jotyaantake Macedonia-ki apite ampitakotapiintakeriri, Timoteo ipoña Erasto, eenirotatsi isaikanake irirori Asia-ki.

Imaimanetantaitzi Efeso-ki

²³Okanta janta Efeso-ki iniroitera ikantavakaamentaitakari karatanairiri ipaiyeetziri “Avotsi.” ²⁴Iriira poñaakaan-takarori paitachari Demetrio, kireepakori.

Tzimayetatsi eejatzi kempitakariri irirori jovetsikayetziro iryaani oshiyakaantaro otasorentsipankote ivavanetashiitari ipaiyeetziri “Diana.” Iriira jaantayetari osheki kireeki. ²⁵Japatotaiyakani maaroni kireepakoriite. Ikantake Demetrio:

“iShirampariite! Tema iro añaantaiyani aakaite iroka antavaire. ²⁶Iro kantacha, aritake pikemakotaiyakeri ipaiyeetziri Pablo, ikitsirinkake osheki atziriite, ikantayetziri: ‘Irovetsikane atziriite tera impavate.’ Tera intaani ikantakero anampitsiteki Efeso, aña jimatzitaitakaro maaroni jaka Asia-ki. ²⁷Tera intaani onkantzimoshireyetai eero jamanantape-royetanairi ovetsikane, iroora kantzimo-shireperotairi, arira ompeyakotakya ikemakoyeetziro iniroite avavane Diana maaroni jaka Asia-ki, arira irovashaanta-yeetanakero ipokayeetziri otasorentsipan-koteki.”

²⁸Ikanta ikemaiyakeni, antaro ikisaiya-nakani, ikaimaiyanakeni: “iIniroite onatzi Diana avavanetari jaka Efeso-ki!”

²⁹Eekero jakivaaminthavaitashitanakitya irikaite. Ipoñaashitaka joirikaiyanakeri Gayo ipoña Aristarco, jaanakeri tsika japatotaiyapiinta atziriite. Irika jaayeeta-nakeri iriyyetakera itsipatapiintari Pablo jareetantayeta, Macedonia-satzi jinaiyini.

³⁰Ikovavetaka Pablo inkyapaakemi irirori, temaita ishineteri iriyotaaneete.

³¹Ari ikempitzitakeri eejatzi tsikarika ikaratzi jevariite irapatziyane Pablo, ikantakaanakeri: “Eerora pimatztaro eeroka janta.” ³²Ikanta janta japatotaiya-kani, eekero ichecheraataiyatziini, tera oshiyavakaa okaratzi icheraavetaiyaka-rini. Tema irikaite atziriite te iriyopero-taiyeni opaita japatovetaiyarin, ikaikaimavaitashitaiyani. ³³Iro kantacha tsikarika ikaratzi judío, iñaakeri Alejandro josatekaka janta ipiyotaiya-kani, ishintsiventanakeri iriñaaventer. Ikanta Alejandro jakotanake irimairetan-

tayeetavakyaari, ikinkithavaitakaaveta-kari. ³⁴Iro kantacha jiyotaiyakeni atziiriite judío jinatzi irika Alejandro, eekero japiitanakitziiro ikaimaiyini, osamani ikantaka ikaimi, ikantaiyini: “iNiroite onatzi Diana avavanetari jaka Efeso-ki!”^{*} ³⁵Ipoña ikatziyanaka osankinaryaantzi, joimarentakeri, ikantakeri: “Efeso-satzi, jiyotaitzi maaroni, aakaitera kempoyaa-ventarori otasorentsipankote avavane Diana, eejatzi oshiyakaane poñeenchari inkiteki. ³⁶Irootakera pinkinkishiretanta-vakyaari kameetha, eero pimaimanemin-thatantashivaita. ³⁷Tema irikaite shirampari pamayetakeri, te irovaaripero-tero tasorentsipanko, te inkishimamintha-tero eejatzi avavane. ³⁸Ikovirika iriyakoventante Demetrio itsipayetakeri ikarayetziri, iraanakera ajevariki iramenakoteneri, iri ovetsikayerine okaratzi kantzimoshiretariri. ³⁹Irooma okovatyaarika ayotakotero maaroni aakaite, kempitaka kantatsi apatoteri maaroni jevariite, iramenakotantyaarori. ⁴⁰Okaratzi avisayetaintsiri iroñaaka, kempitakara aritake irovasankitaaventai-takairo amaimanetantake. Eerora otzimi ompaitya ankanteri ampiyakoventan-tyaari.” ⁴¹Ikanta ithonkakerora iñaavai-yetakero iroka, jotyaantayetairi atziiriite.

**Jiyaatzi Pablo Macedonia-ki
ipoña Grecia-ki**

20 ¹Ikanta othonkakara jakivaamin-thataita, japatotakeri Pablo iyotaa-neete ikaminaayetanairi. Ipoñaashitaka

jovethayetanaari, jatake Macedonia-ki. ²Ari jareetayetanaari maaroni nampitsi tsika isaikayetzi iyeikiite, ikaminaayetanairi. Irojatzira jareetantakeri Grecia-ki. ³Ari isaikavaitapaakeri ikaratzi mava kashiri. Iro irotetanaaiyaami iriyaantantyaari Siria-ki, ari ikemakeri irovamaatyeemi judío-payeeni irareetakyaarika janta. Irootakera ipiyanta-naari Macedonia-ki. ⁴Ari itsipatanaari Sópater Berea-satzi inatzi irirori itomi Pirro. Ipoñaapaaka Aristarco, ipoñaapaaka Segundo, Tesalónica-satzi inatzi. Ipoñaapaaka Gayo, Derbe-satzi inatzi. Ipoñaapaaka Timoteo, eejatzi Tíquico ipoña Trófimo, Asia-satzi inayetatziri irika. ⁵Ari jeevataiyanakeni irikaite iyeikiite, joyaaven-tapaakena naaka Troas-ki notsipatakari Pablo. ⁶Okanta avisanakera kitaite jovapiin-tayeetantarori tantaponka, ari notetanaari Filipos-ki. Avisakera 5 kitaite, noñaayeta-pairi iriroriite janta Troas-ki, ari nosaikaiya-paakeni okaratzi 7 kitaite.

Jareetantaka Pablo Troas-ki

⁷Okanta areetapaa kitaite japatotantapiin-taitari, ari napatotaiyakani nompetyeero tanta, ikinkithatakaantayetakeri Pablo. Tema navisatyera onkitaaitamanake, eekero jiyaatakaanakitziiro ikinkithatzi niyankiite-takotakena. ^{*} ⁸Ari napatotaiyani jenoki pankotsi, osheki ootamentotsi joisayeetake. ⁹Ikanta aparoni evankari paitachari Eutico ithointaka opatzimoroki pankotsi. Tema osamanitakera ikinkithatake Pablo, ayimatakera ivochokini evankarika, paryaanake osaaviki, kamapaake. ^{*} ¹⁰Ipoña

^{*} **19.34:** Kantakotachari jaka “osamani ikantaka ikaimi,” apite okanta hora osamanitake.

^{*} **20.7:** Kantakotachari jaka “japatotantapiintaitari,” irojatzira ikantayeetzitari “etapiintarori kitaite pashineki domingo.”

^{*} **20.7,11:** Kantakotachari jaka “impetyeeri tanta,” iroora jantayetanairi kempisantzinkariite aririka inkinkishiretakoteri Jesucristo ikamimotantake. Ari ikantziro jayootavakaiyani, ipetoryiir tanta, jovaiani, jiraiyini eejatzi imire. Tema jimatakotaatziiri Jesús tsika ikantanairo joveraantanaaro jovakaanaari iriyotaanepayeeni. Irootakera iñaaventapiintaitakeri, ikantaitzi “impetyeetero tanta.” ^{*} **20.9:** Kantakotachari jaka “paryaanake osaaviki,” irootakera ikantakoitziri aparoni pankotsi, mava okanta oveviryaa jovetsikayeetziro. Arira ipoñaakari iparyaake evankarika irojatziri osaaviki.

jayiitapaake Pablo, joyootashitapaakari evankari, javithanotapaakeri. Ikantanake: “Eero pitharovaivini, añagai.” ¹¹Ipoña ipiyanaa Pablo jenoki, ipetoryaapaakero tanta, ovaivakani. Eekero ikinkithatanakitzi, irojatzi okitaitantanakari. Ipoña navisaiyanakeni. ¹²Iriima evankarika, jaayeetanairi jañagaira. Irootakera tharomentashirepero takaanakariri.

Javisanake Troas-ki irojatzi Mileto-ki

¹³Ari neevataiyanakeni naakaite, notetaiyanakani irojatzi Aso-ki, ari nokinkishiretakari naanairi Pablo, tema ikovakitziira irirori inkenanake kipatsiki. ¹⁴Ikanta noñaapairira Pablo janta Aso-ki, ari jotetanaari, jataiyakena Mitilene-ki. ¹⁵Ipoña navisaiyakeni janta, nokitaitakotapaake janta Quío-ki, ipoña namaatakotanai aparoni kitaite areetakana Samos-ki, ari naatakotapaintzi janta Trogilio-ki. Ipoña navisanake pashine kitaite, areetaiyakana Mileto-ki. ¹⁶Ari okanta navisantanakarori Efeso te naatakotapainte, tema Pablo te inkove iriyaatapainte janta, onkantya eero josamaniperovaitanta Asia-ki. Ikovatzirareetziitaiya Jerusalén-ki, tekera iroimoshirenkithanakero kitaiteri “Aavataantsi.”*

Inkinkithatakairi Pablo irantarikonaite Efeso-satzi

¹⁷Ikanta nareetakara Mileto-ki, ikaima-kaantapaakeri Pablo irantarikonaite kempisantzinkariite Efeso-satzi. ¹⁸Ikanta ipokaiyakeni, ikantavakeri: “Piyotaiyini eerokaite tsika nokanta nosaikimotaiyakemi ovakera nareetantakarori Asia-ki. ¹⁹Ari nokantapiintatya nantavaitziniri Avinkatharite, tsinampashire nokanta, osheki niraavaaitaka noñaayetakero ikovavetaiyakani judío-payeeni irimaima-

nevaitena. ²⁰Iro kantacha te novashaanta-nakero nokinkithatakaayetzimiro onkarate panintaavaityaari, niyotayeta-piintakemi pipankoiteki, eejatzi tsikarika ipiyotapiintaiyani atziriite. ²¹Nokinkithatakaayetakeri nosheninkapayeeni judío ipoña griego-thatsiri, nokantayetziri: Pimpiyashiyetairi Pava, paventagaiyaari Avinkatharite Jesucristo. ²²Iroñaaka niyaatatyeera Jerusalén-ki, Tasorentsinkantsi minthashiretakanari, te niyotzimaitya ompaityaarika avishimotenari janta. ²³Iro kantacha tsikarika niyaatayetzi, jiyoshiretakana Tasorentsinkantsi, ikantashiretana: ‘Oshekira piñaashivaitayetyaaro irashitakovaitaitemi.’ ²⁴Iro kantamaitacha naaka, tekatsira ompaitzimotaajatyana onkarate nonkemaantsivaityaari, te nonkaminthaa-tziitanakya. Iro kovaperotacha nonkimoshireventero nonkempitakaantanakero irootaintsimi nomatakero noyiishitantzi nareetya janta tsika overaa noshiye. Tema irootaintsi nothotyero ikantakenari Avinkatharite Jesús nonkamantantairo Kameethari Ñaantsi okantakota ikaminthaayetaira Pava. ²⁵Nokinkithatakaayetakemi eejatzi eerokaite tsika okantakota ipinkathariventantai Pava. Eeromaita papiitairo piñaayetaina. ²⁶Irootake nokovantari nonkantayetemi iroñaaka tera naaka kantakaashityaarone intzimayetantaiyaari peyashitaachaneri, ²⁷tema noñaaventakemiro maaroni ikinkishiretzitakarori Pava iranteri, tekatsi aparoni nomanimotemi. ²⁸Pinkempoyaa-yetaiya, ari pinkempitakaayetaiyaariri eejatzi piyotapiintayetachari janta tsikara jovayetakeri Tasorentsinkantsi. Pinkempitaiyaari aamakoventaneri onkantya paamaventantayariri kempisantayetairiri Avinkatharite, tema iriitake ikapathainkatzimentairi ipinaventayetairira. ²⁹Niyotzi

* 20.16: Kantakotachari jaka “Aavataantsi,” irojatzi ikantayeeztitari “Pentecostés.”

naaka aririka niyaatai ari impokapaake pashineete, inkempitapaakyaari katsimari piratsi, inkovapaake iraperoteri kempisantzinkariite. ³⁰Arira intzinaanake pikaratai-yakeni eerokaite iramatavitanakeri kempisantzinkariite, irovashaantakaanakeri ikempisantavetari. ³¹Pinkinkishiretero eerokaite, mavara osarentsi nosaikimovaitapaintzimi, te novashaantapaintero nokaminaayetzimira maaroitni, niraakovaitataikami. ³²Naventaari naaka Pava iroñaaka iyeikiite, iriitake aamaventyaamine, iriitake kaminthayemiri tema irootake ikantayetakairi. Ari itharomentshiretakaayetaiyaami, aritake iriñaakaayetaimiro okaratzi ishineyeteririri maaroni itasorentsitakaane. ³³Te noñeero naaka nonevetakotantyaari, kireeki, oro, eejatzi ikithaayetari. ³⁴Piyotaiyini eerokaite, naakatajaantake antavaiventaincha okanta naantari kovityiimoyetanari, ari nokempitzitakaakariri eejatzi ikaratzi tsipayetakanari. ³⁵Arira nokenakairori niyotaantakamirori tsika ankantero antavaiperotapiintai, aneshinonkayetantyaariri kovityaaneentavaitatsiri. Ari nokinkishiretakaimirori iñaaventapaintziri Avinkatharite Jesús, ikantake: 'Kimoshireperoventaari natzi neshinonkataneri, tera ari inkantajaantaiteri ipashitaitari.'

³⁶Ikanta ithonkanakero Pablo ikantakero iroka, jotypeerovanaka jiñaañaatakaanakeri maaroitni piyotainchari. ³⁷Maaroite jiragaiyakani, javithanotavakaayetaka, ari jovethatavaari Pablo iriyaataira. ³⁸Ovashire ikantaiyanakani, tema ikantakerira eerora jiñagairi. Ipoña joyaataiyanakeri irojatzi jotetantanaari Pablo.

Jiyaatantaari Pablo Jerusalén-ki

21 ¹Ikanta nookanairi iyeikiite, otetaiyanaana, tampatzika novanakero niyaatake Cos-ki, okitaitama-

nake areetakana janta Roda-ki, ipoña navisanake irojatzi Pátara-ki. ²Ari noñaapaakeri janta antaro pitotsi jatatsiri Fenicia-ki, ari notetaiyanakani. ³Ikanta namaatakotzira, namenakotanakero nampateki othampishi Chipre, nokenakotanake naakaite nakoperoiniki irojatzi Siria-ki. Tema tzmatsira ovaakarontsi irookayeetanakeri janta Tiro-ki, ari naatakotaiyapaake. ⁴Noñaapaatziiri kempisantzinkariite, ari nosaikimovaitanakeri okaratzi 7 kitaite. Ikantavakeri Pablo: "Eerora piyaatzi janta Jerusalén-ki." Iro ikantantakariri, tema jiyoshiretakaayetakitziri Tasorentsinkan-tsi. ⁵Iro kantacha avisanakera 7 kitaite, iro navishimatantanakyaarimi. Ari joyaataiyakenani maaroitni iyeikiite, itsipayetakaro iinaite, eejatzi ireentsite. Irojatzi othapikipapaa nampitsi, ari notyeerovaiyapaakani janta impanekiite, noñaañaataiyakeni. ⁶Ipoña novethatava-kaayetanaa, otetanaana naakaite, piyeeyanaani iriroriite ipankoitaki.

⁷Ipoña namaatakotanai irojatzi Tolemaida-ki, ari novethayetapaari iyeikiite, aparoni kitaite nosaikimovaitanakeri iriroriite. ⁸Okanta okitaitamanake avisakotanakena, areetakana Cesarea-ki. Ipoña nokenanake ipankoki Felipe kinkithatakaaneri, ari nosaikapaakeri. Irika Felipe iriitakera aparoni karatatsiranki 7 ipaiyeetakeri irampitakoyeteri otyaantajanoriite. ⁹Tzmatsi Felipe 4 evankaro irishinto, kamantantanero onayetatzii. ¹⁰Aritake oshekitake kitaite nosaikapaake janta, ari jareetakari aparoni kamantantaneri ipoñaakaro Judea-ki, ipaita Agabo. ¹¹Ikanta iñaayeta-paakena naakaite jaapaakeri irovathakiro Pablo, joosotakariri irakoki eejatzi iitziiki ipoña iñaavaitanake, ikantzi: "Arira inkantyaari ashitakariri irika ovathakirontsi iroosoteri judío-payeeni janta Jerusalén-ki, impoña iraakaantakeri janta

kaari asheninkata. Irootakera jiyotakaa-kenari naaka Tasorentsinkantsi.” ¹²Ikanta nokemaiyavakeroni iroka, nokakantave-tanakari Pablo: “Eerora piyaatzi janta Jerusalén-ki.” Arira ikantzitavetakariri eejatzi Cesarea-satziite. ¹³Iro kantacha ikantanake irirori: “¿Opaitama piraantai-yarini, ovana povashiretakaakana? Aña minthatakana naaka. Aririka onkantya iroosoyeetena irojatzi nonkamimentantyaariri Avinkatharite Jesús janta Jerusalén-ki, omavaityaata.” ¹⁴Tera nonkitsirinkatyeeeri, intaani nokantana-keri: “Omatyaata ikoviri Avinkatharite.”

¹⁵Ikanta okaratapaake iroka, ovetsikai-yanaana, jataiyakena Jerusalén-ki. ¹⁶Ari joyaataiyanakena tsika ikaratzi Cesarea-satzi iyotaariite inatzi. Iriitakera aayetanakenari ipankoki aparoni shirampari Chipre-satzi paitachari Mnasón, pairanitake jiyotaaritziri irika, iriitakera nomayimotaiyerini.

Joirikayeetakeri Pablo tasorentsipankoki

¹⁷Ikanta nareetaiyapaakani Jerusalén-ki, kimoshire ikantaiyani iyeikiite iñaavakena. ¹⁸Okanta okitaitamana-ke, jaayetanakena Pablo nareetyaari Jacobo, ari isaikitakari eejatzi maaroi-temi antarikonaita. ¹⁹Jovethatapaakari Pablo, ipoña ikamantapaakeri maaroni opaiyeta jantakaayetakeriri Pava janta inampiiteki pashinesatzi atziiriite.

²⁰Ikanta ikemaiyavakeni, itharomentanakeri Pava. Ipoñaashitaka ikantaitanakeri Pablo: “Iyekí, ompero joshekitake jaka asheninka judío-payeeni kempisantayetanaintsiri eejatzi, eeniromaita ishintsiven-tayetziri kempisantzinkariite irimonkarayetero Ikantakaantane Moisés-ni.

²¹Ikemakoventakemi eeroka piyotaayeta-keri asheninka nampiyetarori pashineki nampitsi, pinkantayeterimi: “Te onkova-jaantya pinkempisantero Ikantakaantane Moisés-ni, te onkovajaantya pintomeshi-

taaniyetairi pitomiite, te onkovajaantaiya eejatzi antayetairo okaratzi ameyetari pairani.” ²²¿Tsikama ankantyaaka? Arira iriyoeyetake iroñaaka asheninka, areetaami jaka. ²³Iro kameethatatsi pantero iroka: Tzimayetatsira akarataiya-keni jaka, ikaratzi 4 shirampari intzime monkaraterone ishinetaantziri. ²⁴Pintsi-patanakyaari irikaite, pantero onkarate kitevathatakagaimineri. Eerokara pinakoventerine inkarate impometayeteri, aririka irameetaitakeneri iishi. Ari onkantya iriyoeyetantyaari thaiyaantsi onatzi okaratzi ikantakoyeetakemiri eeroka, aña pimatziitaitaro eeroka pimonkarayiro Ikantakaantaitane.

²⁵Irooma naakaite, niyotaiyini ikenakaa-shitakaro asheninkapayeeni shintsishin-tsitashivaivetachari irimonkaratakaante-romi Ikantakaantaitane. Tema ikaratzi kaari asheninkayeta kempisantayetaatsiri, aritakera notyaantakeneri pairani osankinarentsi okaratzi nopampithashire-taiyakarini jaka, nokantakeri: “Eerora povayetari vathatsi ipometaitziniriri ivavanetashiyeetari. Eero povakoyetaro iriraane piratsi. Eero pimayempivaitzi.” Intaanimacheenira irantayetairo iroka.”

²⁶Ipoña Pablo jaanakeri 4 shirampari. Okanta okitaitamanake itsipayetakari inkitevathayetakaitairi, ikyaa-ke tasorentsipankoki inkamantante tsika onkarate kitaite onthonkantyaari ishinetakaantakeri, iñaaventakotakero tsikapaiterika iramayetantyaariri aparopayeeni irashitakaiyaariri Pava.

²⁷Ikanta omonkaratzimatapaaka 7 kitaite, tsikarika ikaratzi judío poñaayeta-chari Asia-ki, iñaakeri Pablo janta tasorentsipankoki. Japatotake atziiriite, impokashiteri Pablo iroiirikeri, ²⁸ikaimai-yini, ikantzi: “iShirampariite! iIsrael-mirinkaite! iPampitakotena! Iriitakera irika shirampari kenakenayeta-tsiri tsikarikapayeeni jiyotaayetziri

atziriite pithokashitariri asheninkapayeeni, pithokashitarori Ikantakaantane Moisés-ni, pithokashitarori eejatzi iroka tasorentsipanko. Iro ovatsiperotainchari, ikyaakaakeri iroñaaka kaari asheninkata janta tasorentsipankoki, ithainkatasorentsivaitakero.” ²⁹Iro ikantantarori iroka tema iñaakitziiri Pablo janta Jerusalén-ki itsipatakari Tróximo poñaachari Efeso-ki, iñaajaantaiyakeni ikyaakaakitziiri tasorentsipankoki. ³⁰Apatotaiyapaakani osheki atziriite, shiyeeyapaakani, joirikapaakeri Pablo, jinoshikanakeri jomishitovakeri jakakiroki tasorentsipankoki, jashitaitanakero. ³¹Iroovetaicha iroverimi, ari ikamantaitakeri ijevare ovayiriite poñaachari Roma-ki, ikantaitakeri: “Jimaimanetavakaatyaa janta.” ³²Ikanta jevarika japatotanakero irovayirite, ishiyeeyanakani ipiyotaiyakani atziri. Ikanta iñeeyavakerini ipokakera, jovashaantanakeri ipasavaitziri Pablo. ³³Joirikaitapaakeri Pablo, ikantanakeri irovayirite: “Poosotantyaari apite ashirotha.” Ipoña josampitanakeri atziriite: “¿Niinka irika, opaita jantakeri?” ³⁴Tzimayetatsi cheraacheraatanaintsiri, temaita oshiyavakaa okaratzi icheraavetaiyakarini. Tera onkante iriyotero irika jevari opaita avisatsiri. Jotyaantakeri irovayirite iraanakeri Pablo janta jimaapiintaiyini. ³⁵Ikanta joirinka-kaaveetarira Pablo, eekero ishintsitatz atziriite ikovi impasavaiteri, irootakera janatatantainakariri ovayiriite inkene irotzikaaventer. ³⁶Tema maaroitene joyaatakoventaitakeri, ikaimaiyini: “iPovamayarivé!”

Iñaaventakotari Pablo

³⁷Irootzimatake irominkyeteri jimaapiintzi ovayiriite, josampitanakeri Pablo jevarika, ikantziri: “¿Kantatsima nonkinkithavaitakaimi kapicheeni?” Ari ikantanake jevari: “iTsika piyotziroka

noñaane! ³⁸Tetya Egipto-satzi pinatzii eeroka poñaakaantakarori chapinkipaite maimanetaantsi, kenapaintsiri tsika te jinampiitaro, jamake 4,000 ovayiriite.” ³⁹Ikantzi Pablo: “Judío nonatzi naaka, nopoñaaro Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki. Oztinkami onatzi nonampi, nokovi pishinetena eeroka nokinkithavaitakairi nosheninka.” ⁴⁰Ishinetakeri. Katziyanaka Pablo pavitsiki, itzinaavakotanaka irimairetantavakyaari isheninkapayeeni. Ari jimairetaiyanakeni. Kinkithavaitanake hebreo-ki iñaanekira iriroriite, ikantanakeri:

22 ¹“Iyekiite, Ashitaanirí, pinkeme noñaaventakotyaari.”

²Ikanta ikemaiyavakeri hebreo-ki iñaanekira iriroriite, ari jimaireperotaiyanake. Eekero ikantanakitzi Pablo:

³“Judío nonatzi naaka. Notzimake Tarso-ki saikatsiri janta Cilicia-ki, iro kantacha jaka Jerusalén-ki nokimotatake, iriyotaane nonatzi Gamaliel, niyoperokitziro ikantakaantane avaisatziite. Nokovapiintavetaka naaka noshireperotyaari Pava, pikempiyetara eerokaite iroñaaka. ⁴Pairani nopatzimaminthavaitakeri tsipatanairiri ipaiyeetziri ‘Avotsi’ novamaayeri. Osheki nonoshikayetake shirampari, tsinane, maaroni, nashitakotakaantayetakeri. ⁵Iñaayetakena nantayetakero iroka maaroitene ijevare omperatasorentsitaari eejatzi antarikonaite. Iriiyetake payetakenari osankinarentsi ipakaantziri asheninka judío janta Damasco-ki. Ipoña niyaatake janta nokokovayetziri irikaite, namayeri jaka Jerusalén-ki irovasankitaayeeteri.”

Ikamantakota Pablo ikempisantantaari

(Hch. 9.1-19; 26.12-18)

⁶“Ikanta naniitzi avotsiki, irootzimatake nareetya Damasco, joveraaka tampatzika ooryaatsiri, ari jomapokakenari morekanaintsiri inkiteki, joorentakona

tapaakena nokatziyakara, ⁷ari notyaanakeri kipatsiki. Nokematzi ñaanatanari, ikantana: ‘iSaulo! iSaulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatantanari?’ ⁸Nosampitanakeri naaka: ¿Niinkama eeroka Pinkathari? Ari jakaitanakena: ‘Naakata-kera Jesús Nazaret-satzi itzimi pipatzimaminthavaitakeri.’ ⁹Ikaratzi tsipataiyakanari iñeeyakeri oorentapainchari, iniroite itharovaiyanakeni, temaita inkemathataiyeroni iriroriite iñaanataitakenara.

¹⁰Ipoña nosampitanakeri, nokantziri: ‘Pinkathari. ¿Ipaitama pikoviri nantairi naaka?’ Ari ikantanakena Pinkathari: ‘Pintzinaye, piyaate nampitsiki Damasco. Arira inkamantayeetemiro ompaitya pantayeteri.’ ¹¹Tema mavityaaki jovanakena oorentakenari, jakathashitanaana notsipayetakari irojatzi Damasco-ki.

¹²Ari isaikeri janta aparoni shirampari ipaita Ananías, ñaapinkathatasorentsitaneri jinatzi, jimonkarayetziro Ikantaakantane Moisés-ni. Ñaapinkatha joviri maaroitenei judío nampitayetarori Damasco-ki. ¹³Pokake Ananías iriñeena. Ikanta jareetapaaka, ikantapaakena: ‘Iyeki Saulo, pokiryagai.’ Apathakero nokantanaka nokiryaana, amenavaitanaana. ¹⁴Eekero ikantanakityaana Ananías: ‘Eerokara iriyoyaane Ivavane avaisatziite. Jiyoyaakemi onkantya piyotantaiyaarori ikovakaimiri irirori, ari piñaakeriri Cristo tampatzikatatsiri, ari pikemañaanetakeriri eejatzi. ¹⁵Eerokatake kamantakotairine maaroni atziriki. Piñaaventayetairo okaratzi piñaakeri, okaratzi pikemakeri. ¹⁶Iroñaakatake, tekatsi poyaaventanake. Pintzinaye, poviinkatya, pimpairyagairi Avinkatharite pinkovakotairi onkantya impeyakotantaiyaamirori piyaariperonka.’”

Ikamantantziro Pablo jotyaantaitziri inkinkithatakayeri pashinesatzi atziri

¹⁷“Ikanta nopiyapaaka Jerusalén-ki, niyaatake tasorentsipankoki noñañaate, ari noñaavyavaitakari janta. ¹⁸Noñaakeri Avinkatharite, ikantakena: ‘Pishintsitanaake, pishitove Jerusalén-ki, tema eero ikempisantayeetzimi piñaaventena jaka.’ ¹⁹Ari nokantanakeri naaka: ‘Pinkathari, jiyotaiyini maaroitenei niyaatapiintake tsika japatotapiintaita, nominkyakaanta-yetakeri ikaratzi kempisantayetzimiri eeroka, osheki nopasatakaantavaitakeri. ²⁰Tema jovamaayetakeriranki pinampire Esteban, ñaaventakotzimiri eeroka, ari nokaratziyakari eejatzi naaka janta, naapatziyakotakari ovamaakeriri, naamaventakaniri eejatzi iithaarepayeeni.’ ²¹Iro kantacha ikantanakena Pava: ‘Piyaate, tema naakatake otyaantemine intaina isaikayetzira kaari pisheninkata.’”

Isaikimotakeri Pablo ijevarite ovayiriite

²²Ikanta ikemavakerora atziriite iroka, japiitaiyanairo ikaimaiyini ikantzi: “iIrika shirampari te arite irañe! iPashiryeeyaari!” ²³Eekerora ishintsitatzi ikaimaiyini, jotekakotaiyani iithaareki.” ²⁴Ikanta jevari, ikantakeri irovayirite: “Paanakeri inthomointa irika, ampasavaitavakeri onkantya inkamantantairori opaita iñaavaaitakeri okanta jovatsimaantakariri isheninkapayeeni.” ²⁵Aritakera joosotayeetakeri impasavaitantaiyaariri, josampitanakeri Pablo pashine jevari, ikantziri: “Irosankinatakotane Roma-satzi nonatzi naaka. ¿Shinetaantsitatsima impasavaitaitena, tekeraatara iramenakoyeetavakenaro opaita nokenakaashitakeri?” ²⁶Ikanta ikemavakera irika, ipiyashitanaari ijevajanore irirori, ikantapairi: “Novinkatharite, ¿Piyota-

* 22.23: Ikantaitzi eejatzi, jookavanetzitaka kipatsi tsika ipiyotaiyakani, tema ikisaiyatyaani.

kema opaita antakeri? Iriitakera irika, irosankinatakotane Avinkatharijanorite saikatsiri Roma-ki.” ²⁷Ikanta ikemavakera, ipokashitapaakeri Pablo, josampitapaakeri: “¿Omaperotatyaama posankinatakojanota eeroka?” Ari jakanake Pablo, ikantzi: “Jee.” ²⁸Ikantzi jevari: “Oshekira nopinakoventakari naaka onkantya nosankinatakotantyaari.” Ikantzi Pablo: “Tetya naaka, josankinatakotzitaikana nara ovakera notzimapaake.” ²⁹Ikemaiyavakera ikantake, apathakero ikantanaka joosoryaakotanakeri. Itharovakaanakaro jevari, joosotakaantakerira osankinatakotachari Roma-ki.

Jaayetanairi Pablo japatoyetapiintaiyani ijevare judío-payeeni

³⁰Okanta okitaitamanake, ikovi iriyotajaante jevari opaita jimaimaneminthatantariri judío-payeeni irika Pablo. Japatotakaantakeri ijevare omperatasorentsitaari, ipoña ijevajanore judío-payeeni. Jomishitovakaantakeri Pablo, jomisaikakeri tsikara japatotaiyani.

23 ¹Jamenaminthatapaakeri Pablo ijevajanoriite apatotainchari, ipoña ikantanakeri: “Iyeikiite, naamaakotentapiintaka naaka eero otzimanta nantzimoteriri Pava.” ²Ikanta Ananías, omperatasorentsijanori, ipasavaantetakaantakeri Pablo. ³Iro kantacha Pablo, ikantanakeri: “iKamatavirí, Pavara pasatemine eeroka! Saikavetakami jaka pamenakotantyaanaro Ikantakaantaitane, ¿Tema pipiyathataro pipasatakaantakenara?” ⁴Ikanta apatotainchari, ikantanakeri Pablo: “¿Arima pinkanteri pinkaviyeri iromperatasorentsijanore Pava?” ⁵Ikantzi Pablo: “Iyeikiite, te niyoveta naaka omperatasorentsijanori jinatzi,

tema okantzi Osankinajanorentsiki: ‘Eero pikaviyiri jevatokaantatsiri.’”

⁶Jiyotzi Pablo tsikarika ikaratzi ijevajanoriite apatotainchari, Saduceo jinayetatziri iriima pashinepayeeni Fariseo jinatzi, ikantanake: “Iyeikiite, Fariseo nonatzi naaka, eejatzi nosheninkamirinkaite. Iroora jiyakoventantaitanari iroñaaka tema nokempisantaatziro irañaayetai kamayetatsiri.” ⁷Ikantakera Pablo, ari iñaanaminthatavakaanakari Fariseo-payeeni ipoña Saduceo-payeeni. ⁸Tema ikantapiintaiyini Saduceo-payeeni: “Eero jañaayetai kamayetatsiri, te intzimanete maninkariite, te intzimanete eejatzi shiretsi.” Iriima Fariseo-payeeni, ikempisantayetzi irirori omaperoyetatya irokapayeeni. ⁹Ari ichecheraataiyini maaroitani. Ikanta iyotzinkariite Fariseo, ikatziyayetanaka, ikantanake: “Irika shirampari te ontzime ikenakaashitane. Kempitakara maninkariitsi ñaanashiretakeri, aamaashityarika shiretsi.”

¹⁰Eenirora ishintsitayetatziri ichecheraataiyini, itharovanaake ijevare ovayiriite ari irovatsinaavaitaitakeri Pablo, ikaimakaantake irovayirite iromishitovairiita janta, iraanairi jimaapiintaiyini.

¹¹Okanta otsirenitanai, joñaakagaari eejatzi Avinkatharite, ikantairi: “Pablo, eero pitharovi, arira piñaaventakena janta Roma-ki pikempitaaakerora jaka Jerusalén-ki.”

Ikinkithashireeta irovaiteri Pablo

¹²Okanta okitaitamanake, ikinkithatavakaiyakani tsikarika ikaratzi judío, ikantavakaiyani: “Thame amashekaventaierine Pablo irojatzi ovantakyaariri.”

¹³Anaanakero 40 ikarataiyinira shirampariite kantaintsiri. ¹⁴Ipoña jiyaatashitanakeri ijevare omperatasorentsitaari, eejatzi

* **23.3:** Kantakotachari jaka kamataviriri, iriyetakero omperatasorentsitaneriite, kempitarori okitamaroveta jovantaitariri kaminkari. Pamenero Mt. 23.27.

antarikonaite, ikantaiyakerini: “Nokantai-yakeni nomashekaventaierine Pablo irojatzi novantakyaariri. ¹⁵Intsiyaa pintsipatavakaiyaani eerokaite pikaratzi papatotapiintaiyani, pinkampitairi ijevare ovayiriite, pinkantairi: ‘Pamainari Pablo onkitaitamanake namenakoperotaineri ikenakaashitakari.’ Impoña naakaite aamaventa nonkantaiyakya novavakeri tekeri irareetapaakyaata jaka.”

¹⁶Kemake itzineri Pablo, jatanake imaapiintaiyini ovayiriite inkamantapaakeri. ¹⁷Ipoña Pablo ikaimake aparoni ovayiri, ikantakeri: “Paanakeri irika evankari janta pijevariteki, tzimatsi opaita inkamanteriri.” ¹⁸Ikanta ovayirika jaanakeri ijevariteki, ikantapaakeri: “Jevári, ikovakotakena Pablo namakemiri irika evankari, tzimatsi ikoviri inkamantemiri.” ¹⁹Ipoña jevarika, jaanakeri evankarika jantyaatziini, josampitakeri: “¿Opaita pinkamantenari?” ²⁰Ikantanake evankari: “Ikinkithashiretaiyakani judío-payeeni inkovakotemi onkitaitamanai paanairi Pablo janta japatotapiintaiyani jevajanoriite, iramenakoperotero ikenakaashitane. ²¹Eerora pikempisantziri, tema omanaiyakani 40 shirampariite. Ikantaiyake: ‘Thame amashekaventaierine Pablo irojatzi ovantakyaariri.’ Aritakera ovetsikaiyakani iroñaaka, jonyaaventaiani tsika pinkante eeroka.” ²²Ipoña jevarika jotyaantairi evankari, ikantavairi: “Eerora pikamantantziro iroka.”

Jovavisaitakeri Pablo janta pinkathariki Félix

²³Ikanta jevarika ikaimake apite pashine ijevarite ovayiriite, ikantakeri: “Papatote 200 povayirite, pintsipataakeri 70 ovayiriite kyaakotachaneri moraki, eejatzí pashine 200 aatsineri irovathamento. Paanakeri tsirenipaite Cesarea-ki. ²⁴Impoña povetsikake mora inkyaaakotakyaari Pablo, pinkempoyaaventerira

kameetha. Paanakeri pinkathariki Félix.” ²⁵Ari josankinatakero irotyaanteneri pinkathari, okantzi:

²⁶“Irosankinare Claudio Lisias jotyaantziniri pinkathari Félix: Osheki novethatami. ²⁷Irika shiramparika notyaantakemiri, joirikakaantavetakari judío-payeeni jaka, iroovetainchami iroverimi. Ikanta niyotake irosankinatakotane ajevajanorite Roma-ki jinatzí, naanake novayirite, nookaventakeri. ²⁸Nokovatziira niyote opaita ikenakaashitakari irika jimaimanetantaitariri, naanakeri japatotapiintaiyani ijevajanorite, ²⁹noñaatzi imaimaneventashiitari Ikantakaantaitane jashiyetari iriroriite. Tekatsi ompaitya irovantaityaariri, te arite eejatzí irashitakovaitaiteri. ³⁰Tema nokemakera ikovaiyatziini judío-payeeni iroveri, irootakera notyaantantakamiriri iroñaaka eeroka. Nokantzitakari eejatzí irikaite maimanevaitziri inkamantemiro eeroka opaita itzimaventantariri irika.”

³¹Jimonkaratakero ovayiriite. Jaanakeri tsirenipaite Pablo janta Antípatris-ki. ³²Okanta okitaitamanake, piyeeyaani ovayiriite aniitashitanainchari. Iriima ikaratzi kyaakotanainchari eekero joyaatanakiziri Pablo. ³³Ikanta jareetakaa-kari Cesarea-ki, ipapaakeri osankinarentsi pinkatharika, ipoña ikantapaakeri: “Pinkatharí, jirikara Pablo.” ³⁴Arira ithonkakeri pinkathari iñaanatavakero osankinarentsi, josampitanakeri Pablo, ikantziri: “¿Tsika pipoñaaka?” Ikantzi Pablo: “Nopoñaaro Cilicia-ki.” ³⁵Ikantanake: “Ari nonkemakemi apaata aririka irareetapaakya ikaratzi maimanetzimiri.” Ipoña ikantakaantake irayeetanakeri ipankoki Herodes, ari iraamaventayeetyaariri.

Iñaaventakotari Pablo janta Félix

24 ¹Okanta avisanake 5 kitaite, areetapaaka Cesarea-ki, Ananías omperatasorentsijanori itsipayetakari

antarikonaite ipoña iyakoventaneri ipaita Tértulo. Javisashitapaakeri pinkathari irimaimanetakaanteri Pablo. ²Ikanta jamayeetapaakeri Pablo, ñaavaitanake Tértulo, ikantanakeri Félix: “Paasoonke eeroka, pinkathari, noñeeyironi kameetha nosaiki, paasoonke piyotaneta osheki pantakeneri kameethatatsiri nosheninka. ³Okaratakera iroka noñaapinkathaperojanorite Félix, oshekira ipaasoonketapiintaiyakemi maaroitani nosheninka. ⁴Iro kantacha eero osamanitanta, nokovatzipinkempisantavakena kapicheeni nonkantemiri. ⁵Noñaakeri naaka, irika shirampari ovaariperotaneri jinatzi. Ithonka ikekenayetake nampitsiki, teraintaani imaimanetakeri nosheninka nokaratzi no-judío-tzi, irijatzirajevatakaanairiri ikaratzi paitashivaitachari ‘Oshiretanaariri Nazaret-satzi.’ ⁶Ikovake eejatzi irovaariperoteromionotasorentsipankote, irootake noirika-kaantakariri, nokovaiyavetaka namena-kotantyaarimi Ikantakaantaitanari naakaite. ⁷Iro kantacha, ipokapaake jevari Lisias, jaapithatanakeri, jovatsinaavaitanakena. ⁸Ikantanakena: ‘Ontzimatyepiyaataiyeni janta pinkathariki irovetsikemiro kantainchari.’ Intsitya posampitajaanteri eeroka ayotantyaarorikyaaryoori okanta nomaimaneminthantakariri.”

⁹Irojatzira ikantzitaiyarini eejatzi judío-payeeni ikaratzi pokaintsiri.

¹⁰Ari itzinaavakotanaka pinkathari onkantya iriñaavaitantyaari Pablo. Ipoña ikantanake Pablo: “Osheki nokimoshire-ventakemi eerokatakera kemenane noñaaventakotyaa, tema niyotzi eerokatake ovetsikapiintakeneriri nosheninkapayeeni imaimanetavakaa.

¹¹Kantsitsi posampitakovertero eeroka, ovakera nareetaa naaka Jerusalén-ki okaratzi 12 kitaite, nokovaveta noñaapinkathatapaiimi Pava. ¹²Tera noñaanamin-

thatantavaite, te nomaimaneteri atziripayeeni tasorentsipankoki, eejatzi nokempitakarijantapayeeni nampitsiki, tekatsiranomaimaneyete japatotapiintaita. ¹³Irikaite kamantakotakenari iroñaaka jaka, eerora iñeetziro omaperotatyaara ikantakotanari. ¹⁴Ari okantavetakari, notsipataari naaka ikaratzi ipaiyeetziri ‘Avotsi.’ Irootakera ikantayetakeri iroñaaka irikaite iyakoventaneri nokempisantashivaitane onatzi. Aña ari nokenakairori naaka noñaapinkathatziri Pava ikempisantziri pairani novaisatziite. Nokempisantziro Ikantakaantane, eejatzi irosankinarepayeeni Kamantaneriite. ¹⁵Ari noshiyayetari iriroriite, joyaaventari Pava irovañaayetairi kamayetaintsiri, teraintaani irañaayetai kameethashireri aña irimatzitaiyaaro kaariperoshireri.

¹⁶Irootake nokovantapiintakarierootzimi ompaitya nantzimoteriri Pava, eejatzi atziirite irirori. ¹⁷Avisakera osheki osarentsinokekenavaitake, nopiyaa nonampikimai nonpashitapaiyaariri nosheninkakovityaavaitatsiri, nokovavetapaa eejatzinompometapainerimi Pava. ¹⁸Irootakera nantziri tasorentsipankoki, aritake nameetakero noishi onkantya nonkitevathatantaiyaari, tetya osheki nonkarataiyeni, tekatsitya nomaimanevaite janta.

Aripaitera iñaayetapaakenari tsikarika ikaratzi judío poñeenchari Asia-ki.

¹⁹Iriiyetakemi pokatsine jaka inkinkithatakotena opaitarika iñaakotakenari. ²⁰Tera impokaiyatyeeni irirori. Jirikatzimaitaka pokaintsiri jaka apatoventzitananari, intsityaa inkantemiita tzimatsirika iñaakotajaantakenari janta nokenakaashitzitakari. ²¹Aama iro ikantakotanari nokantaiyakeri japatoventantanari, chapinkipaite, nokantakeri: ‘Iroora jiyakoventaitanari iroñaaka tema nokempisantaatziro iñañaayetai kamayetaintsiri.’”

²²Tema pinkathari Félix jiyotakopero-tzitarira ipaiyeetziri “Avotsiveri,”

irootakera jovashaantantanakarori, ikantanakeri: “Aririka impokake jevari Lisias, ari inkamantaperotapaakenaro iroka.” ²³Ipoña ikantakeri ijevare ovayiriite: “Eekerora paamaventatyeeyaari Pablo, pishinetzimaityaari irareetyaari irapatziyane impantavakyaariri kovityiimotariri.”

²⁴Okanta pashine kitaite, aritakera piyaara Félix, itsipatakaro iina Drusila, judío onatzi iroori. Ikanta ikaimakaantapairi Pablo inkemavakeri iriñaaventeneri tsika okantakota javentaashiretantaariri Jesucristo. ²⁵Iro kantacha Pablo jetanakaro iñaaventanakeneri tampatzikashiretaantsi, ñaakoshiretaantsi, irovasankitaantayeetai apaata. Ari itharovanakeri Félix, ikantanakeri: “iAritapaake, piyaatai! Ari napiitairo nonkaimakaantaimi apaata nosaikashivaityaarika.” ²⁶Tema joyaaventavetaty Félix impinaterimi Pablo, onkantya irovashaantakaantantaiyaariri. Irootake japiipiitantavetakariri ikaimakaantziri inkinkithavaitakairi. ²⁷Avisakera okaratzi apite osarentsi. Ari okaratapaakeri ipinkatharitzí Félix. Ikovatziira irapatziyapiintyaari judío-payeeni, jashitakotakaantanakeri Pablo. Arira jimpoyaatapaa-riri pashine pinkathari paitachari Porcio Festo.

Ikovake Pablo iriitajaantake amenakoterine César

25 ¹Aritake ipairyeeetakeri Festo impinkathariventante. Iro avisanake mava kitaite jatake Jerusalén-ki ipoñaanakaro Cesarea-ki. ²Ikanta ijevare omperatasorentsitaari itsipayetakari iriiperoriite judío-payeeni, ikamantakotavakeri Pablo. ³Ikovakotakeri irotyaantairi Pablo Jerusalén-ki.

Ikinkishiretaiyakani iriroriite irovakaan-teri niyankithakineki avotsi. ⁴Ari ikantanake Festo: “Aritake jashitakoyee-takeri Pablo janta Cesarea-ki, irootzimatake niyaatai janta. ⁵Intsityaa iroyaatai-yanakenani pijevarite, tzimatsirika ikenakaashitane irika shirampari, ari piyakoventeriri janta.”

⁶Tera osamaniperote isaikavaitapainte Festo janta Jerusalén-ki, piyaa Cesarea-ki. Okanta okitaitamanake, ithointapaa isaikamentoki ipinkathariventantzira, ikaimakaantakeri Pablo. ⁷Ikanta ikyaapaake Pablo, ari ipokaiyapaakeni judío-payeeni poñaayetainchari Jerusalén-ki, ikantakovaitapaakeri osheki kaariperori, okantaveta te iriñaayeve-tyaaro omaperotatyaa-rika okaratzi ikantakoyetziriri. ⁸Iriima Pablo ñaaventa-kotanaka irirori, ikantake: “Tekatsi kaariperori nantake naaka, te nompiya-thatyaa-ro Ikantakaantaitakeneriri nosheninkapayeeni, te novaariperotero tasorentsipanko, te nonkaviyavaiteri eejatzi César ijevajanorera Roma-satzi.” ⁹Iro kantacha pinkathari Festo ikovatziira irapatziyapiintyaari judío-payeeni, josampitanakeri Pablo: “¿Pikovi piyaate Jerusalén-ki, namenakotantyaamiri janta?” ¹⁰Ikantanake Pablo: “Iroora tampatzikatatsi nosaike naaka jaka pamenakotena, tema eerokatake jovake César ijevajanore Roma-satzi. Aritake piyotaiyakeni tekatsi kaariperori nantzimoyeteriri nosheninkapayeeni judío. ¹¹Ontzimatyeeerikami nokenakaa-shiperotane, aritatsimi irovamaayeete-nami. Irooma tekatsira nonkenakaashita-ky, te aritzi potyaantena janta. Nokova-tziira iriitajaantake pinkathari César amenakotenane.” ¹²Ipoña Festo ikinkitha-vaitakaakeri ikarataiyini ipinkatharitzí.

* **25.6:** Kantakotachari jaka “tera osamaniperote,” irojatziira ikantakoyeeetzitari 8 terika 10 kitaite isaikavaitapaintzi.

Ari ikantanakeri: “Pikovatziira iramena-kotemi César, arira piyaateri janta.”

Jaayetanakeri Pablo pinkathariki Agripa

¹³Ipoña pinkathari Agripa itsipatakaro iina Berenice pokaiyakeni Cesarea-ki, irovethatyaari Festo. * ¹⁴Ikanta isaikavai-tapaintzira janta, ikinkithavaitakaakeri Festo ikantakotara Pablo, ikantakeri: “Tzimatsi jaka aparoni shirampari jookanairi pinkathari Félix jashitakoyee-takeri. ¹⁵Tema niyaatakera chapinkipaite Jerusalén-ki, osheki ikantakovaitavakeriri ijevare omperatasorentsitaariite itsipayetakari antarikonaite, ikovakotakena novakaanteri. ¹⁶Ari nokantanakeri naaka: ‘Jiroka nametaiyarini naakaite Roma-satzi: Ontzimatyé irapatotaiyaani ikaratzi maimanetavakaachari, onkantya iriñaaventakotantyaari iyakoventaari. Omaperorika otzimi ikenakaashitane, aritake onkantake irovayeeteri.’ ¹⁷Irootakera nomatakeri ipokaiyakra irirorite, te noshenkaapaake, jatakana nosaikamentoki, nokaimakaantakeri shiramparika. ¹⁸Iro kantamaitacha okaratzi ikantayevetapaakari iyakoventavetakariri, te noñeero onkantaperoty okaratzi nokinkishiretakovetakariri. ¹⁹Intaani iñaaventashiyetakaro ikempisantashivai-yetari, iñaaventakeri eejatzi ipaiyeetziri Jesús jovamaayeetakeri, iriitakeya ikantziri Pablo eeniro jañi. ²⁰Temaita niyotero naaka tsika nonkantero iroka, nosampitakeri Pablo ikovirika iriyaate Jerusalén-ki onkantya iramenakoyeetan-tyaariri janta. ²¹Iriima Pablo ikovake iriitajaantake amenakoterine César Augusto avinkatharijanorite Roma-ki. Irootakera nokantantakeri irashitakoyee-tavakeri irojatziri notyaantantakyaariri.” ²²Ipoña Agripa, ikantanakeri Festo: “Nokovira nonkemeru naaka irika

shirampari.” Ari ikantzi Festo: “Aritake pinkemajaantakeri onkitaitamanake.”

²³Okanta okitaitamanake, ikyaake janta Agripa itsipatakaro Berenice ovaneenka ikantayetaka. Itsipayetakari eejatzi ijevare ovayiriite, ipoña iriiperoriite atziri saikayetatsiri janta. Ikantakaantake Festo iramayeeteri Pablo. ²⁴Ari iñaavaitanakeri Festo, ikantzi: “Pinkathari Agripa, ñaapinkathataariite ikaratzi apatotainchari jaka, jirikatake irika shirampari. Osheki jiyakoventavaitakeri judío-payeeni janta Jerusalén-ki eejatzi jaka Cesarea-ki. Ichecheraatapiintaiyini ikovi irovamaayee-teri. ²⁵Noñaamaitakaro naaka tekatsi inkenakaashitya irika irovamaayeetantyaariri. Iro kantamaitachari, iriitajaantakera kovaintsiri iramenakoteri Augusto, iroora okovantataitakeri notyaanteri janta. ²⁶Iro kantacha tera noñaatyé naaka ompaitya nosankinateneriri pinkatharijanori tsika ikantakota irika, irootake namakaantantakariri piñeeyerine eerokaite, eerokatajaantakera pinkathari Agripa namakeneri, onkantya aririka pinkaratero posampiminthateri, tzimataikera nosankinateri. ²⁷Tema te onkameethatzimotena naaka notyaante aparoni ashitakotaari, eerorika otzimajaantzi tsika osankinatakoty okaratzi ikenakaashitakeri.”

Iñaaventakota Pablo Agripa-ki

26 ¹Ipoña Agripa ikantanakeri Pablo: “Kantatsi piñaavaite eeroka.” Ari itzinaavakotanaka Pablo, ñaavaitanake, ikantzi: ²“Pinkathari Agripa, ovanaa nokimoshiretake nonkinkithavaitakaimi iroñaaka, nokovi noñaaventero okaratzi ikantakovaiyeta-kenari judío-payeeni. ³Tema piyopero-tziro eeroka okaratzi jameyetari ashenin-kapayeeni judío. Irootakera nokovantari pinkempisantavakena nonkantemiri.”

* 25.13: Irika Agripa, ipaitaitziri eejatzi Herodes.

**Irañaantare Pablo tekera
inkempisantanakeeta**

⁴“Jiyotaiyinira nosheninkapayeeni judío tsika nokanta eeniro nevankarita-paake, nosaikimoyetantakariri janta Jerusalén-ki, ⁵naakatapiintakera monkaravaitaneri Fariseo, te nompia-
thanetyaaro Ikantakaantaitane. Inkovaye-
terikami, kantatsira inkinkithatakotena.
⁶Irootajaantakera nosaikantari iroñaaka
jaka, tema noñaaventakitziiro okaratzi
ishinetakeneriri Pava pairani avaisatziite,
tsika otzimi oyaakoneentaiyakarini
aakaite. ⁷Pinkatharí Agripa, irojatziira
noyaakoneentzitakari naaka, irootake
ikantakoyetakenari iroñaaka asheninka-
payeeni. Irojatziira joyaakoneentzitakari
maaroni asheninkaite itzimi icharineye-
taari 12 itomiiteni Israel-ni. Irootake
iñaashintsiventashivaitapiintayetakari
jantavaitaineri Pava onkantya iriñaanta-
yetaiyaarori. ⁸¿Opaitama kaari pikempi-
santantayeta eerokaite jovañiirira Pava
kamavetainchari?”

**Ipatzimaminthavetakari Pablo
kempisantzinkariite**

⁹“Nomatzitavetakarora naaka pairani
noñaashintsivaitashitaka, nokinkishire-
vaivetaka nantayetemi osheki tsika
ompaitya onkantya nomaimanetantya-
ariri ikaratzi pairyaanairiri Jesús
Nazaret-satzi. ¹⁰Irootakera nantakeri
Jerusalén-ki. Ishinetakenaro ijevare
omperatasorentsitaari, osheki nashitako-
takaantakeri irikaite itasorentsitaaitairi.
Ikanta noñaayetziri jovamaayeetziri
onimotana. ¹¹Tzimatsi osheki novasanki-
taayevetakari onkantya irovashaantan-
tyaarori ikempisantziri. Ari nokantapiinta-
yetakeriri tsika japatotapiintaita. Osheki
nokisaneentakitakeri irikaite, nopatzima-
minthavaitakeri, ari nomatzitakari
saikayetatsiri pashineki nampitsi.”

**Japiitziro Pablo ikinkithatakota
ikempisantantaari
(Hch. 9.1-19; 22.6-16)**

¹²“Iroora niyaatantakariri nampitsiki
Damasco, jotyaaantakenara ijevare
omperatasorentsitaariite. ¹³Iro kantacha
niyankithakineki avotsi, joveraaka
tampatzika ooryaatsiri noñaake oorenta-
nainchari inkiteki, janaanakeri ishikipa-
ryaane ooryaa, joorentakotapaakena
nokatziyaka naaka, eejatziri ikaratzi
tsipatakanari. ¹⁴Notyeyanakeni
maaroiiteni kipatsiki. Nokematzi
iñaanayeetanakena noñaaneki
hebreo-thatatsiri, ikantana: ‘¡Saulo!
¡Saulo! ¿Opaitama pipatzimaminthatanta-
nari? Eerokatakera ovasankitaavaitacha
apaniro, okempivaitakaro pimpatzim-
thatatyeeyaaromi thoyempithovari.’
¹⁵Ipoña nakanakeri naaka: ‘¿Niinkama
eeroka Pinkathari?’ Ari jakanakena
Novinkatharite: ‘Naakatakera Jesús, itzimi
pipatzimaminthatakari. ¹⁶¡Pintzinaye!
Iroora noñaakantamiri iroñaaka pantavai-
tantanakyaaanari. Ari onkantya pinkinki-
thatantanakyaarori okaratzi piñaakeri
iroñaaka, onkarate piñeeri eejatziri apaata
nantakaimiri. ¹⁷Aritakera piñeero
nontsiparyaakoventaimi pisheninkaki,
eejatzira janta kaari pisheninkata tsika
notyaantemira iroñaaka. ¹⁸Onkempivai-
taiyaaro pokiryaakaayetairimi. Aritapaake
ikenashivaitaka tsirenikiriki, aña iraniye-
tai kitainkariki. Aritapaake ipinkathari-
ventakeri Satanás, aña iri Pava pinkatha-
riventairine. Ari onkantya nompeyakotan-
taiyaariri iyaariperonka, notasorentsita-
kaayetairi aventaashiretaiyaanari naaka.
Tema irootake ishinetaeyetakeneneriri.”

**Te impiyathavaitanakya Pablo
joñaakayeetakerira**

¹⁹“Pinkatharí Agripa, tera nopiyathata-
naka joñaakayeetakenarora inkiteki,

²⁰aña netanakaro nokinkithatakanakeri Damasco-satzi, Jerusalén-satzi, ipoña maaroitene nampiyetarori Judea-ki eejatzi ikaratzi kaari asheninkata, nokantayetzi: ‘Pimpiyashiyetairi Pava, pantayetairo oñaakanterone povashaantairo piyaariperonka.’ ²¹Irootakera kantakaantzirori, jorikakaantavetakanari nosheninkapayeeni tasorentsipankoki, ikovavetaiyakani irovena. ²²Iro kantacha jineshinonkatakana Pava eekero niyaatakaatziro noñaaventziri iroñaaka. Noñaaventaineri maaroitene, iriiperorite ipoña kaari iriiperoyetatsine. Okaratzira nokinkithatapiintake, tera notekapaintero okaratzi josankinayetakeri Moisés-ni, ipoña Kamantaneriite. Tema josankinatakoyetakero onkarate avisayetatsineri, ikantayetakeranki: ²³Ontzimatyé inkame Cristo, iro kantacha aririka inkamavetakya iri etakaantyaarone irañagai eejatzi. Ari onkantya iriñaaventantayeetyaaniriri avisakotaantsi asheninkapayeeni, ipoña iriñaaventayeetaineri eejatzi kaari asheninkata.”

Ikovi Pablo inkempisantakairi Agripa

²⁴Ikantayetakerora Pablo iroka, ikaimanake Festo: “iPablo, pishinkiventatya! Okantakaami paakoyentakaro piñaanavaitzi.” ²⁵Ari jakanakeri Pablo: “Pinkathari Festo. Te noshinkiventya, okaratzi nokantayetakeri omaperotatya. ²⁶Jiyotakoperotzirori pinkathari Agripa iroka, irootake nokantantayetakarori irokapayeeni. Niyotzi naaka jiyotakotziro maaroni, tera omanakoyetya iroka. ²⁷Pinkathari Agripa, ¿tema pinkempisantero okaratzi josankinayetazitakari Kamantaneriite? Niyotzi naaka pikempisantziro.” ²⁸Ari jakanakeri Agripa: “¿Piñaamatsitakema pikantakena kapicheeni ari pinkempisantakaakena, nokempitantiyaariri ‘Cristo-veriite?’” ²⁹Ikantzi Pablo: “Okantavetaka

kapicheeni nokantakemiri, terika, oshekirika nokantakemiri, onkamintha iri Pava kantakaiyaarone, tera intaani eeroka pinkathari, aña eejatzi maaroitene pikaratzi pikemaiyakenani iroñaaka, pinkempitakotaiyaanaro nokantakarnaaka, onkantavetya eero joosoyeetantamiro ashirothaka.”

³⁰Ipoña ikatziyanaka pinkathari Agripa itsipatakaro Berenice, eejatzi ikempitanakari pashine pinkathari Festo, ipoñanaka maaroitene ikaratzi thointainchari, ³¹jataiyanakeni jantyaatziini ikinkithavaitakotziro iroka. Ikantantavakaiyani: “Eeromi jashitakovaitaajatzirimi irika shirampari, tekatsi inkenakaashitya onkantya irovamaayeetantyaariri.”

³²Ipoña Agripa ikantanakeri Festo: “Aritakemi apakagairimi irika shirampari, eeromi ikovajaantakemi irirori iramena-koteri César avinkatharijanorite Roma-ki.”

Jotyaaantaitakeri Pablo Roma-ki

27 ¹Ikanta ikovaiyakene irotyaanteriri Pablo janta Italia-ki, intsipataitakeri pashinepayeeni ashitakotaari, arira niyaatzitanakyaari eejatzi naaka. Jovayeetakeri paitachari Julio jevatziriri irovayiriite pinkatharijanori Augusto, iriitakera aanakerine. ²Arira notetakotanakari Adramitio-satzi niyaatero Asia-ki. Nokaratanakeri Aristarco Tesalónica-satzi saikatsiri Macedonia-ki. ³Okanta okitaitamanake areetakana Sidón-ki, ari jaripero-tapaakari Julio irika Pablo, ishinetakeri irareetapaintyaari irapatziyanepayeeni impantavakyaariri kovityiimotariri. ⁴Ipoña navisanakera Sidón-ki, ari omonthaakotakanari tampyaa, te onkante namaatakote, iro nokenakotantanakari othampishiki Chipre. ⁵Naathakiryaaan-kero inkaare irojatzi janta Cilicia-ki ipoña Panfilia-ki. Ari nareetakari Mira-ki, nampitsi saikatsiri janta Licia-ki. ⁶Ari

jĩneetapaake pashine notetantanaiyaari poñaachari Alejandría-ki iyaatero Italia-ki, ari jotetaiyakenari jevari. ⁷Osheki kitaite namatsinkakota namaata-kotzi. Osheki nopomerentsivaitaka nareetantakari Gnido-ki. Eenirora omonthaakotatyana tampyaa, nomon-tyaakotanaka Salmón-ki, noshinampita-nakero othampishi Creta. ⁸Osheki opomerentsitaka namaatakotzi, irojatzi nareetantakari nampitsi ikantaitziro “Avochaaki” okarikitapai nampitsi Lasea.

⁹Avisake osheki kitaite namaatakotake, aritake kyaarontsitzimatapai, koveenkata-nake namaatakote. Irootake ikantantana-kari Pablo: * ¹⁰“Pinkempisantaiyavakena, kempitaka akoveenkatakotatzi amaata-kote, aritake ampeyakero amaatakomen-totsi, eejatzira povaakaropayeeni, aritake ankamakaarantayetake eejatzi.” ¹¹Iro kantacha ijevare ovayiriite te inkempi-santeri Pablo, iri ikempisantake ashitarori amaatakomentotsi ipoña antoktiziro. ¹²Tera onkameethataye irovavisairo kyaarontsi tsika jaatakovetaka, ikovaiya-keni iriyaaneentaiyeni Fenice-ki saikitachari janta Creta-ki, ari onkantya eero oñaashirekantari tampyaa kenayetatsiri kirinka eejatzi katonko. Arira ikovaiyakeni irovavisairo kyaaron-tsi.

Itampyaaatakotzi inkaareki

¹³Ikinkishiretaiyani ari onkantake iramaatakote tema ovakera etapaakaro otampyaatzi kapicheeni. Ari namaatako-taiyanakeni othapyaaiki Creta. ¹⁴Iro osamanitake kapicheeni antarotapaake tampyaa, ipaitapiintaiyirini iriroriite “Euroclidón,” ookantapaakaro amaatako-mentotsi, ¹⁵onoshikakotanakena. Te iriñe tsika inkantanairo iramaatakomento,

ishinetakero onoshikakotena tampyaa.

¹⁶Osheki nopomerentsitakaro pitotsi thatainchari amaatakomentotsiki. Nokenakotanakera othampishi paitachari Claudia te ontampyaaaperote janta. ¹⁷Ari noteyetakerori pitotsika janta amaatako-mentotsiki. Tema itharovakaatyaaro notzitakotya impanemashiki eentatzira inkaare ipaiyeetziro “Sirte,” joosoyeeta-kero onampinaki amaatakomentotsi eero okotaanta. Ishinetanakero onoshikakovai-tena tampyaa. ¹⁸Ikanta okitaitamanake, eekero oshintsitatzit otampyaatzi, ari jetanakaro joviinkakaantanake irovaakaro. ¹⁹Okanta pashine kitaite, joviinkayetanakero eejatzi okaratzi ashitajaantari amaatakomentotsi.

²⁰Osheki kitaite avisaintsiri te noñaaye-tairi ooryaa eejatzi impokiro. Iniroitera notampyaaatakote te niyotaiyeni aririka navisakoyetai.

²¹Tema avisakera osheki kitaite te novaiyaani, ikantanake Pablo: “Pinkem-pisantavakena, okameethaveta arimi pinkempisantakenami irojatzi asaikakemi Creta-ki. Eeromi añaayetziro okaratzi ovaariperoyetakairi. ²²Iro kantamaitacha iroñaaka, eero okantzimoneentami, tema eero pikamakaantavaitzi aparoni, onkantavetakya ompeya iroka amaatako-mentotsi. ²³Inkaaranki tsireni, noñaake maninkari, irotyaantane Pava Ashitanari, nantavaitziniri, ²⁴ikantakena: ‘Pablo, eero pitharovi, tema ontzimatye pareetya iriñeemi César pinkatharijanori Roma-ki. Irineshinonkatemi Pava eeroka pavisako-takaantayetaiyariri pikaratakerira jaka amaatakomentotsiki.’ ²⁵Ari ikantakenari. Irootakera pintharomentashiretantaye-tyaari, tema naventaashiretakari naaka Pava, niyotake aritake omatataikya okaratzi ikamantakenari maninkari. ²⁶Iro

* 27.9: Kantakotachari jaka “kyaarontsitzimatapai,” irojatziro ikantakoyeetziro “ikaratapiintakero itzivaitaiyani.”

kantacha ontzimaty omposakotya aparóniki othampishi.”

²⁷Okanta aparóni tsireni, aritake avisanake 14 kitaite, areetakana inkaareki Adriático onoshikakovaitakena tampyaa. Niyankiityaake tsireni, ari ikaimaiyanakeni antakotzirori aamatako-mentotsi ikinkishiretaiyani iro nareetaiya kipatsiki. ²⁸Ari jimonkarataiyakero tsika overaa osaankanaatzí, iñaatziiro te osaankanaaperote, ipoña japiitakero eejatzi, iñaatzi kapicheeni osaankanaata-pai. * ²⁹Itharovaíyini nomposakotya, joviinkake 4 ayeenterone amaatakomen-totsi opoopaki, ari iñaañaataiyanakeni onkitaítetantyaari thaankiperoini. ³⁰Iro kantacha ikaratzi antakotzirori ikinkishi-retaiyakani irishiye, irotetantanakyaa-romi pitotsi thatayetaínchari, jamamena-tanakaro iroviínkaíyeroni ayeenterone othovaki amaatakomentotsi. ³¹Iro kantacha Pablo ikamantakeri jevari, ipoña irovayirite, ikantakeri: “Aririka irishiyayetake irikaite, eerora pavisakoye-tai eerokaite.” ³²Ari itotakotanakerori ovayiriite pitotsi, jovamaatakero.

³³Irootaintsi onkitaítizimate, ikantan-take Pablo: “Aritake avisake 14 kitaite oyaaventa ompaitya avisatsine, te povayetaiya eerokaite. ³⁴Okovaperotatya iroñaaka poya onkantya pañaantaye-tyaari, tema tekatsi kamakaantatsine aparóni.” * ³⁵Ikantakera Pablo, jayimota-keri tanta, ipaasoonketakeri Pava. Ipetoryaakero, ovanaka. ³⁶Ipoña jiminthataiyanakani maaroni, ovaiyana-kani eejatzi. ³⁷Jiroka nokarataiyini notetaiyani 276 atziri. ³⁸Aritakera

ithonkakero jovaiyakani, joviinkakoyeta-nake ovaritentsi onthomakaneentantyaari tenari.

Otsitsiyake

³⁹Okanta okitaitamanake, irikaite antakotzirori, okompitzimotapaakari kipatsika, iñaapaake eejatzi oparaite. Ari ikovaiyanakeni iraatakotaiyeni janta. ⁴⁰Itotakoyetanakero oosotantari aayeentzirori amaatakomentotsi, jookanakero, itzinaakoyetanairo iniroite manthakintsi, jovetsikaiyanairo iyomaro impoopatantyaari inkene iraatakote oparaiteki. * ⁴¹Iro kantacha ayeentakotai-yapaakani othovaki eentaatzí inkaare, te onkantanai noshevatakotanai. Tankatai-nake opoopaki ookantaperotapaakarora otamakaane inkaare. ⁴²Ari ikovaiyana-keni ovayiriite irovanakerimi ashitako-taariite, eero jamaayetanta irishiyayete. ⁴³Iro kantacha ijevare ovayiriite, ikovatziira irovavisaakoteri Pablo, te irishineteri irovamaayeeteri, intaani ikantayetanakeri: “Ikaratzi iyotziro jamaatzí, iramaateeta kipatsiki.” ⁴⁴“Iriima pashinepayeeni irontarekayetya inchakotaki inkene iramaayete.” Arira okantari navisakotantaari maaroite.

Isaikake Pablo othapishiki paitachari Malta

28 ¹Ikanta navisakoyetaira maaroiteni, ari niyotaiyake iroka othampishi opaita Malta. ²Ari jaakamee-thaiyavakena maaroiteni nampiyetarori janta. Tema oparyaatzi inkane, katsinkaite okantaka, jovaampatake paampari, ari ikaimaiyakena. ³Ari

* **27.28:** Kantakotachari jaka “te osaankanaaperote,” irojatzira ikantayeetziri pairani 20 ashempavako, ikantaitziro iroñaaka 36 metro. Kantakotachari eejatzi “kapicheeni osaankanaatapai,” irojatzira ikantayeetziri pairani 15 ashempavako, ikantaitziro iroñaaka 27 metro. * **27.34:** Kantakotachari jaka “tekatsi kamakaantatsine aparóni,” iroora oshiyarori ikantaitzi eejatzi “eero opeyakaantavaita aparóni kishitsi.” * **27.40:** Kantakotachari jaka “itzinaakoyetanairo iniroite manthakintsi,” irootakera ookantari tampyaa inkene irishiyakoyete otetantayetarori amaatakomentotsi.

jiyaatanake eejatzi Pablo iraye irirori tsitsi, iro ipiyavetapaaka irovapairo itsima, shitovanake maranke, jatsikakeri irakoki. ⁴Ikanta iñaayetakeri nampitarori janta jovikantapaakari, ikantavakaiyana-kani: “Irika shirampari ovantzinkari jinatzi, okantavetaka javisakovetaka impiinkemi, temaita ishinetaiteri irañee.”* ⁵Iro kantacha Pablo jotekana-keri maranke paampariki. Tekatsi avishimoterine. ⁶Joyaaventaiyani ireeniyakairi irojatzi inkamantanakyaari. Ikanta osamanitakera iñaayetakeri tekatsi avishimoterine, ikantayetanai: “Pava jinatziiira irika shirampari.”

⁷Tzimatsiya janta jevari nampitarori othampishiki paitachari Publio. Otzimimotziri okarikiini irovane. Jaakameethayetakena maaroiteni jaanakena janta. Mavara kitaite nosaikimovaitakeri. ⁸Ariya nokemakotakeri iriri Publio ikatsirinkavaitatzi, ishaavaitatya. Ikyavashitanakeri Pablo. Ikanta iñaañaatakoventakeri, jantantakari kapicheeni irako, apathakero ikantanaka, shintsitainai. ⁹Jantakerora iroka, pokayetanake maaroni mantsiyariite ikaratzi nampitarori janta othampishiki, jovashinchaayetakeri. ¹⁰Ari ipashiyetanakairi osheki tsikarika opaiyetarika. Ikanta notetanaara niyaatantaiyaari, ipayetavaana naayetanairi.

Areetaka Pablo Roma-ki

¹¹Ikanta nosaikakera mava kashiri janta othampishiki, ari notetanaari pashineki amaatakomentotsiki, otzimi ovavisaakerori eejatzi janta kyaarontsi. Opoñaaro eejatzi iroka amaatakomentotsi janta Alejandria-ki. Jovetsikayeetakero othovaki iroshiyakaantaro “Tsipantsi”

ivavanetashivaitaitari.* ¹²Ari nareetaiya-kani janta Siracusa-ki, mava kitaite nosaikanake janta. ¹³Ipoña navisanake janta irojatzi nareetantakari Regio-ki. Ikanta okitaitamanake, okamintha otasonkakotakena tampyaa kenatsiri katonko, irojatzi nareetantakari Puteoli-ki pashine kitaite. ¹⁴Ari noñaapaake tsikarika ikaratzi iyeikiite, ikantavakena nosaikavaitanake. Iroora nosaikimovaitantanakariri onkarate 7 kitaite. Arira nopoñaanaari irojatzi nareetantyaari Roma-ki. ¹⁵Ikanta ikemakotaiyakena iyeikiite nampitarori Roma-ki, jomonthaavakana avotsiki ipaiyeetziro “Apio” tsika jiyomparivaitaitapiinta. Okanta janta ipaiyeetziro “Mavapankori,” ari joyaaventakanari pashine. Ikanta Pablo iñaayetapaakerira iyeikiite, ipaasoonketanakeri Pava, tharomentashire ikantanaka. ¹⁶Arira nareetapaaka Roma-ki. Ikanta ijevare ovayiriite jovavisaapaakeneri ashitakotaariite pashine jevari. Iriima Pablo ishinetakeri isaikavaitapaake tsikarika ikoviro, aparoni ovayiri aamaventakotariri.

Ikinkithatakaantzi Pablo janta Roma-ki

¹⁷Ikanta avisanakera mava kitaite nareetapaakara, japatotapaakeri Pablo iriiperoriite judío-payeeni nampitarori Roma-ki. Ikantakeri: “Iyeikiite, pairanitate jaakaantavaitakena asheninkapayeeni janta Jerusalén-ki, ipoña jovavisaakaantakena ijevareki Roma-satziite. Irootake jantayetakeri, okantavetaka tekatsi nantzimoyevetyaariri, te nomaimanevetyaaro okaratzi jameyetari pairani avaisatziite. ¹⁸Josampisampivetakari ijevარიite Roma-satzi janta, tera

* **28.4:** Irootake ikantakeri, tema iñaajaantzi atziiriite iri Pava otyaantakeneriri maranke, irovasankitairi. * **28.11:** Ipaitaitziri jaka “Tsipantsi,” iriyetakera apite itomipayeeni ivavanetashivaitaitari paitachari “Júpiter,” Cástor ipoña Pólux.

iriñaashitya nonkenakaashityaari onkantya irovamaantantyaanari, ikovave-taka irapakaakaantainami. ¹⁹Iro kantacha asheninkapayeeni judío te inkovaiyeni, ontzimatyé nonkovakoteri iriitajaantake amenakotenaneri César, okantavetaka tekatsi niyakoventayete naaka asheninka-payeeni. ²⁰Irootakera napatotantamiri iroñaaka eerokaite nonkamantayetemi. Noñaaventakotapiintairira itzimi oyaakoneentayetari maaroitani Israel-mirinkaite, irootakera piñaantakanari jaka joosoye-tantanaro ashirotha.” ²¹Ari ikantaiyanakeni iriroriite: “Tera noñe naakaite irosankinatakotaitemi poñaachaneri Judea-ki. Tekatsi nonkemakotemiri eejatzi jareeyetara asheninkapayeeni jaka. ²²Intaani nokemakoventakeri iñaaventakoyetakeri kempisantashivaitaachari. Nokovaiyini nonkememi tsika pikantzi eeroka.”

²³Ikinkishiretaiyakani irapatotya pashine kitaite. Arira japatoventaiyakarini osheki atziri jimaapiintzira Pablo. Iñaaventakeneri tsika ikanta Pava ipinkathariventantai, joñaakayetakeri tsika josankinatakoyeetzitakeri Jesús, jetanakaro irosankinareki Moisés-ni irojatzi irosankinayetaneke Kamantane-riite. Tema jetanakarora okitaityaama-nake irojatziira sheeteeni. ²⁴Tzimatsira tsika ikaratzi kempisantavakeriri, iriima pashinepayeeni temacheeni. ²⁵Tera

iraapatziyavakaatyeeyaani, aparopayeeni jiyaatayetanai. Joveraantavaari Pablo ikantavairi: “Jiokara ikantzitaitakariri pairani pivaisatziite, iñaavaitakaakeri Tasorentsinkantsi Kamantaneri Isafas-ni, ikantakeri:

²⁶ Piyaate, pinkanteri irika atziriite:

Pinkemaiyavetakya, eeromaita
pikemathataiyavakero.

Pamenaiyavetya, eeromaita piñagai-
yironi.

²⁷ Tema kisoshire ikantaiyakani
irikaite.

Matayempi jinaiyake.

Mavityaaki jinaiyake eejatzi.

Irootake kaari iñaantaiyarani.

Kaari ikemantaiyani,

Kaari ipampithashiretantaiyani,

Tera inkempisantaiyeni, eero novavi-
saakotairi.

²⁸Piyotaiyeroni eerokaite iroka, aritakera irovavisaakoyetairi Pava kaari ashenin-kata. Aritake inkempisantayetai iriroriite.” ²⁹Ikantakerora Pablo iroka ñaantsi, jataiyanakeni judío-payeeni, osheki iñaanaminthatavakaanaka.

³⁰Arira isaikapairi Pablo okaratzi apite osarentsi. Ari jaakameethayetapiintake-riri ikaratzi areetayetariri. ³¹Ari iñaaven-tapiintakerori ipinkathariventantai Pava, jiyotaantapiintakotairi eejatzi Avinkatharite Jesucristo. Tekatsira oñaashirenka-vaiterine.